

MADENCI EDEBİYATI
KORKUNUN TIRNAKLARI

Madenci Edebiyatı Yarışması

Yayına Hazırlayan:

Tekgöl Arı

Maden Mühendisleri Odası

Özgeçmişler,

öykücülerin gönderdiği bilgilerden derlenmiştir.

© Tüm hakları saklıdır. TMMOB Maden Mühendisleri Odası'nın yazılı izni olmaksızın bu kitap yada kitabın bir kısmı herhangi bir biçimde çoğaltılamaz.

Oda Yayın No: 151

ISBN: 978-9944-89-672-6

Teknik Hazırlık: Ayhan Çınar

Resimler: Muzaffer Oruçoğlu

Düzeltili: Tekgül Arı

Baskı: Korza Yayıncılık Basım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Büro: Büyük Sanayi 1. Cad. 95/11 • İskitler - Ank.

Fabrika: Yenice Mah. Çubuk Yolu No:3 • Esenboğa - Ank.

Tel: 0.312 342 22 08 • Fax: 0.312 342 14 27

İsteme Adresi: TMMOB Maden Mühendisleri Odası

Selanik Cad. 19/4 • Kızılay/ANKARA

Tel: 0312 425 10 80 • Fax: 0312 417 52 90

İnternet Adresi: www.maden.org.tr

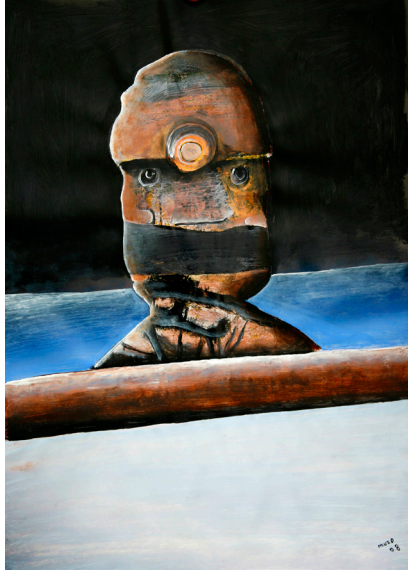
Elektronik Posta: maden@maden.org.tr

SUNUŞ

Odamız 2007 yılında madencilerin neler yaşadığını, neler duyumsadığını bir de öykülerle anlatılmıyarak 'Madenci Öyküleri' yarışmasını düzenlemiş ve seçici kurul üyelerince değerlendirilen ve seçilen 19 öyküyü 'Madenci Öyküleri' – Çığlık- kitabında buluşturmuştur. Söz konusu kitabın sunuşunda önümüzdeki yönetim kurulumuzca önümüzdeki dönemlerde de benzer yarışmaların sürmesi ve ürünlerin kitaplaştırılmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

42. Dönem Yönetim Kurulumuz bu hedefi bir görev olarak kabul ederek çalışma programı kapsamına almış ve 2011 yılında benzer bir yarışmanın yapılmasına karar vermiştir. Madenci Öyküleri Yarışmasına can veren dostlarımızdan aldığımız güçle yarışma bu kez sadece öyküyle sınırlanma-

miş, öykünün yanı sıra şiir, masal, anı, günce, yaşam öyküsü, özyaşam öyküsü, röportaj ve benzer türler de dahil edilmiştir.

Aralarında üyelerimizin de bulunduğu 130 yazar tarafından yazılan 167 ürün seçici kurul üyelerince değerlendirilmiş ve seçilen 19 ürün bu kitapta buluşmuştur.

Eşlerinin hayır dualarıyla ve çocuklarının masum gülüşüyle işlerine uğurlanan maden emekçileri emek yoğun bir çalışma sürdürüp, sektörün doğası gereği çok tehlikeli işleri yapmaktadır. Kazmasını her vuruşunda bu uğurda hayatını kaybeden arkadaşının hayalini gören, hayatını acıyla ve dayanışmayla yoğuran emekçiler, her gün yaşamını ortaya koyarak onurlu bir hayat sürdürebilmek ve çocuklarına umutlu bir gelecek bırakabilmek için çalışmaktadır. Her gün “uğur ola” diyerek yerin metrelerce altına gönderilip, “geçmiş olsun” diye karşılanan bu onurlu mesleğin mensuplarına tüm toplumun şükran borcu vardır. Onların bu zorlu yaşamlarını paylaşmak bizim için bir görevdir.

‘Madenci Edebiyatı Yarışması’nda ürünleri değerlendiren seçici kurul üyelerine, yarışmaya katılan tüm dostlarımıza ayrıca bu kitabı yayına hazırlayan Tekgül Arı’ya teşekkür borç biliyoruz.

YÖNETİM KURULU

Temmuz 2013, Ankara

KİTAP HAKKINDA

Yazılı ürünlerin yarıştırılması olgusu, çoğumuza yanlış gelse de, aslında bu ve benzeri yarışmalarda amaçlanan, edebiyatın anlatım gücüne yaslanarak konunun yeterince ortaya konulması, böylelikle duyurulmasıdır. Tabii bu arada hayli ihmal edilen gerçekçi edebiyatımıza da taze kan sağlamaktır. Böylelikle bu önemli gerçeğimizi gündemde tutmaktır Peki, yarışmalarla yeni yazarlar ortaya çıkar mı? Derece alsın almasın, yarışmaların itici gücünü görmezden gelemeyiz. Bunun en iyi örneğini, Maden Mühendisleri Odası'nın 2007 yılında düzenlediği *Madenci Öyküleri Yarışması* sonrasında gördük

2011 yılında emekçi dostu yazarlar Remzi İnanç ile

Tuncer Uçarol'un yönlendirmesiyle Maden Mühendisleri Odası, bu kez birçok edebi türü kapsayan "**Madenci Edebiyat Ödülleri**" başlıklı bir yarışma düzenledi. Yarışmaya amatör-profesyonel 130 yazarımız (167 ürünle) katıldı.

Yarışmaya katılan dosyaların sarsıcı etkisi hemen kendini gösteriyor. Önce bir sızı geziniyordu ruhunuzda. Sonra madenci ve ailesinin tenini kaşıyan Korkunun Tırnakları bir şekilde size ulaşarak ruhunuzu kaşımaya başlıyor. İnanılması zor yaşam koşullarını barındıran bu alanın çalışanları ile ailelerinin içindeki korkulu bekleyiş hep ayakta durmaktadır. Çalışanların vakti geldiğinde 'yeryüzü'ne çıkarak onu bekleyen çoluk çocuğuna kavuşabilme umudu hep ikirciklidir. Başka iş bulmak kolay olsa, belki bir çoğu bırakacak bu mesleği ama koşullar öyle değildir. Bazen **Büyük Madenci Yürüyüşü** ile çoluk çocuk hak aramak için dökülür yollara. Kadınlar, yüreği avucunda suskundur. Bebeleri karnında, **Araf**ın ortasında, çalınan ömürlerinden ömür verendir. Göçüğün altında **Kömür Karasıdır Kanayan**".

Acı ve korkunun iç içe olduğu böyle bir dünyaya dair yazılanları değerlendirmek kolay olmasa gerek. Ancak dilin kullanımı, kurgu bütünlüğü ve metnin inandırıcılığı duygusu dikkate alınarak değerlendirme yapılabilir. Öyle de oldu. Kemal Ateş, Çiğdem Ülker, Kevser Ruhi, Engin Çetinbağ, Tekgül Arı'dan oluşan seçici kurul oy birliğiyle Bilsen Balcı'nın "**Araf**" adlı öyküsünü, İbrahim Erdem'in "**Kömür Karasıdır Kanayan**" adlı şiirini ve Aladdin Kara'nın "**Büyük Madenci Yürüyüşü**" adlı anı yazı-

sını ödüle değer gördü. Ayrıca beş ürünü de mansiyonla ödüllendirdi.

“*Madenci Edebiyat Ödülleri*” yarışmasından amaçlanan, edebiyatın (roman dışında) hemen bütün dallarına verilmesiydi. Bu anlamda öykü, şiir, anı, araştırma-inceleme ve deneme yazıları ile bir aranjman oluşturuldu. Yarışmada ödül alan *Büyük Madenci Yürüyüşü* ile mansiyon verilen *Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Âlisi* metinleri birer belge niteliği taşıması açısından da oldukça önemliydi. Ayrıca Leyla İpek’in *Yarasa*, Ceylan Alas’ın *Ay Ülkesine Yolculuk*, Fuat Sevimay’ın *Torakçı* adlı öyküleri ile Alpaslan Akdağ’ın *Yedi Kat Yeraltında Mısralar* adlı şiirine de dikkat çekildi ve mansiyona değer görüldü.

Kitabı yayına hazırlarken, değerli yazar ve ressam Muzaffer Oruçoğlu’nun, resimlerini bu kitapta kullanmamıza izin vermesi çok önemli ve sevindirici idi. Böyle görkemli resimler ve yazıların birlikteliğinden oluşan bu kitaba uygun düşecek adı bulmak da herhalde önemliydi. İtiraf etmeliyim ki, kitabın içeriğine yaraşır adı hemen bulamadığımdan, uzunca bir süre Maden Mühendisleri Odası Yönetimi’nden, kitabın gün ışığına çıkmasını bir süre ertelemesi için izin istedim. İlk kitapta duyduğum *Çıglık* sesi, bu kitapta susmuş, kendini bekleyiş ve korkuya bırakmıştı. Bekliyordum, ta ki Muzaffer Oruçoğlu’nun madenci resimlerinden kapak için seçtiğim resmini görünceye dek. *Korkunun Tırnakları* böylece çıkmış oldu.

İnsanın yaratıcılığını büyük ölçüde edebiyatın geliştir-

diği bilincinde bir meslek örgütü olan Maden Mühendisleri Odası'na böyle bir yarışmayı gerçekleştirdiği, bu kitabı bastırıp ilgilenenlerle paylaştığı için teşekkür ediyorum.

Nisan 2013

Tekgöl Arı

Metin Yorgunluğu-II

Tekgöl Arı

Metin Yorgunluğu, sadece dil ve anlatım hatalarını değil, bir metnin ilk giriş cümlesinden başlayarak son cümlesine kadar, geniş anlamda metni değerlendirerek metnin kendi içindeki bütünlüğünü edebi anlamda sağlar. Madenci Öyküleri “Çığlık” kitabında dil ve anlatım hataları örneklerle verilmişti. Bu defa yorgunluğa neden olan diğer etkileri, özellikle yeni yazmaya başlayan arkadaşlara faydalı olması umuduyla, Dünyanın Öyküsü Dergisi Atölye köşesinde yazdığım yazılardan bazılarını derleyerek sizlerle paylaşmak istiyorum.

YÜZLEŞME

...

Son günlerde okuduğum, değerli yazar Murathan Mungan’ın “Şairin Romanı” kitabında geçen kısa bir

öykü geldi aklıma. Öyküde tutkulu, ateşli ve aceleci genç şair Serhenas'ın, şairin kuyusunda yüzleşme anıyla yeni yazmaya başlayanların yarışmalara katılarak bir an önce yazdıklarıyla yüzleşme istekleri sanki aynı noktada çakışıyordu. “Uzun sapa yollar aştıktan, birkaç kez yollarda kaybolduktan sonra, kuyunun karşısına geçip durduklarında, birdenbire Serhenas kuyudan korktu ve gerisin geri döndüler. / Moottah kuyunun korkulu gücünü, serhenas'ın korkusuyla tanıdı ilk kez. Şiirin, şairin hayatı için aynı zamanda korkulması gereken bir şey olduğunu ilk o zaman anladı. Serhenas sesini ve sözünü kuyudan saklamış, aceleci davrandığını kendiyile yüzleşmeye hazır olmadan erken bir yolculuğa çıktığını anlamıştı.”

Yaratıcılık, yazara özgü bir şeydir kuşkusuz. Hiçbir yarışma bunu öğretemez. Ama yarışmalar öyle sanıyorum ki yeni yazmaya başlayanların yazdıklarıyla yüzleşmesine olanak tanır. (Ocak-2013)

YETENEK VE KARAKTER

“Yetenek, yalnızlık içerisinde biçimlenir, karakter ise yaşamın akışı içerisinde. Karakter yetenekle birleşince meyvelerini verir.”

Goethe'nin söylediği bu anlamlı sözün, yeni yazmaya başlayanlar için önemli bir tespit olduğunu düşünürüm her zaman. Nasıl ki, yaşamın içerisine dalmadan, renklerini görüp, kokularını duymadan, sancılarını hissetmeden

yazanların okuyucuyla bağ kuramadığı bir gerçekse; yaşamın içinde inişli, çıkışlı bazen zikzaklı yol alanların yazdıkları da o denli bizi içine alır. Goethe'nin "Genç Werther'in Acıları" romanını okurken, yarattığı karakter öylesine canlı ve bizden biridir ki, siz de romanın içine onun bir parçası olarak sızarsınız. Karakterin yaşadığı acıların belki de daha derinini yaşarsınız. Yaşar Kemal'i okuduğunuzda toprağın kokusunu duyarsınız. O Kadar sahibidir ki, toprak avuçlarınızdadır. Tahsin Yücel'in "Gökdelen" romanını okurken bir anda kendinizi 2073 yılında bulursunuz. Bugüne bakarsınız, gelecekte olacaklarla siz de bağ kurmaya başlarsınız. Yazar, gözlem gücüyle bulunduğu toplumu, sezgi yeteneğiyle gelecekte olacakları; yarattığı güçlü karakterlerle öylesine yansıtır ki, yıllar geçtikçe, toplumdaki değişimle yazılanların örtüşmeye başladığını görürsünüz. İşte Tahsin Yücel'in eseri gücünü tam da buradan alır ve hiç eskimez. Öykü'nün babası Sait Faik Abasıyanık'ın "Hişt, Hişt!..." öyküsünde yarattığı karakter, yabancılaşmanın beraberinde gelen yalnızlığı nasıl da yüreğimizi derinden sızlatarak duyurur bizlere.

Elbette, bu sayfaya sığamayacak kadar nice değerli yazar, yaşamın içerisinden beslenmiştir. Var olan yeteneklerini kendilerine çekilerek, yazma disiplini edinerek ürüne dönüştürmüşlerdir. Gerçekten de ne kadar yetenekli ve yaşamın içinde olursak olalım, belli bir *yazma disiplini* edinmeden, seçtiğimiz *karakterleri tanımadan* meyve vermemiz güçleşiyor. Yeni yazar arkadaşların yazdıkları

metinleri; kurgu bütünlüğü, seçilen karakterlerin güçlü-zayıf yönleri, metnin inandırıcılığı, dilin etkin kullanımına özen göstermeleri gerekiyor. (Haziran-Temmuz 2012-Öykü Çarpması)

AYRINTI VE BOŞLUKLAR ÜZERİNE

Öykü yazmaya yeni başlayanların kimisi, okur anlamaz diye (mi?) bir metni en ince ayrıntısına dek yazdığı gibi, bazı sözcükleri de açıklama marifeti göstererek gereksiz yere uzatıyor. Bazısı da ipucu vermeden metinde bıraktığı boşluklarla okura sözüm ona özgürlük alanı tanıdığını düşünüyor.

Dünyada teknoloji hızla gelişirken, bilgisayar dünyasında kırılmış (eksik)sözcüklerle iletişim kurulurken, insanların çoğunun artık uzun uzadıya yazılan edebi metinleri okumak için zaman ayırmadığı bir gerçek. Zaten okumamak için her zaman bir bahanesi olan insanın şimdilerde, hız çağı (!) bahanesiyle hiçbir şeye yetişemediği göz önüne alındığında sözcüklerden olabildiğince tasarruf etmek gereği iyice ortaya çıkıyor. Ayrıca günden güne okurunu arttıran öykünün dünyadaki hızı yakalama çabasıyla gelişim göstererek okur kitlesinin ilgisini çektiği kanısı da şu günlerde sıkça duyulmaktadır.

Elbette gerçek yazarlar ürünlerini verirken; teknoloji, hız çağı, belli okur kitlesi, vb. gibi daha çok yayıncının dikkate aldığı ticari kaygılardan uzaktır. Duygu akışıyla doğal

olarak kendisi için yazar. Yazdığı bu ürünlerin ağır işçisi olduğu kadar, eleştirel ilk okuru da öncelikle kendisidir.

Yaratıcı Yazarlık Atölyesi'nde verilen ödevler üzerinde yaptığımız çalışmalarda öncelikle metni yazarına sesli okutarak; varsa çapaklı cümlelerle, okuru yoracak gereksiz ayrıntıların kulağını tırmalayıp tırmalamadığını öğrenmeye çalışıyoruz. Yazarın okura karşı biricik sorumluluğunun doğru bir dil kullanarak okuru yanıltmaması gereğini sürekli anımsatıyoruz. Aşağıda yer alan örneği incelediğimizde;

“Eğildi, ayakkabısının bağcığını bağlamak için. Düğüm atmak için ellerinin baş ve işaret parmaklarından yardım alarak sol ayağına geçirdiği ayakkabının bağcıklarının ilk düğümünü atmak için bağcıkları çapraz bir şekilde getirip diğerinin arasından geçirerek ilk düğümü attı.... İkisini de bağladıktan sonra evden çıktı.”

Uzun uzadıya anlatılan bu bölümün öyküye herhangi bir katkısı olmadığı görülürken, uzun cümleler kurularak anlam bozukluğu yanında anlam tekrarı da hemen kendini gösteriyor. Bozuk bir metni kimse okumak istemez. Ama her şeye karşın, ayrıntılı yazılan ayakkabı bağlama eylemini zihninde canlandırabilecek olan okur “altından ne çıkacak” diye sabırla okumayı sürdürürken içinden bir şey çıkmadığını gördüğünde öyküden-yazardan uzaklaşmasını da şaşırtıcı görmemek lâzım. Oysa bir paragraflık metinde anlatılan “Eğildi, ayakkabılarının bağcıklarını bağladı ve çıktı” diyerek yetinilseydi, okurun zihninde canlandıracağı bu eyleme belki deneyimlerini de katarak

yol alabilirdi.

Yaratıcı Yazarlık Atölyesi'nde sıkça karşılaştığımız önemli bir konu da metinlerde bıraktığımız boşlukların ipucu verilmeden, okuyucu tarafından anlaşılması istenir. Ne var ki, okurumuz münecim değildir. Elbette yazınsal metinlerde bırakılan boşluklar okurun hayal gücünü canlandırır. Boşlukları tamamlamak için uğraşırken, birden öykünün içine okur bir karakter olarak sızar. Böylelikle okur kendi yaşam bilgisiyle yeniden yazdırır öyküyü. Aslında yaşamımızı çekici kılan da içimizdeki boşluklar değil midir? Peşine düştüğümüz, sürekli aradığımız, bazen bulduğumuz bazen bulamadığımız... Hayatımızı yaşanır kılan bu boşluklar yazdığımız metni de anlamlı kılmıyor mu?

Değerli yazarımız Özcan Karabulut'un "Amida, Eğer Sana Gelemezsem" (*)adlı romanı okurun zihnini canlandırıp, verilen boşluklarla okuyucuya özgürlük alanı tanıyor. Bu eserde üç pantolon giyen Uğur adlı bir çocuğun öyküsü geçer. Diyarbakır'da geçen bu kısacık öykü bile okuru öylesine dinamik hale getiriyor ki, nice yıllar sonra da bu olay boşluklarıyla zihinlerde kalacaktır.

(...)

[*"Bi de amcalar..."*]

"Amcalar ne?"

"Amcalar pislik yapıyorlar."

"Pislik mi? Ne söylüyorsun sen?"

"Pislik..." diyor Uğur, pantolonunu gösteriyor. "Amcalar

pislik yapıyorlar.”

Yerinden kalkıp küçük adımlarla çocuğun yanına gidiyor Arat, “Amcalar pislik mi yapıyor?” diye soruyor, sorusunu şaşkınlıkla yinelediğinin farkında değil. Pantolonun fermuarını açıyor Uğur. Fermuarın açıldığı yerden bir pantolon görünüyor. İkinci fermuarı da açınca bir pantolon daha. Üst üste giyilmiş üç pantolon! Bir çocuk üç pantolon birden niye giyer? Bu çocuk ne diyor, ne yapıyor böyle?

(...)

Öfkesini içine kusuyor, “Amcalar ne kadar zamandır pislik yapıyorlar?” diye soruyor çocuğa.

“Bir yıldır...”

“Ailen biliyor mu?”

Uğur gülümseyip başını sallıyor. Gülüşü şaşırtıcı biçimde ailesini bağışlayıcı.”] (**)

Yazar öykünün içerisinde belli boşluklar bırakıp küçük ip uçları da vererek okurun zihnini “Bi de amcalar...” cümlesiyle canlandırıyor. Diyalog ilerledikçe okur, on yaşındaki çocuğa “Amcalar pislik yapıyorlar.” Cümlesiyle karşılaştığında artık öykünün içine başka bir karakter olarak sızmaya hazırlanır. Çünkü okur merak etmiştir, amcaların küçük bir çocuğa ne yapacaklarını... “Pislik...” diyor Uğur, pantolonunu gösteriyor. Verilen ipucuyla amcaların çocuğa cinsel tacizde bulunduğu anlaşılır. Ancak bu tacizin derecesi belli değildir. Fakat öykü ilerledikçe okurun şaşkınlığı artar. Çocuğun kendini korumak için giydiği üç

pantolon cinsel istismarın boyutunu düşündürüyor okura. Yazar kesinlikle çocuğa yapılan bu çirkin davranışın detayını anlatmamış, “cinsel istismar” diye vurgulayarak gerisini okurun zihin aynasına bırakmıştır.

Sayfalar ilerledikçe, çocuğa yapılan bu davranışın ailesi tarafından bilinmekte olduğunu öğrenmemiz öyküyü daha trajik kılıyor. Yazar, ustalığı gereği bu kısmı tamamlamayıp kocaman bir boşluk ile baş başa bırakmıştır okurunu. Çünkü cinsel istismarın boyutu artık değişmiştir. Bilinen ve onaylanan bir şeydir. Ama neden? İşte tam burada yazarın da içinden çıkamadığı bir boşlukta, çaresizce salınıp durduğu ve okurunun yaşam öğretisine göre sorularıyla cevaplarıyla boşluğu doldurmaya yönelttiği görülür. Bu öykü öylesine sahici ve bizimdir artık.

Yazdığımız metinlerde sözcüklerden tasarruf edip, yazım kurallarına da özen göstererek, elbette okuru boş yere oyalamadan, verilen ipuçları ve yerinde boşluklarla ona özgürlük alanı bırakmalıyız. Metnin içinde özgür olan okuyucu ile yazılan ürünler öyle sanıyorum ki, kendilerini yeniden yazdırarak okurun zihninde yeni anlamlarıyla birlikte kalıcılığını da böylece oluşturabilir. (Ağustos-Eylül 2012)

(*) “Amida, Eğer Sana Gelemezsem” Özcan Karabulut’un romanı. Can Yayınları, 1. baskı: Mayıs 2008, İstanbul.

MADENCİ EDEBİYATI YARIŞMASI SONUÇLARI

ÖDÜL

- Bilsen Balcı'nın "Araf" adlı öyküsü,
- İbrahim Erdem'in "Kömür Karasıdır Kanayan" adlı şiiri,
- Alaaddin Kara'nın "Büyük Madenci Yürüyüşü" adlı araştırma yazısı, ödüle değer görülmüştür.

MANSİYON

- Leyla İpek'in "Yarasa" adlı öyküsü,
- Ceylan Alas'ın "Ay Ülkesine Yolculuk" adlı öyküsü,
- Fuat Sevimay'ın "Torakçı" adlı öyküsü,
- Alpaslan Akdağ'ın "Yedikat Yeraltında Mısralar" adlı şiiri,
- Gürdal Özçakır'ın "Zonguldak Maden Mühendis Mektep-i Âlisi" adlı araştırma yazısı, mansiyona değer görülmüştür.

KİTAPTA YAYINLANMAYA DEĞER GÖRÜLENLER

Fatih Külahçı - Tozlu Fısıltılar Kutusu

Nuray Kaya - Cinsiyetsiz Gölgeler

Taliha Pala - Araf:Siyah Beyaz

Gülru Pektaş - Karanlıkta Bir An

Filiz Bilgin - Gece Yolcusu

Hüsamettin Köseoğlu - Güzel Öldüler

Yayla Boztaş - İzin Verme Ölümüne

Ersin Köseoğlu - Akşama Gel Baba

Sami Özbil - Madenci Sokağı

Tayfun Tabakoğlu - Madenci Ve Tersaneci Televizyon Programında

Adem Terzi- Madencinin Güncesi

İÇİNDEKİLER

<i>Sunuş</i>	III
KİTAP HAKKINDA	V
<i>Tekgül Arı</i>	
Metin Yorgunluğu	IX
<i>Tekgül Arı</i>	
<i>Bilsen BALCI</i>	
ARAF	21
<i>Leyla İpek</i>	
YARASA	31
<i>Ceylan Alas</i>	
AY ÜLKESİNE YOLCULUK	39
<i>Fuat Sevimay</i>	
TORAKÇI	47
<i>Sami Özbil</i>	
MADENCİ SOKAĞI	53
<i>Filiz Bilgin</i>	
GECE YOLCUSU	69
<i>Âdem Terzi</i>	
MADENCİNİN GÜNCEŚİ	73
<i>Nuray Kaya</i>	
CİNSİYETSİZ GÖLGELER	83

<i>Fatih Külahçı</i> TOZLU FISİLTİLAR KUTUSU	91
<i>Gülru Pektaş</i> KARANLIKTA BİR AN.....	97
<i>Hüsamettin Köseoğlu</i> GÜZEL ÖLDÜLER!.....	103
<i>Yayla Boztaş</i> İZİN VERME ÖLÜME	111
<i>Ersin Köseoğlu</i> AKŞAMA GEL BABA.....	119
<i>Taliha Pala</i> ARAF: SİYAH VE BEYAZ.....	139
<i>İbrahim Erdem</i> KÖMÜR KARASIDIR KANAYAN	145
<i>Alpaslan Akdağ</i> YEDİKAT YERALTINDAN MISRALAR	169
<i>Alaaddin Kara</i> BÜYÜK MADENCİ YÜRÜYÜŞÜ.....	173
<i>Gürdal Özçakır</i> “ZONGULDAK MADEN MÜHENDİS MEKTEB-İ ÂLİSİ”..	219
<i>Tayfun Tabakoğlu</i> MADENCİ ve TERSANECİ TELEVİZYON PROGRAMINDA.....	235

Bilsen BALCI

1975 İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi bölümü mezunu. Özel bir şirkette çalışmakta olan Balcı öykü ve senaryo yazmaktadır.

ARAF

Bir gazetenin ilk sayfasındaki büyük haber:

“...47 gündür göçük altında kalan madencilerle temas kurulduğu, madencilerin hayatta olduğu bildirildi. Madencilerin hayatta olduklarına dair ilk sinyal, kurtarma ekiplerinin kazılar sırasında çekiç sesleri duymalarıyla alındı. Yetkililer haberi kamuoyuyla paylaştı ve madencileri azim ve cesaretlerinden dolayı kutladı. Madenin ana girişinin çökmesinden bu yana 33 madenciden haber alınamıyordu.”

Aynı gazetenin üçüncü sayfasındaki küçük bir haber:

“... Hastanenin yoğun bakım servisinde 47 gündür yaşam destek ünitesine bağlı tutulan hamile kadının doğum vaktinin yaklaştığı bildirildi. Geçen sürede kendisi hiçbir iyileşme belirtisi göstermezken karnındaki bebek sağlıklı gelişme gösterdi. Bebeğin doğumu sezaryenle gerçekleştirilecek.”

Korkularım var. Hep oldu. Her korkunun bir ömrü var, biliyorum. Dolduğunda çekip gidiyor. Şu an yaşadığım korku, diğerlerinden farklı. Bu sonuncu. Ömrümün son korkusu... Ve onun ömrü, benimkiyle nihayet bulacak. Biliyorum.

Korkularımı unutup, “Bebeğim,” diye fısıldıyorum.

Gülümsüyor. Gözleri kapalı. Bebekleri sadece melekler gülümsetmiyor. Anneleri de yapabiliyor, biliyorum. Bu kısacık zaman diliminde öğrendim. Uyuyor. Gözleri sımsıkı kapalı. Bense uzun zamandır uyuyamıyorum.

Kahveyi çok seviyorum. Burnumda tütüyor kokusu. Bazen alıyorum o kokuyu, nereden geldiğini bilmiyorum. Belki bu koku hafızamın bir oyunu. Hafızamda tütüyor buram buram. Hafızam... Darmadağınık şu sıralar. Zaman bölük pörçük. Burada böyle mi akıyor zaman? Sanki o akıyor da, ben içinde o dilimden bu dilime akıp duruyorum.

Uyanıyor bebeğim. Yalnızlığım sona eriyor. Kıpırda-
nıyor. Gözleri yumuk, açamıyor. “Bebeğiiiiim,” diyorum. Heceler vurgulu, harfler uzatmalı ve annemden bildiğim o “anne tonlamalı”... Gülümsüyor yine. İçimi dolduracak, ömrüme degecek kadar gülümsüyor.

“Sıcak,” diyor.

“Öyle gerekiyor. Soğuklar sana uzak olsun,” diyorum. Gülüyorum temennimin eski dilliğine ve imkânsızlığına.

“Baban gelecek,” diyorum.

Konuşuyorum onunla. Kendimi, babasını, dünyayı, olanı biteni anlatıp duruyorum. Bazen konunun en heyecanlı yerinde bakıyorum uyumuş. Masal hükmüne de geçiyor demek anlatılarım. Bunları niye anlatıyorum, bilmiyorum. Hatırlayacağını değil de, belki bileceğini umuyorum. İçinde bir yerlerde bunları bilmesini, zamanı geldiğinde sezgilerinde ortaya çıkmasını diliyorum belki de.

“Bize karanfil getirecek,” diye devam ediyorum.

“Karanfil, benim en sevdiğim koku,” diyorum. Gülümsüyorum. Gülümsüyor.

Kaç gün geçti göçük altında, bilmiyoruz. Zaman kavramı, karanlıkta hükümsüz, yitik... Zamanı durdurmak isteyen karanlığa haps etsin kendini. Ben zamanın aktığını görmek istiyorum.

Korkuyorum. Buradan çıkamamaktan, bir daha günü, güneşi, eşimi, doğacak çocuğumu görememekten korkuyorum. Bir geleceğimin olmayacağını düşünmekten, o acıtıcı, yaşam enerjisi hırsız “umutsuzluk” duygusuna kapılmaktan korkuyorum. Nefes alamamaktan, aldığım her nefesin sayısının kalan toplamdan düşüyor olmasından...

Bu karanlık bekleme koridorundan korkuyorum. Bir ucunda aydınlık, diğerinde daimi karanlık olan bu koridor... Hangisine açılacak kapı? Hangisinden çıkacağım?

Tüm düşüncelerden yorulup uykuya daldığımda, karanlık içinde karanlığa daldığımda, rüyalarım bile ışıktan

yoksun oluyor bazen. Ve ben hangi karanlıktan kurtulmaya çalışsam; rüyadan kaçıp uykuya, uykudan kaçıp uyanıklığa sığınsam yine de karanlığın kucagında buluyorum kendimi.

Eşim, sevgilim, bebeğimin annesi... Ne yapıyorsun bensiz? Haberi kimden, nerden duydun, kim bilir! Yanında seni teselli edecek kimseler var mı? Sana bakacak, göz kulak olacak? Doğuma ne kalmıştı şurada. Ah zaman! Ne kadarı geçti, ne kadarı kaldı?

Belki de doğdu bebeğim. Olabilir mi? O kadar geçmiş olabilir mi zaman? Ya da benim haberimi aldığımda korkmuş, fenalaşmış, başına kötü bir şey gelmiş, erken doğum yapmış olabilir mi? Olabilir mi? Doğum gerçekleşmişse, iyi midir ikisi de? Sağlıklı mıdır bebeğim? Ya karım? Ne çok bilinmezlik var. Ya Rabbi! Ne çok karanlık...

Ah şu plan tutmazlığı insan yazgısının! Karanfillerle gidecektim hastaneye. En sevdiği çiçek, karımın kokusu...

“Yüzün, anne?” diyor.

“Fotoğraflarım var,” diyorum. “Kocaman gülümsemişim fotoğraflarda, göreceksin. Ve ben de sen karnımda olduğun için kocamanım,” diyorum. Gülümsüyorum.

“Kına kızılı uzun saçlarımı seveceksin sanırım,” diyorum.

Ne zaman saçımı tarasam, saçımın buklelerinin arasında bebeğimin minik parmaklarının dolaşmasını hayal

ederdim. Ben onu emzirirken minik parmakları o buklelere takılacak, bilmeden çekiştirirken gülümseyecektim.

Bazen dehşetli bir paniğe kapılıyor bazen de hiçlik içerisinde kendimi kaybediyorum. Hiçlik hissi, panik kadar dehşet vericiyse de sessizce yaşandığı için topluluğa sirayet etmiyor. Burada birbirimiz için yapabileceğimiz çok az şeyden biri bu. Sakin olmaya, sakın kalmaya çalışıyor ve “umut” denilen o titrek mum ışığını söndürmemeye çalışıyoruz.

Geçmişin mutlu anlarına odaklanmak iyi geliyor bazen... Bazen de tam tersi... Bir daha o anları yaşayamayacak olma ihtimali insanın boğazına bir yumru gibi oturup kalıyor. Bir ses, bir koku, bir dokunuş, bir söz, bir an o kadar büyüyor ve önemli oluyor ki...

Birimiz “Anne!” diye bağıyor uykusunda bazen. Hangimiz o bağırın, önemli değil. Hepimiz oluyoruz o anda. Annelerimiz düşüyor hepimizin aklına sızım sızım, çığlık çığlık... “Kızım!” “Oğlum!” her seslenişte baba oluyoruz, çocuk oluyoruz, kardeş oluyoruz her birimiz. Her hıçkırık bir diğerini tetikliyor.

Sonra hayaller kuruyoruz çıktığımız ana dair. Neşeyle konuşuyor, anlatıyoruz birbirimize. Gün ışığı gözlerimizi alacak, yine de yummayacağız gözlerimizi. Yaşlar süzülecek, gözlerimiz acıyacak, ama yummayacağız. Ailelerimiz orada olacak. Bize koşacaklar isimlerimizi söyleyip. Adı-

mızı onların sesinden duyacağız bir kez daha ve hep... Kollarımızı kocaman açıp sığdıracamız onları sinemize. Hiç biri kalmayacak dışarıda. Koklayacağız onları. Önce ağlayacak sonra güleceğiz birlikte. Aç olduğumuzu söyleyeceğiz. Çok aç... Sonra bin bir çeşit yemek ismi sayıyoruz aramızda. Kimimiz karnıyarık istiyor kimimiz çoban kavurma, tereyağlı pilav, kurufasulye...

Ve çok geçmeden yine herkes kendi sessizliğine gömülüyor. Kendi anılarına, hayallerine, umutlarına, karanlığına, hiçliğine...

Ellerim saçlarımın arasında dolaşırken karımın saçları düşüyor aklıma. O kızıl bukleler... Ellerim saçlarında bir kez daha dolaşsa, yüzümü gömüp saçlarına, kokusuyla uyusam...

Bebeğime isim bulmuştum. Hiç kimseye söyleyemedim. Vaktim olmadı. Kendi kendime mırıldandığım son kelimeimdi dünyada bebeğimin ismi: Ömür.

“Annemi mi daha çok seviyorsun yoksa babanı mı?” sorusundan muaf olacak Ömür. Ve ilk sahip olduğu sıfat “öksüz” olacak; “Öksüz Ömür”

Huzursuz, kıpırdanıyor. Annemden duyduğum bir ninniye söylemeye başlıyorum usulca. Uykuya dalıyor yeniden. Sarılmak istiyorum ona sıkıca. O içimdeyken nasıl bir his bu...

“Ömür... Bebeğim... Dinle beni, bil ki istendin sen.

Yıllarca, düşlerce, dualarca istendin...”

Beşik alacaktım akşam işten çıktığımda. Hep erteliyordum. O kocaman beşiği sırtlanacak götürecektim o akşam eve. Yüzü sevinçle aydınlanacaktı. Boynuma sarılacaktı sıkıca. Odaya yerleştirecektim. Cam kenarı soğuk alırdı, orası olmazdı. Kapının yanı, yok, uygun değildi. İki üç deneme sonrası kararını verecekti. El ele bebeğimizin o beşikte uyduğunu hayal edecektik.

İsim bulmuş muydu acaba? Doğmuşsa da beni beklerdi. Bu bekleyiş... Ne kadar oldu? Ne kadar daha sürecek?

Yaşamak için dua ediyorum. Eşim dul, çocuğum yetim kalmasın diye dua ediyorum. Sessizlik sona ersin ve dualarım kabul olsun diye dua ediyorum.

Anelik hakkı... Sahip miyim bu hakka?

“İçmediğin sütün hakkını helal et bebeğim,” diyorum.

Zamanın dolduğunu biliyorum. Korkuyorum. Belli etmek istemiyorum korkumu. Sesim gülümsesin istiyorum, yapamıyorum. Titriyor sesim. İçimde yankılanıyor.

“Baban gelecek,” diyorum. Gel babası, gel, gel...

Gerçekle hayalin sınırları muğlâklaştığında delirmeye başladığını düşünüyor insan. Sesleri duyduğumda, bize ulaştıklarında bunun gerçek mi, hayal mi yoksa bir rüya

mı olduğunu anlayamadım.

“Artık ayrılmamız gerekiyor bebeğim.”

Dudaklarını büzüyor. “Neden?”

“Burada uzun süre kalamayız. İkimizin de bir yerlere gitmesi gerekiyor.”

“Nereye gideceksin?”

Gülümsüyorum ister istemez. “Cennete.” Böyle söyleyecekler muhtemelen ona. Benim cennete gittiğimi...

“Korkuyorum anne.”

“Ben de korkuyorum bebeğim.”

Anneler korkmamalı oysa. Korksa da söylememeli, biliyorum. Nedir bu? Yalan söylememe engel bir an mı yaşıyorum. İkimiz için de bir doğum bu. Başka başka dünyalara açacağız gözümüzü. İkimiz de korkuyoruz.

“Kokun anne?”

“Karanfiller Ömür...”

“Dokunuşun anne?”

“Ruhuna dokundum Ömür. Ruhuma dokundun.”

“Anne?”

“Babanın ellerini tut Ömür. Babanın ellerini tut Ömür. Babanın ellerini...”

Sesim gitgide inceliyor, siliniyor.

Hemşire elinde unuttuğu kâğıt fincanı utanarak masaya, karanfillerin yanına bıraktı. Karanfil kokusuna kahve kokusu karıştı.

Yatakta yatan kadının elini tutan adama, zamanın geldiğini usulca fısıldadı hemşire. İçeri hüznü sessizlikleriyle üç hemşire daha girdi. Adam, kadının elini son kez öptü.

Adam kucağında tuttuğu bebeğe ifadesiz gözlerle bakarken bebek bütün canlılığıyla kıpırdanıyor ve ağlıyordu. Üst katta, karısının bağlı bulunduğu yaşam destek ünitesinin fişi çekilirken adam kaybına ağlayamıyor, kucağında tuttuğu kazancına gülümseyemiyordu. Allak bullaktı.

Bebegi yatağa yatırıp, yanındaki sandalyeye yığılırcasına oturdu. Bir eli yatağın kenarındaydı. Bebek uzanıp sınımsıkı tuttu adamın parmağını. Ağlaması kesildi. O ana kadar hiçbir şey hissetmeyen adam şimdi şaşkındı. Bebeğe baktı. Kömür gibi kara gözleri, kömür gibi kara saçları olduğunu düşündü. Minik, beyaz parmakların tuttuğu kendi ellerine baktı, kömür karası izler gördü. Buruk gülümsedi. Bir isim gelmişti aklına; Ömür. O andan itibaren ömrünü adayacağı bebeğin ismini “Ömür” koymaya karar verdi.

Leyla İpek

1961 doğumlu. Yazmaya 2007 yılında Edebiyatçılar Derneğinin açtığı yazma seminerleriyle başladı. O zamandan beri, öykü, şiir ve masal türünde yazmakta olan İpek'in Öyküleri bazı dergilerde yayımlandı. Sessizlik adlı öyküsü 2007 yılında Maden Mühendisleri Odası, Madenci Öyküleri yarışmasında yayınlanmaya değer görüldü.

Bir kamu kurumunda memur olarak çalışıyor.

YARASA

Beşeri otopark yokuşundan otobüs durağına iniyordum. Ana yoldan bana doğru hızla döndün. Bir yanında kreş, bir yanında park yeri, sola girip aracını park ettin. Öyle doldurmuştu ki metalik gri arabayı, bu kadar yakından görmesem sen olduğunu bilemezdim. Eskiden de karşılaşırdık bu yolda. Yeni karın olurdu bazen yanında. Üvey kızlarını kreşin kapısına götürürdün, o beklerdi park yerinde. Bakardı, çocukları ellerinden tutup bahçeden geçirisine. Ben, ona bakardım, sonra sana, bir şey arardım aranızda. Hiç istemezdim otobüsün gelmesini. Yeni karını incelerken tepeden turnağa, bir yandan eski karını düşünür, kıyaslardım onları senin adına. Boynundaki beni gördüğümde, artık düşünmedim, onunla neden evlendin diye.

Yirmi yıl oldu karşılaşmayalı belki. Epey kilo almışsın herkes gibi. Saçların kıvrıkcık, artık siyah değil. Yüzündeki katmanlar derinleştirmiş çizgilerini. Alnında boncuk boncuk ter...

Seni ne zaman görsem o yarasa gelir aklıma, sonra karın, yani eski karın ve gökkuşağı renklerinde geometrik desenli bir elbise. O elbiseyi ben satmıştım karına, asıl işim bu değildi, bir arkadaşım rica etmişti, ne kadar da beğenerek almıştı. Ertesi gün geri getirmiş, “Bu elbise defolu, ben asla defolu bir şey giymem” demişti, kızgın ve kibirli. Oysa yumuşacık, ipek gibi bir kadındı, çok şaşırtmıştı beni bu davranışı. “Sen kim oluyorsun ki” demiştim küçümseyen bakışlarımla. Parasını iade ederken, “sanki padişah kızı” diye söylenmeye devam etmiştim içimden. Bir daha da konuşmadık mecbur kalmadıkça...

Karın, merdivenler, sen ve o yarasa... Yarasa, tuvalet girişinin üst köşesine yapışmış, günlerdir hiç kıpırdamadan duruyordu orada. Terk edilmiş madenler geliyordu aklıma, talan edilmiş madenler, artık kimselerin uğramadığı, yarasaların evleri...

Seni yolcu ediyordu merdivenlerde, gidesin yoktu, birbirinize bakıyordunuz. Bakışlarınızdan akan bir şey vardı aranızda, durmadan akan, genişleyen, dalga dalga, görülebilen, hatta dokunulabilen! Koca binayı gökkuşağı gibi saran, havaya suya karışan... O gün gördüm ben de ve dokundum sanki sevginize. Oysa yarasayı görmeye geliyordum, biraz heyecan, biraz korkuyla, bir yarasayı ilk kez bu kadar yakından görmenin merakıyla... Bir kıpırdasa aklım çıkardı.

Benim bir üst katımdaydı karının odası, yarasalı tuvaletin yakınında. Sen, Maden Mühendisliğindeydin, uzak sayılırdın bizim bölüme ama çok sık görürdüm seni bu-

rada. Beş yıllık evliydiniz diye biliyorum. Çocuğunuz yoktu. O, doktorasını bitirmemişti daha. Doktora yapılırken çocuk yapmak kolay değildir. Çocuğunuzun olmadığı bir dedikoduydu kanımca.

Ne güzeldi karın, ne zarif, ne kibar, ne bilge, nasıl da yakışıklıydın sen, nasıl yakıştırdınız birbirinize... Şimdi, kimsenin bilmediği o yerde, hala genç midir öyle?

Duyduk ki, bir ben varmış boynunda, kopmuş, kanamış banyoda. Ameliyat olmuş, dikilmiş benden kalan yırtık, defolu olmuş artık derisi, yani doğal elbisesi vücudunun... Hep aklıma geldi nedense... Gücendiğimden değil, o gücenişliği sürdürdüğümünden değil. Hani asla defolu giymezdi ya... Geliyor işte, ister istemez insanın aklına... İnsan hep neden – sonuç arar çünkü, böyle çalışır insan zihni ve rahat etmez bir şeyi bir şeye bağlamadıkça. Çözdüm sanır, rahatlar, bağlayınca.

Çok şaşırmıştım bana gösterdiğinde, bir santimlik yırtığı nasıl görebildiğine, dikilmemiş olsaydı, neyse! Sonra başkasına sattım o rengârenk, geometrik desenli giysiyi, alan, hâlâ geri getirmedi...

Hastaneye yattığını duyduk sonra. Ziyaretine gitmek istedik bölümce, haber göndermiş “istemiyorum, kimse gelmesin” diye. Gitmedik, gidemedik o sözler üzerine. Hoş, görüşmemiş gidenlerle de. Bir buçuk ay sürdü sürmedi, çabucak olup, bitti her şey. Bize göre bir buçuk ay, ona göre belki yıllar... Hangisi gerçek zaman? Oysa sadece Ulus’a gidiyordum, en çok yirmi dakika çekerdi buradan,

ne kadar da kısa sürüyor yıllar öncesine gitmem...

O tören geldi aklıma. Hani bölümün önünde toplanmıştık, her günkü giysilerimizle, çünkü bilmiyorduk, beklemiyorduk, hazır değildik buna. Herkesin yüzü acı içindeydi. Kimi ölümlerde görülen konuşmalar, gülüşmeler yoktu. Genç ölümlerinin büyük, derin acısı vardı sessizlikte, taptaze ve önceleri bu binayı saran sevginizin, beton duvarlara çarpıp kırılmış dalgaları, boşluklarda...

Sen önde duruyordun, sağında solunda tanıdık olmayan insanlar. Akrabalarınızmış dediler. Gözlerin kapalıydı. Hepimiz her an yığılacak olmandan endişeli, sana bakıyorduk. Ara sıra açıyordun gözlerini ve olanlara inanmazmışsın gibi “ah elmasım” diyordun yavaşça. Sesin, kırbaç gibi iniyordu kulaklarımıza. Sadece güneş aldırılmıyordu olanlara, saçlarımızla oynaşmasından anlıyorduk ve köpekler, çöp tenekelerini devirmeyi sürdürüyorlardı yan tarafta...

Aylar sonrasında bile hiç evine gitmediğini duyardık. O yarasa gelirdi aklıma ve madenler, yeryüzünün ortak zenginlikleri! Sen, karın, merdivenler, o giysi ve sevginizin gözle görülüp, dokunulabilirliği... Bölümündeki odanda kalırmışsın. Öğrencilerin üzülmüş haline. Kolay mıdır o kapılardan geçmek, yalnız girmek o eve...

Danışmanı olduğun madenden çağırdıklarında neredeyse koşarcasına gitmişsin o uzak şehre. Öğrencilerinle vedalaşmamışsın bile... O karanlık yeraltına gömülmek mi istedin hemen, yoksa bir kömür parçası gibi elmaslaşmak mı acıdan?

Duyduk ki, buralardan uzaklaşmış niyetin, biraz olsun olanları unutmak. Önceki gittiklerin gibi değilmişsin, bir tuhafılık varmış üzerinde. Hiç konuşmamışsın seni karşılayan başmühendisle. İlk kez görüyormuş gibi, ilk kez giriyormuş gibi madene, sessizce inmişsiniz 550 metre derinliğe. Büyük terasa gelince durup bakmışsın boşluğa, asma katlara, galerilere, kuyuların insanları yutan karanlık ağızlarına. Başmühendis, yeni damarın kalitesinden söz ediyormuş heyecanla, sen aşağılara bakıyormuşsun, adam korkmuş bir çılgınlık yapmandan. Boğulurcasına öksürenlerin sesleri, kazma kürek seslerini bastırıyormuş ve havalandırmanın uğultusu delirtici. Ordan oraya koşturan insanlar karıncalar gibi görünüyormuş yukarıdan. Birden, “Gökyüzünden bu kadar uzakta, bu zindanda, ne işi var bu insanların, onlar karınca değil ki!” demişsin başmühendise, bağırılmışsın sonra: “Yeter artık, yeter, paydos, çıkın, çıkın buradan”. Belki de yeraltındaki katman katman evlerini su basmış karıncalar gibi dışarıya uğramalarını beklemişsin madencilerin. Durup bakmışlar sana, sonra kafalarını iki yana sallayıp, kaldıkları yerden, öksüre öksüre devam etmişler uğraşlarına...

Duyduk ki; neredeyse hiç çıkmazmışsın madenden, revirde yatar kalkarmışsın. Karınca olmadıklarını anlatmışsın insanlara, usanmadan.

Duyduk ki; dönmeyecekmişsin, bir gecekondu tutmuşsun işçi mahallesinden. Madenci kadınları kurmuş evini, kendilerinden bilmişler seni. Duyduk ki; çok sorun-

lar varmış, danışmanlık alanına girmeyen. İşçilerin çoğu hastaymış ciğerlerinden, sigortasız, sendikasız, korunmasızmış. Hep acı varmış mahallede, hep ölüm, hep korku, hep endişe yediden yetmişe...

nemli ve soğukmuş oralar

çok yaşamaz, yaşlanmazmış insanlar...

Duyduk ki; kendi derdini unutmuşsun, işçileri örgütlenmeye, sendikalaşmaya teşvik edermişsin. Kızdırmışsın işverenleri. Tehdit etmişler seni, aldırmamışsın, kaybedecek bir şeyin yokmuş, çünkü çoktan kaybetmişsin kaybedeceğini... Seni bir tür deli gibi görmüşler ki, belki tedavi olursun diye esir madenlerine* göndermişler seni! Kimse yokmuş orada bir bekçiden başka, bir de yarasalar... Yarasalar, esir madenlerin bekçileri, yani ruhları ölü madencilerin, terk etmezlermiş madenleri...

Ayrılmışsın oradan ve bir süre çıkmamışsın mahalleden. O zaman tanımışsın yeni karını da. Eski kocası bir yaraş olunca, üç yaşında ikizleriyle kala kalmış. Evine temizliğe gelir, ütünü, yemeğini yaparmış. Çocukları da getirirmiş yanında. Biri ayağında biri kucağında, ninni söylemiş onlara. Kucağındaki uyumazmış, annesinin boynundaki

* ESİR MADENLER, (Captured Mines) Madencilikte kullanılan bir deyim. Kendi elinizdeki bir madenin değeri düşmesin diye size rakip olacak maden yataklarının işletilmesini önleme. Bu engelleme; bazen o madenlerin ruhsatlarını büyük vaatlerle alıp, başkalarının eline geçmesini önlemek ve daha sonra çeşitli bahanelerle maden yatağının atıl bırakılması şeklinde geliyor. Yaratılan bahanelerin arasında en uygun olanları; maden yatağında yeterli rezervin veya gerekli kalitenin olmadığını iddia etmek,

benle oynamayınca. Onlar uyuduğunda bir yandan yıkar temizler, bir yandan ağlarmış sessizce. Kimseleri yokmuş, gelirken getirmişsin onları da, gönlün razı olmamış bırakmaya. Çocukların varlığı sana iyi geliyormuş. Şimdi üvey kızların senin bölümünden mezunlarmış.

Seni görünce, bunlar geldi aklıma...

Ya sen, ne düşünüyorsun şimdi bana bakarken? “Bu kadın da kim, neden bakıyor bana böyle uzun uzun?” diyorsundur içinden. Belki de hiç fark etmedin bu güne kadar beni. Bilsen nasıl şaşardın, hakkında bu kadar şey bildiğimi. Kim bilir belki sen de tanıyorsundur, seni tanıdığım kadar beni!

Ben sadece aşkınıza aşık biriydim, sadece sevginizin bir müridi, sizi o merdivenlerde gördüğüm andan beri...

Ah, bunlar hep o yarasanın işleri...

Ceylan Alas

1988 Ardahan doğumlu. İki yaşındayken ailesiyle İstanbul'a yerleşen Alas. 2003 Irak İşgalinden etkilenip yazmaya başladı.

Esenyurt Belediye Tiyatrosu'nda 2004'de Tiyatro'ya başladı. 2005 yılında Avcılar Ticaret Meslek lisesini, 2009 yılında Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Lisans bölümünü bitirdi.

2010 yılında Müjdat Gezen Sanat Merkezinin Tiyatro Konservatuar Bölümünde Bir yıl eğitim alan Alas Öykü, şiir, skeç, oyun yazmakta ve tiyatro çalışmalarını sürdürmektedir.

AY ÜLKESİNE YOLCULUK

Küçük yanaklarına sıcacık bir öpücüğün değmesiyle uyandı çocuk. Bu her gün annesinden önce onu öpen, kucaklayan güneşti. Usulca kalktı yatağından annesinin yanına gitti. Hemen babasını aradı gözleri ama o çoktan gitmişti. Çocuk babasını her sorduğunda annesinin yüzünde ve ela gözlerinde o sevmediği tedirginlik çizgilerini görürdü. Bazı geceler annesiyle babasının seslerini duyardı; annesi kızardı babasına, korktuğunu söylerdi. Çocuk hep merak ederdi annesinin neden korktuğunu.

Çocuk o gün kahvaltısını yapıp dışarıya oyun oynamaya çıktı ve gizlice maden ocağını seyrettiği yere gitti. Her gün maden ocağını seyretmeye gider kocaman bir kayanın üstüne çıkıp ocağı seyrederdi. Kocaman kara yüzlü adamlar yer altına giriyorlardı; çocuk yeraltını çok merak ediyordu. O adamlar orada nasıl hava alıyorlardı, güneşleri var mıydı orada, yemekleri var mıydı? Çişleri gelince nereye yapıyorlardı? En çok merak ettiği şey ise karanlıktan korkup korkmadıklarıydı. Sorularına cevaplar bulamadıkça hayaller kurardı çocuk. Orada bir ülke vardı, babası da oraya çalışmaya

gidiyordu. Orada uzun boylu dev bir kral vardı. Ülke çok karanlıktı bu yüzden oraya ay ülkesi diyordu, hatta çoğu gece ay'a şaşıyordu yer altı ülkesini bırakıp neden buraya geliyor diye! Babası ve arkadaşları ne yapacaklardı ay olmadan? Bazen babasına "Güneş bizim, ay sizin" diyordu. Babası anlamıyor sadece gülüp geçiyordu. Çocuk ay ülkesine gitmek istiyordu hep ama karanlıktan korkuyordu.

Minik ellerini çenesine dayamış hülyalar arasında gidip gelirken birden yeraltından birilerinin çıktığını gördü, aralarında babası da vardı. Burada olduğunu bilse kim bilir ne kadar kızardı. İyice sindi olduğu yere, seyretmeye devam etti. Bu kez unutup hayallerini babasına takıldı gözleri. Evdeki babasına benzemiyordu bu adam, yüzü kömür karasıydı, gözleriye kan çanağına dönmüştü, sanki biraz daha kızarsa hiç görünmeyecekti kahverengi noktaları. Çocuk babasına dokunmaya korkardı çoğu zaman, dokunsa babasının canı yanacak sanırdı.

Ellerindeki yaralar ve nasırlara dalardı gözleri birde ne kadar yıkansa da çıkmayan kara lekelere. Annesi krem sürerdi babasının ellerine o tedirgin gözleri keder dönerdi. Çocuk ansızın kopardı düşlerini anne ve babasından, buna sebep bir dost gibi omzuna dokunan akşam rüzgârıydı. Köylerinde akşamları hep böyle bir rüzgâr eserdi. Bazen öyle sert eserdi ki uçağından korkup koşarak eve dönerdi.

Gökyüzüne çevirdi başını sabah ona gülen güneş oyunu yarım kalmış bir çocuk gibi asmıştı yüzünü. Bulutlar telaş içinde koşup duruyorlardı sağa sola, bir yaprak koşarak gelip geçti yanından. Yaprak sanki onunla oynamak istiyordu. Rüzgâr yaprağın elinden tutup ona halkalar çizdiriyor çocuğun yanına yaklaştırıp geri kaçı-

riyordu. Rüzgâr ve yaprak deli gibi koşup duruyorlardı ama çocuk her gün yaptığı maden ocağı seyrini bozmak istemiyordu. Ansızın bir gürültü koptu uzaklardan. İki bulut kavga ediyordu. Güneşi kızdırıp evine kapatmışlar ve öfkelerinden ortalığı karanlığa boğmuşlardı. Ne yapacağını bilemedi çocuk. Birazdan kavga ettiklerine ağlayan bulutlar gözyaşlarını yeryüzüne göndereceklerdi. Hemen sığınacak bir yer bulmalıydı; maden ocağına ilişti gözü. Ortada kimseler yoktu, koşarak maden ocağına girdi. Bir kulübe vardı ama içinde birkaç adam hararetili bir sohbeta dalmışlardı. Sonra aklına bir fikir geldi buraya kadar gelip de ay ülkesine gitmemek olmazdı, hem buna babası da çok sevinirdi, izinsiz geldiği için kızardı belki ama sürpriz yaptığı için mutlu olurdu. Aniden sırtında bir el hissetti çok korktu ve yavaşça arkasını döndü, kocaman bir adamla karşılaştı; “ Bu ay ülkesinin kralı şimdi beni zindana attıracak, belki de bir daha hiç bırakmaz.” dedi içinden.

“Sen kimsin ne yapıyorsun burada?”

“Ben babama sürpriz yapmaya geldim, benim babam sizin ülkenizde çalışıyor, adı da Mehmet.”

“Ülkemizde mi? Sen bizim Mehmet ustanın oğlusun herhalde, burası senin için tehlikeli hadi çabuk evine git, bulut çürüdü birazdan sağanak başlar, hadi bakalım” dedi ve gitti.

Adam tehlikeli deyince daha da meraklandı çocuk, adam gözden kaybolunca tekrar ocağa döndü ve ay ülkesine gizlice girmenin bir yolunu bulmak için bakınmaya başladı. Gözü kocaman bir sandığa ilişti kapağını açtı, içinde bir sürü çuval ve tanımadığı bazı eşyalar vardı. Sandığın içine saklandı. Az sonra birkaç adam gelip sandığı kucakladılar ve ülkenin girişine doğru götürmeye başladılar

“bunlar kralın askerleri” diye düşündü çocuk. Askerlerle birlikte ay ülkesine inmek için asansöre bindiler yolculuk başlamıştı. İniyor, iniyor, iniyorlardı! Ellerindeki ve şapkalarının üstündeki fenerler her yeri aydınlatmıyordu, sandığın içinde de zaman geceydi. Çocuk korktu ama babasına gittiği için korkusunu yenmeyi başardı.

Sonunda küçük bir sarsılmayla durdu asansör ve kralın askerleri sandığı küçük bir odaya bırakıp gittiler. Çocuk sandıktan çıktı, çok mutluydu kralın hazine sandığına girebildiği için; çok şanslı olduğunu düşündü. Etrafa göz attı, ay ülkesi gerçekten çok karanlıktı. Duvarlara dokunmaya başladı elleri simsiyah oldu, bu kömürdü ocağın dışında da vardı bunlardan; demek ki ay ülkesinin sarayının duvarları kömürden yapılmıştı. Aniden odanın dışından gelen seslere kulak kabarttı, birileri bir yerlere vuruyordu. Çok güçlü ve ürkünücü bir sestti bu! Küçük odadan dışarıya çıktı ve gökyüzüne baktı; ay yoktu, yıldızlarda gelmemişti. Bir kaç adamın sesini duydu ve hemen gizlendi, kralın nöbet tutan askerleriydi bunlar. Askerler gidince yoluna devam etti, “belki de daha sarayın içindeyim” diye düşündü. Nerede olduğunu soracağı tek kişi babasıydı, onu bulmalıydı bir an önce. Tek tek odalara bakmaya başladı, askerlere görünmemeye çalışarak. Odalar çok küçüktü, çoğunda askerlerin nasıl durabildiğine şaşırı.

Odaların çoğunda duvara yapışmış tahtalar vardı. Sarayı hiç beğenmedi çocuk ve içten içe krala kızmaya başladı. Sonra tren raylarına benzeyen raylar gördü ve onları takip etmeye başladı. Çok hoşuna gitmişti bu raylar. Birden babasının sesiyle irkildi, “grizu” diye bağırıyordu. Grizu kralın askerlerinden biri olmalıydı, ya da babasının emrinde çalışan bir işçi. Çocuk hızla babasının sesinin

geldiği yöne doğru koşmaya başladı, birilerinin de ona doğru koştuğunu gördü, aralarından biri çocuğu kucaklayıp koşmaya devam etti. Adamın güçlü kolları biraz gevşeyince kafasını çevirip baktı ve adamın babası olduğunu fark etti.

“Burada ne işin var” diye sordu babası.

“Sana sürpriz yaptım baba. Ay ülkesine geldim ben tek başıma, ama sarayınız hiç güzel değilmiş, dışarısı nasıl bu ülkede baba, güzel mi? Bizim köydeki gibi çiçekler var mı?”

Babasını soru yağmuruna tutmuştu ama cevap alamıyordu, onda hiç görmediği bir hal vardı, annesinde gördüğu o tedirginlik çizgileri kaçıp babasına gelmişti sanki!

“Bu ülke çok sıcak baba, baksana nasıl terledim” dedi.

Babası hiç cevap vermiyordu izin almadan geldiği için kızgın olduğunu düşündü. Askerlerden biri koşarak yanlarına geldi ve babasına bir telsiz verdi. Babası birileriyle konuşuyordu. Anlamadığı şeyler söylüyordu, ama çok hoşuna gitmişti bu durum bir maceranın içinde olduğunu anlamıştı.

“Beş yüz metredeyiz. Batı damarında yoğun şekilde gaz sızıntısı var. Evet, biz doğu damarının yeni açılan dinlenmek için kullandığımız galerisindeyiz, sıcaklık otuz sekiz derece oğlum nasıl yaptıysa aşağıya inmiş, hemen asansörü göndermeniz gerekiyor, nasıl olur bu! Nasıl halledemezsiniz. Peki, bekliyoruz, acele edin çok acele edin” dedi ve telsiz sustu.

“Baba beni dışarı çıkarsana, bu ülkede park var mı? Hadi gidip parkı bulalım”

“Gideceğiz oğlum beklememiz gerekiyor, gelip alacaklar bizi

şimdi”

“Neden hemen göndermiyorlar” dedi askerlerden biri

“Halatlardan biri kopmuş tamir etmeye çalışıyorlarmış” dedi çocuğun babası.

Adam kucağındaki çocuğun uykusunun geldiğini fark etti. Grizunun etkisi olduğunu anladı ve hemen krala telefon etti. Bir süre daha gelemeyeceklerini söylüyordu kral, babası bağıırıyordu, çok şaşırıldı çocuk. Babası nasıl oluyor da krala bağııra biliyordu, demek ki babası kraldan daha kıdemliydi. Mavi gözleriyle babasına bakıp hınzırca güldü. Sonra öksürmeye başladı, babası ve askerlerde öksürüyordu. Çocuğun boğazı yanıyor, gözleri acıyor, giderek soluk alması güçleşiyordu. Babası bağıırmaya başladı, gene onu ilk defa bu kadar kızgın görüyordu. Çocuk gerçeğı anlamıştı artık, kral babasıydı. Giderek daha az duyuyordu babasının sesini. Çocuk grizuya kızmaya başlamıştı, kaç saattir beklıyorlardı çok geç kalmıştı, babasından aldığı güçle “Grizu asker hemen buraya gel” diye bağıırdı. Babası ve askerler şaşırılmış bir halde birbirlerine baktılar ama kimse tek kelime etmedi. Babası bağıırmayı kesmişti, askerler odanın kapısını bir şeylerle kapatmaya çalışıyorlardı, telsiz başka bir adamın elindeydi ve adam küfürler yağdırıyordu karşı tarafa, babası çocuğı alıp odanın en dibine götürdü, giderek daha sınıksızı sarılıyordu çocuğı.

“Baba bizim ölkemize gitmek istiyorum. Burası çok sıcak burnaldım, uykumda geldi. Sen kral değıil misin? Askerlerine söyle bizi ölkemize götürsünler, güneş ölkesine.” dedi yarı uykulu halde mırıldanarak.

Babası hiç konuşmuyordu. Sadece ağlıyordu, babası ilk kez ağlıyordu. Minik elleriyle babasının kömür karası yüzünü sildi. Yaşların süzüldüğü yerler küçük dereleri andırıyordu, babasının ince boynu ise bir şelaleydi yaşlar aşağıya atılıyorlardı kakkahalar atarak.

“Baba neden ağlıyorsun? Grizu gelmedi diye mi? Belki bir işi çıkmıştır.”

Ortalık çok sessizdi maden ocağı konuşmuyordu artık. Baltalar, çekiçler muhabbeti kesmişlerdi. Çocuk minik parmaklarını babasının gözyaşlarının önüne siper etti. Annesi halı yıkadığında suyun önünü böyle keser küçük derecikler yapardı. Birden çocuğun minik eli çekildi dereciğin önünden ve babasının kömür karası kolunun üstüne düştü. Ocak ilk defa bir çocuk bedeni almıştı midesine, alışık değildi buna. Ocakta şaşırılmıştı bu işe askerlerde.

Yarım saat sonra asansör indi aşağıya ve alıp ay ülkesi insanların güneş ülkesine çıkardı. Rüzgâr ve yaprak koşarak gitmişlerdi uzak diyarlara, kavga eden bulutlar güneşten özür dileyip ufka çekilmişlerdi. Toprak çatlayıncaya kadar su içmişti bugün. Çocuğu ay ülkesinden döndüğünde her gün karşılayan güneş karşılaşmıştı gene, anlından öpüyordu çocuğu uyansın diye ama o uyanmıyordu. Hüzün çığlıkları atarak çocuğu selamlayan bir kuş sürüsü geçiyordu ocağın üstünden. Sonbahar az ötedeydi peşleri sıra geliyordu kuşların.

Kuşlar soluk soluğa bahara koşuyordu, güneş ülkesinde başka bir semte. Kuşların ardından gökyüzünde beyaz bir tüy süzülmeye başladı ocağın üstüne doğru. Usulca indi yere ve babasının kucağında mışıl mışıl uyuyan çocuğun yanağına kondu.

Fuat Sevimay

1972 Zonguldak'ta doğdu. 1982 yılında Erenköy Zihnipaşa İlkokulu'nu, 1989 yılında Kadıköy Anadolu Lisesi'ni, 1993 yılında Marmara Üniversitesi İngilizce İşletme Bölümü'nü bitirdi.

Mimarlar Odası'nın düzenlediği "2. Mimarlık Öyküleri" yarışmasında, "Aras ile Meriç" isimli öyküsü 3.lük ödülüne, aynı yarışmada "Borç" isimli öyküsü yayımlanmaya değer bulundu.

Çeşitli edebiyat dergilerinde öyküleri yer alan Sevimay'ın "Aynalı" adında, 2011'de Kavim yayınları tarafından basılan bir romanı ve henüz yayınlanmamış "Hayal Kurmak Bedava" adında bir çocuk romanım var.

Halen özel bir şirkette çalışmakta olup, evli, iki çocuk babasıdır.

TORAKÇI

Yerle göğü birbirine katan sisin arasından ilerlediğimde karşıma birden, yirmi haneli bir köy çıktı. Köyün meydanında yanan ateşin başında öylece oturan ihtiyarı görünce arabayı durdurdum. Arabanın kapısını açtığımda, önce Botti kendini dışarı attı. İki saattir arabada tıklıp bunalmış köpek koşup, meydanadaki kırma çobanla hırıştı. Ardından iki köpek, önden birbirlerinin ağızlarını, sonra kışlarını kokladılar. Anlaştılar.

Merak içinde yaşlı gözlerini aralayıp, dikkat kesilen ihtiyarın yanına yaklaşıp, “Madene nasıl gidebilirim? Yolumu kaybettim,” diye sordum. İhtiyar, yüzüme doğru ama tam da yüzüme bakmadan, sanki arkamda duran bir başkasını süzercesine gözlerini havaya dikti. Havayı kokladıktan sonra, “Ne edeceksin bu karda kışta madende. Otur hele, eğlen biraz,” dedi. Ateşin karşısındaki tabureye oturdum ama neden oturduğumu bilmiyorum. Sisin kuytusunda ayaza bulanmış köyün havası soğuk. Üşüyorum.

“Necisin, kimsin, nereden gelirsin?” diye sıraladı ihtiyar. Cevap vermekle vermemek arasında tereddüt içindeyim. Ne işim

var benim bu ıssız, izbe köyde. Sonra birden, “Kör madeni görmeye geldim. Şehirden. Bunun bir önemi var mı?” dedim. İhtiyar sözlerime inandı mı bilmem. Elindeki çubukla köz halindeki odunları karıştırdı, ateş harlandı. Havaya kıvılcımlar saçıldı, ruhum ısındı. Neden konuştuğumu bilmediğim ihtiyarın yüzüne bakıyorum. Gözleri cam gibi soğuk ve neredeyse saydam. Gözlerinin beyazı çok iri ve gözbebekleri sanki gözünün içinde dönüp duruyor. İhtiyar ise cam gözlerini ayırmaksızın, ne renk olduğunu bilmediği ateşe bakıyor ve sanki nefes almıyor.

Az öteden gelen sesle irkiliyorum. Kırk elli adım ilerimizdeki yokuşta, sağa sola sallanarak meydana yaklaşan sersefil bir adamla göz göze geldik. Adam beni görünce durdu, bir çığlık veya belki de bir kahkaha atarak, olduğu yerde geri döndü, tekrar yokuşu tırmanmaya başladı. Meydanda koşuşturan Botti ile çoban kırması, adamın arkasından biraz gidip, yüz bulamayınca geri döndüler. İhtiyar, gözlerini ateşten ayırmadan, “Korkma. Köyün delisidir. Eskiden, çok eskiden madenciydi. Benim gibi. Adını da söylesem iyiydi ama bir adı yok. Biz ona ‘Deli’ diyoruz,” dedi. “Peki sizin adınız ne?” dedim. “Torakçı” dedi ihtiyar.

“Garip bir admış”

“Adımı ben de unuttum. İşimin adıdır. Beni de herkes öyle bilir, öyle çağırır”

“Nasıl bir iştir. Duymamıştım hiç,” dedim. Torakçı oturduğu yerde sırtını dikleştirip, ise bulanmış ellerini şakağına dayadı. “Odunun bedenini yakıyor, ruhunu teslim alıyoruz,” dedi. “Sen okulda ne yapıyorsan, hemen hemen aynı,” diye de ekledi. Torakçı’nın şaşkınlıktan büyüyen gözlerini göremediğine yemin

ederim. Bu kör adam benim öğretmen olduğumu nasıl bilebilir ki.

“Nasıl bildin?” diye sordum. Dalgınlıkla gülümseyen Torakçı, “Hep sormak istiyorsun,” dedi. “Bir de sesinden belli. Emir verir gibi seviyor, şefkatle sorguluyorsun.”

Bir zaman sustuk. Bizi, yoldan geçen yabancı ve köy meydanında oturan yabancı olmaktan çıkartacak kadar bir zaman ağaçların, gökyüzünün, hayatın sessizliğini dinledik. Torakçı'nın kocaman, hayatı kavrayan, babamınkilere benzeyen güçlü elleri var. Başındaki, eskiden maviyken şimdi kirli griye devşirmiş şapkası, lime lime paltosuyla soğuktan korunmaya çalışıyor. Pantolonu yamalı, yamaların dikişleri patlamış. Ayakları sanki toprağa kök salmışçasına. Arada kımıldanıp, ığralanmasa yüzyıldır bu meydana, bin yıldır hareket etmemiş gibi. Görmeyen gözleri başında ısındığımız ateşe öylesine hâkim ki, elindeki közlenmiş çubukla kor halindeki odunları, sıçrayan közleri bir çırpıda toparlıyor. Alev oyunlar oynuyor. Kıvrılıyor, eğiliyor, bükülüyor. Sonra can havliyle göğe koşarken yok olup gidiyor. Yok olmak da değil belki. Nefesimize karışıp, ruhumuzu yakıyor.

Torakçı, yüzünü, gözünü, kimliğini, özünü incelediğimin farkında mı acaba? O da beni inceliyor mudur? Kör bir adam, şehirden gelen bir yabancıyı nasıl inceler ki? Vardır elbette bir yolu. Neye benzediğimi merak ediyor mudur? İki yabancı neden birbirini tanımak ister? Birazdan yine iki yabancı olacakken hem de. Kalkıp gitmeliyim hemen. Alt tarafı yol soracakken, bu ihtiyarın karşısına oturmuş tuhaf şeyler düşünüyorum. Aklım bana oyunlar oynuyor. Evet, gitmeliyim.

“Dur,” diyor Torakçı. “Elbet gidersin. Maden olduğu yerde seni bekliyor. Babanın ruhu da bekler orada. Ama diyeceklerim var sana.” Derin bir soluk Torakçı’nın boğazından hırıltıyla aşağı süzülüyor. “Kaçmakla bir yere varılmaz. Şehirden kaçtın, işinden kaçtın, insanlardan kaçtın, acılarından kaçabilecek misin? Ya kendinden kaçabilir misin? On iki canı yutan madende neyi bulacağını sanıyorsun?” Torakçı’nın sözlerinde kayboluyorum. Yüreğimin sesini duyduğu kesin. Öfkeyle atıyor kalbim. Hayatın bana sunduklarına isyan ediyor. “Az önce gördüğün deli,” diyor Torakçı, koca elleriyle yokuşu gösterip, “İşte o kaçmayı becerdi. Git ardı sıra istersen.”

Karşımda oturan, hiç tanımadığım ihtiyara bir açıklama yapmam gerekiyormuş gibi, “İçim acıyor, dayanamıyorum,” diyorum. Gülüyor, gülümsüyor. “Kan çanağına dönmüş gözlerini fark etmediğimi mi sanıyorsun,” diyor. “Akitacak birkaç damla gözyaşın kalmış, onları da dünyanın göbeğine katmaya gelmişsin. Bilir misin maden, onca zamandır akıtılan gözyaşları ile dolu. Birkaç damla da sen katsan ne çoğalır, ne azalır.”

“Babam ölüyor ve ben çaresizim. Dedem öldüğünde de o çaresizmiş,” diyorum. Bedenimin büzüşmesinden nefret ediyorum. Aciz ve güçsüzüm. Torakçı, ormandan gelecek sesi duymaya hazırlanır gibi kulak kabartarak, “Söyle bana,” diyor. “Doğruyu söyle. Babanın ölecek olması mı daha çok yaralıyor kalbini, terk edilmiş olmak mı? Aklına ihsan mı bekliyorsun, yoksa nurani aşk peşinde misin?”

Ne cevap vereceğimi bilsem bile ağzımdan bir çift söz çıkar mıydı bilmiyorum. Yüreğime atılan tokadın sızısı yüzüme yansı-

yor. Çenem titriyor. Ayağımın altındaki ıslak toprağı eşeliyorum. Bir köpek gibi. Hayatın durduğu bu köy meydanında nefes alamıyorum. Oysa tek istediğim basit bir yol tarifiydi. Kanım damarlarımda daha asi akıyor. Yanıyorum ve bu dayanılmaz.

Ayağı fırladığımda durup aklımdan geçenleri kusmakla, bir an önce çekip gitmek arasında kararsızım. Dayanamayıp bir hışımla, “Burada oturmuş hayatımı yargılıyorsun. Kendine hayrın var mı acaba babalık. Senin vereceğın bilgiye ihtiyacım yok benim,” diyorum. Ateşin başından arabaya kadarki mesafe uzuyor, uzuyor. Torakçı’nın ne düşündüğünü deli gibi merak ediyorum ama bu uğursuz köyü hemen terk etmeliyim.

Arabaya binmek üzereyken Torakçı’nın, “Öte geçedeki korudan sonra sağdaki toprak yola sap. Seni istediğine götürür,” sözlerini duyuyorum. Hareket ediyorum. Dikiz aynamda Torakçı ve ateşi gittikçe küçülüyor. Yapraklarını dökmüş meşe ağaçları hayaletler gibi diziliyor önüme. Korunun bitimindeki toprak yolu gördüğümde, Torakçı’nın aynadaki görüntüsünün de kaybolduğunu fark ediyorum.

Ana yoldan ayrılmadan önce, son kez köy meydanına doğru başımı çevirdiğimde, geride bıraktığım boşlukta ne bir köy, ne bir meydan ne de bir ihtiyar var. Hayat, madenin insanları yutması gibi yutuyor benliğimizi. Önüm sıra uzanan toprak yol engebeli ve çamur içinde. İlerliyorum. Sağ yanımda uzanan pasa bulanmış rayları takip ederek, önce kör madenin çığılık atarcasına açılmış ağızına ve sonra karanlığa ulaşabilirim.

Sami Özbil

1977 Aydın Söke doğumlu.

Siyasi tutuklu.

Babasının kireç ocaklarında çalıştı. Söke ve Milas civarındaki madencilik şirketlerinde çalışan işçilerin yaşamlarına bir ölçüde tanığı olan Özbil'in daha önce yayınlanmış iki şiir kitabı ve iki romanı var. Şu sıralar bir deneme kitabını bitirmek için çalışıyor.

MADENCİ SOKAĞI

“Ciğerleri bitmiş... İnsafi yoktur kömür tozunun. Allah sabır versin hanım” Fotoğrafta on beş yaşındayım. Yüzümde çiller, saçlarım üç numara; bacaklarım iki değnek gibi uzuyor şortumdan. Mahalleye yeni taşınan bir çocuğu inceler gibi açmışım gözlerimi.

Kirden sararmış duvarlarıyla bir hastane odasındayız. Dedemin cerrahları öve öve bitiremediği, yılların Göğüs Hastalıkları Hastanesi, bu fotoğrafta herhangi bir sağlık ocağından farksız.

Önünde durduğum ranzada yatan benim babam. Fotoğraf bir öksürük nöbetinden sonra çekildiğinden, her zamankinden de halsiz. Bazen sanrılar görüyor, ışıklandırmadığımız bir karanlıktan bağırırcaşma inliyor: Mehveş, Nazım, Nazlı... Sesi tükenmiş.

Babamın kendini kaybettiği anlarda bile bizi düşündüğünü anlayamıyorum henüz.

Armutçuk'un berberlikten terziliğe dek elinden her iş gelen Ragıp ustası, yakın arkadaşlarının sosyalist Ragıp'ı o eski yatakta öyle boylu boyunca yatıyor ve ben, ölüme gücü yetmeyen babama çok üzülüyorum.

Yanakları erimiş, avurtları çökmüş, çukura kaçan gözlerine ölüm iyiden iyiye yerleşmiş. "Birşeyin yok Ragıp, hepsi geçecek inşallah" diyen annemin kırmızı bir mendille sık sık sildiği derisi kararmış o ağız hafifçe açılmış.

Koluna takılı hortumun, tepesindeki çengele asılı serum şişesinin, etejerin üzerindeki sürahi, bardak ve kutu kutu ilacın hiçbir işe yaramayacağını hepimizden iyi bilen annem arkılığı kırık bir sandalyeye yığılıp kalmış fotoğrafta. Ziyaretçilerin "geçmiş olsun!" dileklerini dinlemekten yorgun düşmüş ve o gün arada bir, o kırık dökük sözcükler dökülmüştü ağzından: "İki çocukla bir başıma ne yaparım ben!"

Odanın Kandilli'ye açılan büyücek penceresine yakın ranzasında oturan kardeşim Nazlı herşeyin farkında sanki. Pencereden taşan aydınlığa, bütün parlaklığıyla görünen sokaklara ve ağaçlara değil ayak ucuna bakıyor. Onu bugün bile bu fotoğraftaki haliyle hatırlıyorum. Sanki hiç büyümemiş. Bazı anlar insanın kazmışcasına yerleştiği zihninden hiç çıkmıyor nedense.

Doktorun acelesi var. Başka hastalara yer açılın istiyor. Her gün madenden birilerini bazen karga tulumba bazen ambulans çığlıklarıyla hastaneye taşıyorlar. Her siren sesi sokağımıza yeni bir ateş düşürüyor. Parça parça eksiliyor sevincimiz. Çocuk aklımla nedenini kavrayamasam da artık daha sık ve

daha ölümlü maden kazaları yaşandığından, konuşan büyükleri duyuyorum. Konu komşu ziyaretlerinin değişmez konusu da aynı.

Bize kalan pek az hatıradan biri olan bu fotoğrafın üzerinden iki hafta geçmeden öldü babam. Bunu beklemiyordum. Ölüm nedir bilmiyordum ki! Her evde babamın bir mesai arkadaşının oturduğu sokağımızda herkes birbirine “başımız sağolsun” diyordu. Müştak amca, komşuların kendi arasında topladığı parayı eşiyile yollamıştı anneme. Evde yedi gün televizyon açılmadı, gürültü çıkarılmadı, yemek pişirilmedi. Annem yedi gün boyunca ağladı ağladı ve sonra duruldu. Göz pınarları kurumuştu sanki. Sussuz kalmış bir çiçek gibi büzül-müş, teni kararmış, sesi iyice kısılmış, başörtüsüne sığmayan saçındaki aklar dışarı taşmıştı.

Ben o günlerde büyüdüm aslında. Gizli saklı ağlamayı da o yaz öğrendim. Yaz biterken artık evin erkeği sayıldığımı fark ettim. Tanıdığım herkes bana bu gözle bakıyordu. Oysa omuzlarım böylesi yükleri kaldıramayacak kadar çocuktu. Kimseye söyleyemedim. En yakın arkadaşlarıma bile. Sonbahar yağmurları başladığında onlarla oyun oynamayı bıraktım. Bir durgunluk çökmüştü üstüme. Hayat akıyordu. Vardiyalarına dönen işçiler başka arkadaşlarının ölümlerine üzüldüler. Sokak belli aralıklarla taziye yerine döndü. Durgunluğumu herkes farkediyordu. Ustam Osman amcanın fırınından çıkıp eve geldiğimde ne zaman karalar bağlayan kadınlar görsem o yaz günleri gelirdi aklıma.

Babam herkes için sadece bir hatıraydı artık. Benim için

bile. İnsan ne de çabuk alışıyor ölümüne. Aramızdan bir yıldız gibi kayıp gidince belki de çaresizliğimizi gizlemek için, onu unutmış gibi davranmayı seçtik. Ustam ondan söz açmıyordu. Annem, daha düne kadar babamı evden “selametle” uğurlayıp iş dönüşlerinde sevilmiş bir “geçmiş olsun” diye karşılayan kendisi değilmişçesine kayıtsızdı Nazif’in babama dair sorularına.

Annem eskiden de babam için kaygılanırdı. Her vardiya öncesi helva ve peynirden ibaret kumanyayı hazırlarken dudaklarından dualar dökülürdü. Muhtemelen, “ölüm madencinin kapı komşusudur kızım, varma Ragıp’a” diyen babasını en çok o vakitlerde hatırlıyordu. Sevmiştii ama, ne yapsındii annem; ölümse ölüm... Müştak amcanın eşine ağlayarak anlatmıştı. Onları gizlice dinlerken dedemlere kızıp ben de ağlamıştım.

Çalışmaya mecburduk. Maden işçiliği ata mesleğimizdi. Büyükbabamın babasını Makedonya’dan getirip zorla çalıştırmışlar önce. Köle gibi. Bir yanda Osmanlı düzeni, öte yanda Alman sermayedarları el birliğiyle çökmüşler amelelerin üstüne. Kaçsa sonu ölüm; hiç denememiş. Civar köylerden bir kızla evlenmiş sonra. İş o kadar zahmetliymiş ki bir ay çalıştırıp bir ay köye yollarlarmış, dinlenip kendine gelsin diye. O vakitler yapılan ilk grevlere katılmış ya kâr etmemiş. Çok yaşamış zaten.

Dedem, ben daha TTK’nın ilkokuluna başlamadan soğuk kış günlerinde sokağın diğer ucundaki evine gitmez, akşam yemeğinin ardından çekildiği divana bağdaş kurup bize anne

babasıyla kendi gençliğini anlatırdı. Onu dinlemek, anlatırken canlandırdığı aile resmini hayal etmek güzeldi. Gümür gümür yanan sobanın ısıttığı salonda annemle babamın arasında oturur, arada bir nedense Nazlı'yı çimdikler, annemin soyduğu portakalları yerken bir taraftan da duyduklarımı hafızama kaydederdim. Bazen elektrikler kesilince, duvardaki gölgesi büyüyen dedemin elimi tutup gezdirdiği bir masalda hayal sanırdım kendimi. Bir süre sonra dedemin sesi kendiliğinden kesilir, ardından ince bir horlama duyulurdu. Annem sessizce omzuma vurur, Nazlı'ya kızardı. Süpürge teliyle kulağını, burnunu kaşıdığımız büyükbabamızı uyandırmamızı istemezdi.

Büyükbabam önceleri madencilğe epey direnmiş. At sırtında kaçıp gitmiş Sinop'a; devlet jandarma zoruyla geri getirtmiş. İnadi işe yaramamış. Ailesi çareyi Vanlı bir işçinin kızıyla evlendirmekte bulmuş. O da çıraklıktan başlayıp kömür ocaklarında kazmacılıktan seyisliğe dek her işi yapmış. Kömür vagonlarını madenden çeken atları ona zimmetlemişler. Yaşı ilerleyince kendisi gibi güçten düşen iki atla beraber büyükbabamı yerüstüne çıkarıp kasabamızdaki evlere kömür dağıtmakla görevlendirmişler. O günleri anımsıyorum. İşçi aileleri dedemi çok sever, kapısına kömür bıraktığı her ev onu çaya, yemeğe oturtmak isterdi. Arada bir üç beş günlüğüne görünmez oluverirdi büyükbabam. Sorduğumda “gelir yakında” derdi babam. Çok sonra öğrendim işin aslını. Çekip Samsun'a gidermiş meğer. Sonra orada da yapamayacağını çabucak anlayıp geri dönermiş. Bedeni yaşlansa da o gövdenin bir yerlerinde gençliğindeki deli dolu zamanların ışığını yitirmeyen bir

yan varmış demek. Bugün bana çok tanıdık gelen bu duyguları onunla konuşabilmeyi çok isterdim.

Bazen durup dururken, “keşke hiç başlamasaydım bu işe,” der ama sonra, “insan bağlanınca bir daha kopamıyor bu meretten” diye tamamlardı sözünü. Gümüşsü uzun bıyıkları ve kocaman elleri vardı. Kuvvetliydi. Nedense bilek güreşi yapmayı çok severdi. Evde yere uzanır “gel bakalım Nazım” der kaim bileklerini sıyırıp uzatırdı. Denize inmeyi de severdi. Peşinden giderdim. Kayalıklara çarpıp üzerimize sıçrayan boz bulanık Karadeniz’i seyreder, bazen yırtıcı bir hayvanın pençelerine dönen denizin dalgalarına dalardı. Ben de çok uzaklara gitmek isteyen ama her nedense buralardan kopamaya da cesaret edemeyen dedem gibi suskunluğuma çekilirdim.

İşçiler, önceleri kuyu başlarındaki barakalarda yaşarlarmış. Açlık bir yandan, verem, tifo, kolera bir yandan... Kasabamızdaki mezarlık küçük çocukların mezarlarıyla doluydu zaten. Hastalıklarla başedemeyince çalışacak işçi bulmakta zorlanan patronlar ameleleri işçi lojmanlarına taşımışlar. Anlatırdı da anlatırdı dedem. Sözlerinin şehvetine kapıldığımdaysa kurt ulumasını taklit edip İtalyan mühendisler işçi lojmanlarını inşa etmeden evvel Armutçuk’a inen yırtıcı hayvanların kapıp götürdükleri bebeklerden bahsedirdi. O anlarda korkudan titrer, bağırılmak için kendimi güç tutardım.

Sokağımızdaki her çocuğun başkalarına anlatacağı bir kabusu vardı mutlaka. Kaza ve ölüm haberleri o kadar sıradanlaşmış artık. Göçükte kalmayan veya madende yaralanmayan hiçbir işçi tanımadım. Bazılarının psikolojisi bozulur, bir

daha yüzlerce metre aşağıya inemezdi. Büyükbabam mesala, kuyularda defalarca mahsur kalmış. Son seferinde buna sebep grizuymuş. Patlayınca tren dumanı gibi kapkara bir bulut kaplamış her yanı. Yedi arkadaşı oracıkta ölmüş. O ise, boğatası patlayan sintim borusundaki hava esintisiyle kalmış hayatta. Her seferinde kahrolurdu alırken: bize ölenlerin ailelerini anımsatarak.

Madenci Sokağı'nın en güzel yanı herkesin işçi olmasıydı. Zenginlik bu saadetteydi. Kimse birbirine üstünlük taslamazdı. Kurumlanmaya kalkan kınanırdı. Arada bir çıkan ufak tefek tartışılarsa çabucak tatlıya bağlanırdı. Taşlıklardan, pencere önlerinden sohbet eden, her gün sokağı süpüren kadınlar vardiya saatlerine göre ayarlarıydı yaşamlarını. Onlar da madene giden eşlerinin, kardeşleri için çalışan evdeki işçilerdi aslında. Babam bilirdi annemin kıymetini. Onları kavga ederken görmedim. Babamın her defasında vardiyadan döneme ihtimali annemin sevgisini diri tutuyordu sanki. Onu kaybetmeyeceğine inansa belki de başka türlü davranırdı. Bazen daralır, yüzü al al olur ama yine de eve yorgun argın dönen babama belli etmezdi kızgınlığını. Kimi akşamlar babam gecikince pencereye geçer, kiremitleri dövüp çatının oluşuna, oradan bahçe duvarının dibine dolan yağmurun sesine dalar, kaygısını hissettirmemeye çabalayarak bizi uyutur sonra aynı yere oturur ve yine uzaklara dalardı.

Evi çekip çeviren oydu. Babam iş dönüşlerinde kendini hemen yatağa atardı. Annem her hafta çıkar, evin alışverişini Ekonoma'dan yapardı. Orada bisküviden fasulyeye, peynir-

den kumaşa herşey bulunurdu. Fırındaysam ustamdan izin alır, annemin pazar çantalarını taşımasına yardım ederdim. Bana uzattığı çikolatanın yarısını Nazlı'ya ayırmama sevinir, yanaklarımı öper, el çantasından çıkardığı bozukluklarla kendime bir çikolata daha almamı söylerdi. Sevilmenin güzelliğini bana annemin bu öpüşleri hissettirirdi. Yine de bir süre sonra annemin uzattığı her ilk çikolatayı gelecek ikinci çikolatayı hesaplayarak bölmekten alıkoyamazdım kendimi.

Kasabamızın işçi aileleri her hafta işçi sinemasına veya işçi tiyatrosuna gider, çıkışta kültür kulübünde dinlenip memleketin halinden, sendikacılardan ya da seyredilen filmlerden, tiyatrolardan konuşurlar, o arada ben de diğer arkadaşlarım gibi pipetimle gazoz içerdim. Sinemaya gitmenin annemle babam için ayrı bir anlamı vardı. Birbirlerini ilk orada görmüş, aynı yıl evlenmişler. O günleri, annemle ahbaplık eden bütün kadınlar bilirdi. Her defasında duyduğum bu hikâye artık zihnime kazınmıştı. Annem sinemaya gideceğimiz günler özenle giyinir öyle girerdi babamın koluna.

Sokağa çıkmamı engelleyen kış aylarından nefret ederdim. Yaza doğru, o lodos esintileriye başımı döndürürdü. İçimde ne olduğunu bilmediğim bir enerji kıvılcımlanır, izlediğim filmlerden kimi sahneler zihnimde canlanır ben de annemlerinkine benzer bir aşk yaşamak isterdim. Belki de ne olduğunu bilmediğim için aşkı bunca şiddetli arzulardım. Haziran rüzgârları hafifleyince normale dönerdim. O sıralar bütün sokak Armutçuk plajına inerdik ve elbette Karadeniz'in serin suları beni çabucak kendime getirirdi.

Ortaokula geçtiğim sene tedirgindi sokağımız. Özelleştirmelerden, işten atılacak işçilerden bahsediliyordu. Çocuklara duyurulmamaya çalışılan bütün sohbetlerin tek konusu işsiz kalma korkusuydu. Her hafta Osman ustama dergi bıraktıkları için tümünü tanıdığım liseliler, babalarını, amcalarını, ağabeylerini yani kasabamızdaki bütün işçileri direnmeye çağırıyordu. Karşı çıkan yoktu. Yine de herkes nefesini tutmuş sendikada günlerce süren işçi toplantılarından çıkacak sonucu bekliyordu.

İlkokulu bitirdiğim yıl ısrarına dayanamayıp beni ustama teslim eden babam çalışmamdan hoşnuttu. Çalışan herkesi severdi. Yargılarını biçimlendiren de buydu. Kimden bahsedsek bahsedelim eğer o kişi çalışmıyorsa, “yaramaz” derdi. Ustam iyiydi. Beni pek yormazdı. Birkaç yıl madende çalışmış sonra fırına geçmişti. Babamla dostlukları ben doğmadan önceye uzanıyordu. Bazı günler işe daldığımızda fırının önünden geçen babam gelip Osman amcaya hal hatır sorar, arada bir üst katta onunla iki tek attıktan sonra eve dönerdik. Bahçede ellerini koltuk altlarında kenetlemiş bizi beklerdi annem. Eve girdiğimizde “hadi onu anladık da sen neredesin eşşek”, der kulağımı çekerdi. Aldırmazdım. Hiç değilse çamaşır günlerinde ona yardım etmedim diye arkamdan terlik fırlatmıyordu.

Fırının ambarındaki un çuvallarını taşıyamaz, kütükleri ocağa yuvarlayamaz, poğaçaya hamurunu karamazdım. İki kez tezâhın altında bulduğum paraları dükkana dönen ustama verince, ekmekleri dizdiğimiz vitrinle üzerine ince uzun küreklerin yayıldığı tezgahın arasındaki kasaya beni geçirirdi. Uyku

mahmuru renk renk gözleri tanımayı orada öğrendim. Parası çıkmadığı için kucağındaki ekmeklerden birini tezgâha bırakan teyzelerin mahcubiyeti benim utancım oluverirdi.

Gün ağarınca Ekonoma'dan gelen kamyonete ekmek yüklerdik. Vitrini yeniler, sabahın ilk müşterileri el ayak çekince kahvaltımızı yapardık. Ustalar üst kata geçip dinlenirken etraflı süpürür, tezgâhtaki kırıntıları fırçayla alır, hamur bulaşığı bezlerle önlükleri büküp çuvala atar çamaşırhaneye götürürdüm.

Bildiri dağıtmaktan, otobüslerde işçilere konuşmalar yapmaktan dönenlerin arasındaki genç kadınlara hayranlıkla bakardım. Osman Usta'yı hepsi severdi. Onlara kahvaltı hazırlarken bana yardım etmeleri hoşuma giderdi. Sonra uzun uzun konuşurlardı. Öğlene doğru harçlığım alıp kucağında ekmeklerle dışarı çıktığımda onların söyleyecekleri bitmemiş olurdu. Annem arnavutkaldırımını sokağımızın ucunda, başını hafifçe yana eğip kucağındaki ekmeklerle yürümemi seyrederdi ve ben, o an hiç bitmesin isterdim. Her defasında ısrar edip bana tekrar yemek yedirirdi. Çocukmuşum gibi davranmasına da çok bozulurdum. Okula gitmeden evvel her gün yıkanmayı da bu yüzden hiç sevmedim.

Önceki akşam omzumdan savurduğum çanta aynı yerde beni beklerdi. Kapıp okula koşardım. Kantinde arkadaşlarının yaptığı ödevleri defterime geçirirdim. Öğretmenlerin ailelere haber vermeyeceğini bildiğimizden daha ikinci dersin teneffüsünde sinemaya kaçarsın ya da Armutçuk'un tepelerine çıkıp fındık toplar, mısır közlerdik.

Armutçuk'un her yerinde işçi emeğiyle kurulan eski yapı-

ların yıkıntıları dururdu. Karadeniz'in dalgalarına inatla direnen eski silolardan geriye kalanlar antik kentlerin harabelerini andırıyordu. Aşağı Kandilli'deki harap kiliseye girmeye korkar ve hemen oradan uzaklaşırdık. Kilisenin etrafını çepeçevre saran ayırkotaları, harcı dökülmüş ateş tuğlalarından örölü yıkık duvara esrar katar, eski kiliseyi, içinden her an canavarlar çıkacak tekinsiz bir yere dönüştürdü. Sonraki yıllarda her biri başka kentlere giden arkadaşlarımla o günlerde rayların peşi sıra yokuştan aşağıya koşup kıyıya iner, bir süre denizi seyrederek, karnımız acıkınca "Buraya neden geldik" diye tartışıp birbirimizi suçlardık. Meğer ben kıskırtmışım onları; her defasında tümü bana karşı birleşirdi. Aspiratör makinistlerini ocağa bırakmaya gelen ustaya yalvarıp varagele binme iznini koparma görevi bu nedenle bana düşerdi. "Gelin bakalım keratolar" lafını duyduğumuzda az önceki kavgayı unutup havalara uçardık.

Dedemin, binlerce işçinin katıldığı cenaze töreninde nedense çok sakindim. Sanki ağlarsam onun bir daha geri gelmeyeceğini kabullenecektim. Belki de bu yüzden büyükbabamın yaylanan sandalyesinin salondan çıkarılmasına uzun süre izin vermedim. Bazen okuldan döndüğümde titreyen elimle salon kapısını açarken dualar ederdim o koltuk dolu olsun diye...

İşçiler, cenazeden düğünlere, vardiya çıkışlarından sendika şubesine dek her yerde Ankara'dan birilerinin kasabamıza gelerek özelleştirilecek ocakları tespit ettiklerini konuşuyorlardı. Herkes bir çare arıyor ve bu arada direniş, barikat, yürüyüş gibi sözcükler her fırsatta tekrarlanıyordu.

Bir sabah çocuklarını eve bırakan Madenci Sokağı sakinleri, kasabanın diğer işçileriyle greve çıktıklarında kar daha yerdeydi. O soğukta polis barikatlarını aşa aşa Mengen'e kadar yürüdüler. Televizyonda görmüştüm babamı. Soluğundan taşan dumanın ardındaydı yüzü. Diğerleri gibi yumruğunu kaldırmış, adeta sulusepken yağın karı dövüyordu. Sonra geri döndüler. Kızgınlardı. Kendi aralarında uzun uzun tartıştılar. Babamdan duyuyordum olan biteni. Amaçlarına ulaşamaları bile bu yürüyüşle yerin altından çıkmış, dövüşe dövüşe yürümüş ve sevmedikleri "Ankara"ya biz de varız demişlerdi.

Grevin ardından tutuklananların içinde fırına bildiri bırakıp karınlarını doyuran gençler de vardı. Babam ve diğer işçilerin çalışmaktan bitap düştüğü, hastanedeki doktorların, okuldaki öğretmenlerin başka yerlere tayin edildiği, evimiz günden güne yoksullaştığı, sinema binası, kültür kulübü ve Ekonoma'nın kapandığı o yıl televizyona çıkan hükümet yetkilileri kömür madenlerinin zarar ettiğini, oradaki işçilerin kayırıldığını anlatıyorlardı. Mutlu zamanların son bulduğu, erkenci bir kış soğğunun iliklere dek işlediği o kadar belliydi ki...

Aynı yıl babam, 1 Mayıs mitingine katıldığı Ankara'dan döndükten üç gün sonra yerin dört yüz metre altında çalışırken oluşan göçük yüzünden on beş arkadaşıyla mahsur kaldı. Annem korktuğunun başına geldiğini söyleyip feryat ediyordu. Çok korkmuştum. Dedem de yoktu yanımızda. Ama on dördüme basmıştı; annemi teselli etmek bana düşmüştü.

Babamı bir gün sonra çıkardıklarında gözlerinde ölümün

ürküntüsü vardı. Üç arkadaşı ölmüş, kaburgaları çatlayan babam son bir gayretle kendini tünelin ucuna atabilmişti. Hastanede durup durup ağlıyor, sanki az sonra ölecekmış gibi bize sarılıyor, kokluyor, öpüyordu. Onun bu hali korkutmuştu beni. Tekrar ocağa indiğinde neredeyse bütün vardiya dönüşlerinde; Nazlı ile uyuduğumuz odaya gelir bizi öper, madenlerde bir kaza haberi duyulmuşsa o gece bizimle uyurdu.

Babam kazmacılığı bırakıp yerüstündeki demir atölyesine geçince annemin içi bir parça rahatlamıştı. Buna rağmen her zamanki gibi dualar etti, kocasını evden “selametle” yolculadı. Artık babamı daha sık görüyordum. Atölyeye uğradığımda kömür ateşinde tavlanylıp örsle çekiç arasına yatırılarak dövülen madenci kazmasının yapılışını seyretmeyi severdim. Vardiyaalarını tamamlayan üstleri başları kapkara işçiler kazmalarla baltaları atölyedeki tezgaha sıralar ve hamama koşarlardı. Hiçbir banyo bir madencinin tırnak aralarına yerleşen, saçlarına yapışan kömür tozlarını temizlemeye yetmezdi oysa.

Atölyeye gittiğimde, işçiler ortalarda görünmüyorlarsa lambahane, kantin ve gaz ölçüm merkezi arasında ellerim ceplerimde ıslık çala çala dolaşırdım. Her taraf tertemizdi. Göçük veya patlamalardan kurtulanları genellikle buralarda çalıştırıyorlarmış. Babamın “Mecnun” dediği hızar atölyesindeki Çorumlu Resul onlardan biriydi. Kerestesinden madende ‘domuz damı’ yapılan ağaç tomruklarını keserken kendi kendine konuşur, güler, ağlar, Orta Anadolu havaları söylerdi. Ocağın ağzına yaklaşmaktan korkan Antepli Yusuf amcanın küfürlerine ise bütün işçiler alışmıştı. Maden direklerini yüklediği va-

gondan düşenleri ocağın ağzından almak zorunda kaldığında etrafındaki herşeye sövüp sayardı.

Ocaklar birer ikişer özelleştirilirken kasabanın girişinde inşa edilen evlere başka kentlerden getirilen işçiler yerleştirilmişti bile. Patronlar, greve çıkan işçilerin yerine madene onları sokardı. Bunu görünce birden kırıldı babam. Heyecanını, sevincini, asıl önemlisi yaşama sevincini kaybediverdi. Üst üste gelen onca şeyin ardından herşey anlamını yitirmişti sanki. Sendikadaki arkadaşlarıyla eski sıklıkla görüşmüyordu. Emeklilik için gün sayıyordu. İkramiyesini alınca Samsun'a taşınacaktık. Umudunu bana bağlamıştı; hiç değilse ben okuyup kendimi kurtaracaktım.

Kanlı öksürük nöbetleri o sıralar başladı. Annemin yalvarırcasına söylediklerine kulağını tıkamıştı. Ta ki kan tükürene dek. İlkinde “önemsiz bir şey dedi. İkincisinde “tesadüf. Üçüncüsünde annem bağıra çağıra dövdü babamın göğsünü: “Bunları babasız mı bırakacaksın vicdansız!”

Hastaneye yatırıldığında artık çok geçti. Acılarını azaltmak için morfin vermek dışında bir şey yapamıyordu doktorlar. Öldüğünde emekliliğine bir günü kalmıştı.

İşten çıkarılanlar başka şehirlere taşındılar. İlk bir yıldan sonra birbirimizi hiç aramadık. Herkes bizim gibi kendi derdine düşmüştü demek. Ocakların yeni sahipleri büyüdükçe büyüdü. Çocukluğumun kulübü yıkıldı, sinema binası harap; yırtık afişlerle kaplı eski duvarları. Belki de şimdi çoğu çoluk

çocuğa karışan o gençlerin duvarlara yazdıkları sloganlar güç bela okunuyor, üstlerine kat kat vurulan boyalar yüzünden. Sokağımız bakımsız, avlularda çiçekleriyle konuşan kadınların çoğu başka şehirlerde artık. İnsanımız bakımsız; o eski mutlu zamanlar dağıldı gitti. Armutçuk sahilinde şimdi başkaları güneşleniyor; işçiye güneş yüzü yok. Rüzgârı bile solan kasabamız, fırtınaya uğramış kentleri, istila edilmiş toprakları andırıyor.

Daha ilk dönemde tutuklanıp altı ay hapiste kalınca okulu bıraktım. Askerden dönünce özelleştirilen ocaklardan birinde işe başladım. Madenci şehirleri artık birer ölüm kenti. Neredeyse her gün bir arkadaşımızın tabutunu omuzluyoruz. Ben kazmacıyım ocakta, babam ve dedem gibi. Çıkınımı hazırlayan Nazlı evlenmeyi bekliyor. Annem her seferinde beni evden “selametele” uğurluyor. Madene inmeden baretimi takıyor, lambamın şarjını alıp kafese giriyor, günde en az on kez belimdeki rikeni kontrol ediyorum. Aslında zar atıyorum her defasında. Tahmin etmek zor değil; bir gün hep yek gelecek ve belki de burası benim mezarım olacak. Yine de yüzüme oturan tarifsiz bir tedirginlikle her seferinde madene inmeye mecburum işte, evde anam kardeşim elime bakıyor.

Elimdeki fotoğrafla aramdan sadece on yıl akmış. Oysa bir asırmış gibi geliyor yaşayana. O kadar uzak ve ulaşılmaz her şey. Geride kalanları özlemek kar etmiyor. Evlenirsem eğer, çocuğum büyüdüğünde başka bir iş yapsın isterim. Okusun, hiç değilse kendini kurtarsın...

Filiz Bilgin

1956 yılında Adana'da doğdu. 1979 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Maliye Bölümünden mezun oldu. Özel sektör ve Ziraat Bankası'nda toplam yirmi beş yıl çalıştıktan sonra emekli oldu.

1998 yılında UMAG ve 2006 yılında Edebiyatçılar Derneği Yaratıcı Yazarlık Kurslarına katıldı. 2007 yılında Eskişehir Sanat Derneğinin düzenlediği öykü yarışmasında "Koşu" adlı öyküsüyle ve 2007 yılında Menemen Seyrek Belediyesi'nin düzenlediği "Kadın" konulu öykü yarışmasında "Göç" adlı öyküsüyle ikincilik ödülleri aldı. "Sonu Mutlu Biten İşçi Öyküleri" ve "Anlatılan Bizim Hikayemiz" kitaplarında, Kül Öykü, Lacivert ve Öykü Teknesi Dergilerinde yazı ve öyküleri yayınlandı. Ayrıca "Öykü Sokağı" adlı bir öykü kitabı vardır.

Evli ve iki çocuk annesidir

GECE YOLCUSU

Kara kaşlarını kara gözlerinin üstüne çatıp yola koyuldu kara yağız delikanlı. Karakış yollara düşmesine engel olamamıştı. Karaya bulanmış elleri karagöynük paltosunun cebinde karanlıktan gelip karanlığa gidiyordu. Önünde uzayıp giden karayolundan başka yol göstericisi yoktu. Kara bir karga tepesinde dolandı. Kara sesini onunla bırakarak gözden kayboldu. Kalbi kararmıştı. Gecenin kör karanlığında kasabanın kara kır duvarlarını seçebildiğinde yolunun henüz başladığını duyumsadı. Kara gölgesini önüne katıp karanlık sokaklara daldı. Boyası dökülmüş kara tahta kapılarda ezberindeki ilk numarayı aradı. Kara gölgesi karamsı sokak taşlarına deyip geçtikten sonra kapılardan birine yapıştı. Kapı karariverdi. Karamtık kızıl tokmak dövdü tahtayı. Kapı, beklenmek istenmeyen karartıyı her an bekliyormuş gibi açıldı. Kara gölge içeriye daldı da-

vetsizce. Karacllen ev sahibi, gelenin gözlerinden karadul ağılını iti. Konuşmadan gelenin peşine takıldı.

Karamsı sokak taşlarını yalayan iki kara gölgeyi gören karafatmalar kaçıştılar kara deliklerine. Karabaş uludu kara uzun. Kara yağız delikanlı ezberindeki ikinci kapıyı bulunca durdular. Karaltılarla birlikte karaalaya bulandı kapı. Kara yumruklarla inledi. Kapı beklenmek istenmeyen karartıyı her an bekliyormuş gibi açıldı. İçerinin kara yoksulluğu, kucakladı gölgeleri. Kara kuru kadın konuşturmadı gelenleri. Kara cümleleri duymadan takıldı peşlerine.

 gölge karayelde titreşerek kasabanın sokaklarını dolaşmaya devam etti. Her canlı önlerinden katı kara canavar görmüş gibi. Kara yağız delikanlı ezberindeki üçüncü kapıyı buldu. Kara sıvalı, kara örtülü evin kapısı daha dokunmadan yıkıldı.  gölge topladı içerdeki kara kocamışı. Srklediler, aldılar aralarına.

Kasabanın sokaklarında karakurum gölgeler çoğalarak dolaştılar. Ayaklarında karasakız ağırlığı, isteksizce geçtiler yolları. Kara yağız delikanlı ezberindeki son kapıya geldiğinde beraberindeki kalabalığa baktı. Karanlık kuşlarını bile ürküten bir kara delikle karşılaştı. Çaresiz, kendi yaptığı karakayın kapıyı çaldı. Gölgeler karaçalı olup sardılar evi. Karasinek usa kanadının sesi duyulurdu ama kapı duymazlığa geldi. Sanki gelen karakırandı da aılmayınca savuşturulacaktı. Kara yağız delikanlı bir daha çaldı. Karakayın inledi. Neden sonra kara yılanları

donduran soğuklukta açıldı kapı. Karagevrek genç kadın umutsuzu umarak kara gözlerine baktı kardeşinin. Kara yağız delikanlı kara dünde karanlık gölgelerle kız kardeşinin evine gelmemiş olmayı diledi. Kasabanın, gözü kara insanların karabencilere gerek duymayan kara bahtıydı bu. Karagünlüler için karalar bağlamış her gölge, karadonlu yeni gelini avutmayı denemedi bile. Kara yağız delikanlı karalı kız kardeşini kara gölgelerin arasına katmadan önce kucaklamak istedi. Karagöynük paltosunun cebinden karalara bulanmış ellerini çıkarırken bir kara elmas parçası düştü. Yuvarlandı kara gölgelerin üstünde. Yuvarlandı karaçıkın... Bıraktı karalar bağlamışları. Kararmamış bir kapıya karabasan oldu.

Âdem Terzi

1973 yılında Devrek'te doğdu. İlk ve orta öğrenimimi Zonguldak'ta tamamladı. 1996 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Halk Bilimi Bölümünü bitirdi. Bitirme tezi, Zonguldak Hüseyinçavuşoğlu Köyü üzerine monografi çalışmasıydı.

Halk kültürü alanında etkinlik gösteren özel bir kuruluştaki dört yıl çalışan Terzi 2001 yılında Türk Dil Kurumunda göreve başladı. Halen aynı kurumda görevini sürdürmektedir.

MADENCİNİN GÜNCEŚİ

05:00

İşçi Arabası

Ekinler sararıyor. On güne kalmaz kalkacaklar. Kaldırır herkes. Çoluk çocuk. Başka kim yapacak. Kim kaldı? Biz de hep öyle yaptık. Nerdeyse beşikte başladık. Ne zor gelirdi o zaman. Bağla, yığ, taşı falan. Hep bunları yapacağım sanıyor insan. Hep burada kalacağını sanıyor. Bu köyde öleceğini düşünüyor. Ama özlüyor sonra. Üstünden zaman geçince buradaki hiçbir şey zor gelmiyor.

Böyle daha zor. Ev mi tutsam ben? Emekli oluncaya kadar. Ocağa yakın bir yerden. Gidip gelmesem. Uzak. Çok uzak. Emekli oluncaya kadar. Olup da gelen yok gerçi son zamanlar. Çoluk çocuk derken öyle böyle yerleşiyor insan. İstemese de yerleşiyor. Orada kalıyor. Ama böyle nereye kadar? Hem kaç kişi kaldık? Yarın servisi de kaldırıyorlar. Sonra elin arabalarında uğraş dur. Böyle gene iyi. Onca yıl pavyonda yatmış kalkmış eskiler. Aylarca gelmemişler. Öyle daha mı iyi? Tabii, ev tutsam ben. Gidip gelme-

sem böyle her gün onca yolu. Hem görmemiş de olurum burayı. Görmeyince alışırım. Böyle her gün gelince dayanamıyor insan. Tarlalar, bahçeler... Hele şu meşeler... Böyle göverdi mi... Köklerine ip bağlanmış da ipin ucundaki kanca göğsüme saplanmış gibi oluyor. Uzaklaştıkça geriliyor ip. Kanca daha çok batıyor. Dönerken anca rahatlıyor insan. Bir daha gitmek istemiyor. Gidersen de anca bayramda seyranda gelirim o zaman. Sonra ona da gelmem.

Şu mübarek deniz de sabahları damatlık pijama gibi. Terte-miz. Dümdüz. Kayıklar da ütü. Birer ucunda. Bir de onlar uyanık demek. Bu saatte. Ama işleri daha zor. Nasıl onca uzaklaşıyorlar? Birkaç tahta parçasına güvenilir mi? Korkmaz mı insan? Düşmez mi? Hayatta binemem. Ayağımı sokmadım daha. Sokmam da. Kayar gidersin. Beş dakikada işin tamam. Deli olmasa balıkçı olur mu adam? Yerin altı bile daha iyi. Bir ay da kalsan çıkarsın. Ya ölü su diri. Su geri vermezmiş.

Bırakma, dedi. Ama ne yapacaksın? Kendin kaçacaksın mecbur. Direğin çatırtısından belli olur. O zaman kaçtın kaçtın. Ayağından yakalayiverir toprak. Üstünü örtüverir.

Deniz kenarından tutsam. Girmesek de seyrederez. Ama so-ğuk olur kışın. İçeri içeri eser.

İçeri girmem, dedi. Ben bir daha içerde çalışmam. Kim dinledi? Hem de aynı yere, aynı ayağa verdiler. Gitmeyip ne yapacak? İş nerde hani? Boşuna mı sabahın köründe ağ sallıyor adam? O da bir ekmek kapısı. Tutarsa.

Epeydir balık da yemedik. Ne var ki şimdi? Ne çıkar? Hamsi-

ye var daha. Zaten bir onu bilirim doğru dürüst. Gerisi aynı.

Aynı olmaz, dediydim kendi kendime. Laf atmaz. Atsa iyi bir şey söylemez. İyi ki kaçtın, dedi. Hava anca bana yetti. İkimiz de giderdik iki saate kalmaz. Hem bulamazlardı beni sen olmasan. Kim bilir nerde ararlardı. Onca ayak, onca toprak.

Arsa alsam ben. Tepeden bir yerden. Bahçe de olur o zaman. Eker dikeriz. Köyden taşıyacağımıza. Çocuklar da okula burada gitsin bari. Belki bir şey olurlar. Kurtulurlar. Kendilerine baksınlar yeter.

Uşaklara bari bak, dediydi arkamdan. Bakardım. Benimkilerden ayırmazdım. Zaten benimkiler olmasa kaçmazdım.

Çorba mı içsem. Girmeden. Ekşi ekşi. Paça falan. Patatesi kim yiyecek şimdi. Buz gibi. Yumurta da yokmuş. Kim yediyse. Ayırın dediydim dünden. Yoksa yumurtlamadılar mı? Boşuna mı bakıyoruz onca tavuğa? Yumurtlamadıysa da yumurtlasınlar. İşleri ne.

06:30

Aşevi

Ne çorbası değişti ne masaları sandalyeleri onca yıl. Kendi kocadı. Babamı da bilir dedemi de. Onla geldiydik ilk. Çocukken. Son geliyordu dedemin. Emeklilik kâğıtları falan. Alana kadar burada beklediydim. Pencerenin dibinde. Epey beklediydim. Her geleni o sandım uzaktan. Herkes birbirine benziyor. Aynı elbise, aynı başlık. Bazılarının renkleri değişik. Yüzleri aynı. Hep erkek. Kadın yok, çocuk yok. Şimdi de yok da tek tük geçer. Evler çoğaldı. Yerleştiler

Buradan mı tutsam? Çok yakın. Ocağın gürültüsü, tozu. Sağda solda malzemeleri... Direkler, vagonlar... Şantiye gibi. Uzak olsun biraz. Başka insan yüzü de görelim. Ocakta yatıp kalkıyor gibi olmasın.

Bugün kalkarız herhâlde ayağa. Tavan yükselmeye başladıydı. Adam boyuna ulaşır iki sarma sonra.

Dirseklerim de hep yara. Kazma sallamaktan. Anlatırdı da dedem, inanmazdım. O kadar alçak olur mu diye. Dinlerken bile korkardım. Korku morku yok şimdi. Alışınca. Ancak beziyor insan. Yattığı yerde uyuyası geliyor. Yazın serin, kışın sıcak. Bir daha kalkmayası geliyor. Uyur gibi olurmuş. Uyuyorum sanırmış adam. Gazı soludukça. Anlamazmış. Sonra gerçekten uyurmuş. Rahat bir uyku. Bir daha uyanmazmış. Gelmedi başıma öylesi. Gelmez herhâlde. Durmadan ölçüyorlar. Eskiden hayvanları sokarlarmış içeri. Varsa anlarmış hayvan.

Hayvan alıp baksam? İki üç seneye katlanır. Bakar bize. Kurtulsam şuradan. Çocuklar kurtulsa. İki sefer kurtulduk da üçüncüde götürür. Kesin götürür. Beşinci kat bu. Bulamazlar da. Yavaş yavaş kömür oluruz. Çocuklar bari onla uğraşmasa. Başka iş olsa. Köyü de geçtim başka şehirde olsa. Başka bir hayat. O kadar değişir her şey. Bu pencereden izler gibi izlerim o zaman hayatı. Önümden yavaş yavaş akıp gider. Kıyıdan seyredirim. Böyle debelenip durmam içinde.

07:30

Beşinci Kat

Her şeyden çok bu elbiselere özeniyorlar. En sağlam bunları

yapıyorlar. Aba gibi. Eskiden de böyleydi. Hep aynı. Aynı renk. Güzel ama. Hani temiz olsa dışarıda bile giyesi gelir insanın. Cepli mepli.

Cepleri kapaklı olsun, deseydim. Yeni moda yapar şimdi. Sevmem ben. Gerçi bilir. Hep ona diktirmişimdir. Hazır giyemem. Aslında eskisi idare ederdi biraz daha. Ne gerek vardıysa. Ödemesi var sonra. Gerçi o sıkıştırmaz da aklım kalır borcu bitmedikçe.

Aklıma ilk sen geldin, dediydi. Kurtuldu mu ki diye. Hem kurtulsun istiyor insan hem istemiyor. Kendi başına ölmek istemiyor. Tanıdığı herkes burada olsun istiyor. Arkasından dua edilsin, yemek yesin falan istemiyor. Orası çöktüyse dünya da çöksün istiyor. Çok yemeğini yedik içeride kalanların. Onlar da öyle mi düşünümüşlerdir? Bir de dışarıda aklına gelmeyecek şeyleri düşünüyor insan. Kuş kirazlarını, ahlaları, kızılıkları falan. Yeşil yeşil, serin serin ağaçları geliyor insanın gözünün önüne. Dibinde öyle pırıl pırıl yatarken. Epeydir ben de yatmadım. Ormanda dolaşmayalı kaç yıl oldu? İş için değil ama. Yata yata, otura otura.

Şu sarma oturmamış. Üstü iyi de altı oturmamış. Tabanı bulmadılarsa... Kaç defa söyledim. Şakası olmaz dedim. Gösterdim de. Daha ne yapayım. Ben mi yapayım, bütün sarmaları ben mi atayım? Sanki benden başka kimse çalışmayacak altında.

Başka kimse var mı diyorum altında? Kimseyi gördün mü? Yanında kimse yok muydu?

Çok ilerlemeden yerine oturtmalı. Sonra ellenmez. Tavan da yumuşak. Birden gelir mi gelir. Geniş de değil. Ne biz çıkabiliriz ne kimse girebilir.

Gözüme girdin, dedi. Kazma tutuşundan bildim. Senden iyi usta olur. Alışana kadar yanımda çalış bundan sonra. Sevindiydim. O yaşta akıl ermiyor tabi. İyi bir şey sanıyor insan. Bir daha çıkamayacağını hesap etmiyor. İyi usta olduktan sonra. Ama duydukça hâlâ seviniyorsun. Arkandan gelenlerden sen ilerledikçe. Çıkardıkların dışarıda yığıldıkça. Bütün düzen senle dönüyor sanıyorsun. İşleyen her şey senle başlıyor. Herkes seni bekliyor. Tabancısı, lağımıcısı, vagoncusu, kuyucusu.

Ben mi getirecektim? Gene yok. Böyle yemesek mi artık? Herkes kendine getirse. Çok şey oluyor ortada ama asıl şeyler hep eksik oluyor. Yediğinden bir şey anlamıyorsun. Tatsız tuzsuz. Oysa en çok böyle yemeyi severim ben. Kalabalıkla. Güle oynaya. En çok da burada gülmüşümdür hayatım boyunca. Neye güldüysek. Anlatsak dışarıda kimse gülmez mesela. Burası başka. Gülesi geliyor insanın. Durup dururken. Ya da türkü söyleyesi geliyor. Oynak, terbiyesiz bir türkü.

Bir sefer oynamadım hayatımda. Ne bir düğünde ne de başka bir yerde. Kendiminkinde bile. Nasıl oynar bir adam onca kişinin içinde ve neden oynar? Ben de mi bir şey var?

16:00

İşçi Arabası

Aynı kayıklar mı bunlar? Sabahtan beri dolanıp duruyorlar mı? Bir balığın peşinde. Karın mı doyar böyle? Gerçi açık havada. Doymasa da açık havadasın. Güneştesin. Üstü açık tamam ama altı su. Suya güven olur mu? Çekti mi içine hiçbir şey yapamazsın. Toprak olsa kazarsın. Hiçbir şeyin yoksa elinle kazarsın.

İlk gün elimle epey kazdım, dedi. Tek elimi oynatabiliyordum, onunla kazdım. Baktım olmayacak bıraktım. Kendimi de bıraktım

Bıraksam ben de. Başka bir iş bulsam. Elimden ne gelirse artık. Burada olmaz da başka yerde. Başka şehirde. Gidip de dönen yok. Demek ki geçiniyorlar. Geçinecek kadar kazanıyorlar. Ama bırakıp giden yok. Deli derler. O kadar uğraştık biz, giremedik; sen bırakıyorsun, derler. Girmeseydin, derler. Madem başkası gireydi, derler. Kolay mı, derler. Bırakılır mı, derler. Bırakan olmadı benim bildiğim. Bir şey gelmeden başına. Onlar da emekli olmuştur. Malulen. Yarı malul sayılmaz mı içerde kalan. Kolunun bacağına mı kopması lazım

Bir kolum kalınlaştı. Artık elbise varken de belli oluyor. Yengeç gibi oldum. Sanki biraz da uzadı. Bir zaman öbürüyle tutsam kazmayı. Onla sallasam. Ucunu da kısaltsam. Hafif olsa. Makineler geliyormuş. Havayla çalışsan. Bir saatte bir günlük yeri kazıyormuş. Ama ağırmuş. Hatta gelmiş birkaç tane. Şimdilik mühendisler kullanıyormuş. Bir haftada öğreniyormuşsun. Kolaymış. Sonra hep onla kazılacakmış. Herkese verilecekmiş. Kazma falan kalmayacakmış. Kazmaydı sapıydı tarihe karışacakmış.

Tarihe kafası çalışıyor bunun, dedi. Okutun bunu. Okutmak dediği de ortaokul. Üç yıl. Üç yılda ne değişir? Mühendis mi çıkar? Yüz yıldır çıkmamış bizden üç yılda mı çıkar? Belki şoför yapar adamı üç yıl. Eşya taşır, işçi taşır.

22:00

Yatak

Bu ay ikramiye var. Araba alsam ben. Onla gitsem taşınana kadar. Buradan yedide çıksam yetişirim. Rahat yetişirim. Beşte çıkacağıma. Elden düşme olur. Sorup soruşturup.

Soramadım. Sen ne yapardın, bırakır mıydın, diye soramadım. Sorulmaz da bu. Kendi de demedi. Ben de aynısını yapardım, demedi. Kaç yıl geçti. Belki de unuttu. Unutmasa söylemez mi? Ötekinin hâlini düşünmez mi? Kalmak mı sanki en kötüsü? Öyleyse ben de kaldım. İçerde olup da kalmayan mı var? Hiç olmazsa birkaç saat. Çıksan da aklının bir ucu hep orda kalmıyor mu. Dönüp dolaşp oraya kapanmıyor mu? Uyurken bile. Nerdeyse her akşam toprak altında kaldığını görmek. Kaldım sanmak. Nefes alamamak. Bağırarak uyanmak. Bir de fındık toplamak. Onu da çok görür insan rüyasında. Toplar durursun.

Hesabı toplatsam ben. Kapatsam. Ne ben soruyorum ne o söylüyor. Ne aldık ne verdik? Gerçi sormaya korkuyor adam. Bütün alışverişimiz oradan. Aydan aya verdiğim ne? Veremediğim de var. Yakında kapıya adam yollar.

Biraz daha adam yollayın buraya! Buradan delersek tam yanına çıkarız. Biliyorum nerede olduğunu.

Tam da bilmiyordum aslında. Bir şey yapmış olmak için. Beklememek için. Çöken toprağı bir haftada kaldıramazlardı. Tek yol yandaki ayaktan girmek. Olduğı yere denk gelmek. Şans mı diyeyim, kader mi diyeyim. Onun şansı. Belki de benim şansım. Ondan çok seviniydim. Orada olmasa ne yapardım? Yeni bir delik açar mıydım? Bulana kadar? Her şeyi değiştirir kayan toprak. Bir kere yanılırsan hep yanılırsın. Boşuna uğraşırsın.

Boşuna uğraştırma bizi! Çöken sadece burası değil. Başka kaç kişi var kim bilir. Hem herkes çok yoruldu.

Yorulдум ben. Bu yaşta yorulдум. Dinlenemiyorum. Kaç saat uyusam da dinlenemiyorum. Sabah aynı işe gideceğini bilince dinlenemiyor insan. Kafası dinlenmiyor bir kere. Dinlenmiş bir kafa belli olur. Dişlerinden belli olur. Gözlerinden belli olur. Gözlerini kaçırmaz senden. İçine içine bakar. İçin ısınır. Böyle bakamıyorum ne zamandır.

Uşaklara bari bak!

Bakardım. Onlara öyle bakardım. Benimkilerden iyi bakardım. Çocuk bakmak kolay burada. Yedikleri ne. Başka şey yapmadıktan sonra. Bu zincir kopmadıktan sonra. Benim gibi olacaklar. Bu yatakta yatacaklar. Erkenden. Geceyi bilmeyecekler. Gecedен korkacaklar. Karanlıktan korkacaklar. Karanlıkta kalmaktan korkacaklar. Ama hep karanlıkta kalacaklar. Karanlıkta çalışacaklar. Gözleri ışıl ışıl bakmayacak. Baksa da kimse göremeyecek. Gözleri hep kirli olacak. Tozlu olacak. Yıkamakla kolay çıkmayacak. Her gün mutlaka yıkamak gerekecek. Defalarca yıkamak gerekecek. Kapısız iş yeri hamamlarında yıkanmadan çıkmayacaklar. İş elbiseleriyle çarşıya inemeyecekler. İnip sahilde bir çay içemeyecekler. Çaylarını hep evde içecekler. Çaydan başka pek de bir şey içemeyecekler. İçerken uyuyacaklar. Yorgunluktan uyuyakalacaklar. Uykularından vagonlar geçecek. Kömür dolu vagonlar. Vagonlar dehlizlere girip çıkacak. Onları doldurup boşaltacaklar. Sabahlara kadar çalışacaklar. Uykuda bile çalışacaklar. Ölünceye kadar. Seninki de benimki de.

Nuray Kaya

Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2003 yılında mezun oldu. Öğrencilik yıllarında muhabir olarak başladığı mesleğinde zaman içinde köşe yazarlığı, sorumlu yazı işleri müdürlüğü, televizyon programı sunuculuğu, basın danışmanlığı gibi görevleri yürüttü.

Meslek alanındaki ödülleri; Selçuk Üniversitesi, Konya Gazeteciler Cemiyeti ve Konya Fotoğraf Amatörleri Derneği'nin 2001 yılında düzenlediği yarışmada "En İyi Haber Fotoğrafı" dalında ikinci seçildi. ABD-Irak Savaşı'nı Iraklı bir çocuğun ağzından anlattığı köşe yazısı ise Milliyet Gazetesi tarafından düzenlenen Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü Yarışması'nda 2002 yılında övgüye değer bulundu. İzmir Gazeteciler Cemiyeti tarafından düzenlenen Şehit Gazeteci Hasan Tahsin Gazetecilik ve Teşvik Yarışmalarında; haber dalında 2006 yılı Jüri Özel Ödülü'nün; 2009 yılında ise birinci seçilerek İrfan Türksever Ödülü'nün sahibi oldu.

Edebiyatçılar Derneği ve İzmir Gazeteciler Cemiyeti üyesi Kaya, sarı basın kartı sahibidir. Mesleki çalışmalarının yanı sıra edebiyat dergilerinde kitap eleştirmenliği yapmaktadır. Aşk Öyküleri isimli kitabın yazarları arasında yer almıştır. Bavul, Kaya'nın ilk romanıdır.

CİNSİYETSİZ GÖLGELER

İki ayrı binanın iki ayrı cam kenarıydık onunla. Tüm şehir derin uykulara daldığında, gölge silüetlerimiz ortaya çıkar ve ahşap sandalyelerde bir ileri bir geri sallanmaya başladılar. Kısık lambaların altında, kalın perdelerin gerisinde tan vakti ağarınca dek konuşan iki ayrı gölge, iki ayrı hikâyeye ama ortak bir dildi bizimkisi.

İkimizin de diğerinin hayatına dair bilgisi yoktu. “Ev alma komşu al” diyen atalara inat insan doğasına aykırı bir yabancılaşma içinde yaşayıp giden iki faniye ait gölgeydik işte! Cinsiyetlerimiz neydi acaba? Hangi cinsiyetle doğmuş ve aslında kendimizi en çok hangi cinsiyette mutlu hissediyorduk, kim bilir! Kadın

miydık, erkek mi? Güzel miydık yoksa çirkin mi? Genç mi, yaşı mı? Evli mi, bekâr mı? Camdan cama glgeleşen siluetler dışında belki de hiçbir Őeydik. Koca bir hiç...

Dahası sanırım o da benim gibi perdenin gerisindeki gölgenin, aslında nefes alan kalbi atan bir faniye ait olduğu gerçekliğiyle yüzleşmek istemiyordu. Fani yorgunuydu, arınmak istiyordu. Karşı camın cinsiyetsiz gölgesini, yani beni, istediğinin yerine koyarak kırık dökük yanlarını iyileőtirmeyi ve huzur içinde ölmeyi diliyordu.

Kime geç kaldıysa, kime zamanından önce vardıysa ya da kime dair biriktirdiği sözleri, yarım kalan cümleleri, derin keőkeleri, büyük piőmanlıkları, özlemleri ve tutkuları varsa beni o faninin yerine koyuyordu. Yani bir gölge eőtittir birden çok fani demek, matematiksel dili değil tüm zamanları içine alan derinliği simgeliyordu. Evet, biz birbirimizi yaralarından tanıyan iki cinsiyetsiz gölge, uzun uzun bakıőıyor, derin derin düşünüyor ve azala azala eksiliyorduk.

O gölgeyi bazen babamın yerine koyardım. Babammıő gibi dertleşir, babammıő gibi hasret giderirdim. Babamı son kez gördüğüm güne ait kıyafetleri, gölgenin üzerine giydirirdim mesela. Ona ait hafızamdaki en son fotoğrafı yani! Kareli siyah gömlek, en az beş kez tamir edilmesine rağmen bir

türlü dikiş tutmayan kösele ayakkabılar ve sağ cebi delik, rengi soluk siyah pantolon...

Ölü silüette en çok mavi gözler ve kömür tozuna bulanmış çehre dikkatimi çekerdi. Öldüğü yaşta kaldığından olsa gerek babamın hafızamdaki görüntüsü hiç yaşlanmamıştı. Nasır tutmuş elleriyle ikiye böldüğü somun ekmeği, bedenine yerleştiği gölgenin penceresinden bana uzatırdı. Ekmek öyle taze ki ikiye ayrılan yerden dumanlar çıkıyor. Kokusu, derme çatma evimizde yaptığımız sabah kahvaltılarını getiriyor aklıma. Annemin, sobanın fırınında ısıttığı bayat ekmeği tıpkı az önce babamın yaptığı gibi ortadan ikiye ayırıp tereyağı ve reçel sürdüğünü anımsıyorum. Gülümseyerek bana uzatıyor. Tereyağlı reçelli ekmek, annemin gülüşüyle öylesine lezzetli bir hal alıyor ki...

Mazide kalan o anı düşünerek karşı apartmanın penceresine doğru uzanıyorum. Babamın uzattığı ekmeği de keyifle çiğniyorum. Sanki dünyanın en mutlu insanı benimmiş gibi...

Bana bazen “Benim kadar olmuşsun” diye takılıyor.
“Ne zaman bu kadar büyüdün çocuk!”

Susuyorum. Çocuk ve büyük kelimeleri aynı cümlelerin içinde öylesine uyumsuz duruyor ki ne diyeceğimi bilemiyorum. Bugün bile öznesi çocuk, yüklemi büyüdün olan cümlelerin muhataplarıyla karşılaştığım da, onları en çok hikâyelerimizdeki

benzerlikten tanıyorum.

“Senin öldüğün gün ben, büyüdüm baba! Sen öldüğün de benim çocukluğumda öldü” dersem bu onu üzmemekten başka ne işe yarar ki artık!

“Seni hiç böyle hayal etmemiştim çocuk...”

“Nasıl hayal etmemiştin baba?” diye atılıyorum hemen.

“Böyle işte çocuk! Böyle...”

Belli ki yaşadığı hayal kırıklığını anlatacak kelimesi yok.

“Nasıl baba ?” diye devam ediyorum yeniden.
“Nasıl böyle baba!”

“Benim öldüğüm yaştasın ama çok daha yaşlısın be çocuk!”

Hiçbir şey diyemiyorum bu söz üzerine. Elimdeki ekmekle kendi pencere kenarına çekiliyorum.

“Neler yaşadın böyle çocuk? Hayatın seni bu kadar yıpratmasına neden izin verdin?”

Suskunluğum uzuyor çünkü sorunun yanıtını ben de bilmiyordum.

“Ah çocuk ah... Keşke tüm zamanlarının tanığı olabilseydim.”

Ölü babamın titreyen sesiyle irkiliyorum yeniden.

“Çocuk bana kızgın mısın?”

Suskunluğum devam ederken kendi girdabımda

boğulacakmışım gibi bir hisse kapılıyorum. İnsanın yanıtını çok iyi bildiği sorulara, aslında hiç yoklarmış gibi davranması kolay olmuyor.

“Yerin kat be kat dibinde çalışmanın cesaretin değil çaresizliğin fotoğrafı olduğunu öğrendim öğreneli sana kızgın değilim baba...”

Kendi ölümünden sorumlu olanları adalet terazisinin doğru tartmadığını da iyi bilen babamın mutlak adalete inancının hala tam olup olmadığını merak ediyorum. Gözleri bağlı kadın adalete mi adaletsizliğe mi hizmet ediyor, aklım karışıyor. Bunca derin mevzunun arasında birden masal dünyanın kahramanları üşüşüyor zihnime.

Babamı ruhsatsız kömür madeninin göçüğünde kaybettiğim o yaz gecesini anımsıyorum. Ortalık mahşer alanı gibiydi. Altı yaşında ya var, ya yokum. Ayağымda ben yürüdükçe gözleri sağa sola oynayan kaplumbağa resimli terlikler var. Başım öne eğik halde terliklerimin üzerinde hareket eden gözlere bakarken annemin çığlıklarıyla irkiliyorum. Onu ilk kez böylesine perişan görüyorum. Her gece koynunda uyduğum mis kokulu kadın sanki o değil de bir başkasıymış gibi geliyor, korkuyorum.

Etrafta annem gibi nice anne ve benim gibi kaplumbağa terlikli çocuk var. Ve ne yazık ki ortak noktalarımız sadece çocuk ayaklarımızdaki terliklerimiz değil...

Neredeyse bütün masal kahramanı arkadaşlarımda oradalar. Süpermen, Örümcek Adam, Kırmızı Başlıklı Kız, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Kurbağa Prens, Şirin Baba'yla Şirinler... Hatta Gargamel ve onun verdiği her görevi eline yüzüne bulaştıran sadık kedisi azman da bu kadroya dahildi. Tom ve Jerry, aralarında geçici bir barış imzalarken; Aslan Kral, yönetimine bayrak açan muhalifleriyle göçükteki babaları kurtarmak için şartlı el sıkışmış, süpürgeli cadılarda çoktan madenin tepesinde uçmaya başlamıştı. Âlice, bile haberi duyar duymaz harikalar diyarını bırakıp gelmişti. Alice'in üzerindeki beyaz elbiseyi görenlerin ağzı açık kalmıştı. O kadar güzel ve pahalı bir elbise bizim yaşantımıza ilk kez bu kadar yakından tanık oluyordu dersem haksız sayılmazdım.

İyinin dostu, kötünün düşmanı Woltran, güçlerini bu kez kaplumbağa terlikli çocukların babaları için birleştirmişti. Ve Pinokyo'nun, "Baban ölmeyecek" demesinin ardından uzayan burnu, bu defa güldürmeyip hüngür hüngür ağlatmıştı.

O yaz göçükteki on üç babanın sadece üçü kurtarılmıştı. Ve ben, o üç babayla üç kaplumbağa terlikli çocuğu kendime düşman bellemiştim. Beni babamdan ayıran ruhsatsız göçük madeni değil de, onlarmış gibi hissetmiştim. Babamın yaşama hakkını elinden alan kaçak madene göz yumanlar değil de göçükten sağ çıkan başka babalarmış gibi yani...

Bugün bile umut kokan kelimeler ne zaman boğazıma dizilse, masallara sığınırım. Sadık dostlarım , Uçan Kaz Norton'un kanatlarına asılarak beni ziyarete gelir ve iyilerin kazanacağı bir dünya masalı anlatmayı sürdürürler.

Masallardaki kötülerin, gerçek dünyanın kötülerıyla savaşamayacak kadar iyi olduğunu öğrendim öğreneli ben, kendi masalımı yazıyorum. Yeni yüzyılın kahramanlarını, yenedünya düzeninin kötülerıyla savaşacak kadar güçlü ve kötü yapmaya gayret ediyorum. He-Man gibi gri gökyüzüne en yakın dağ tepesine tırmanıyor ve şimşeklerin arasında avazım çıktığı kadar bağıyorum.

“Gölgelerin gücü adına! Güç, iyiden ve haklıdan yana olsun artık.”

Fatih Külahçı

1994 İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü 1. Sınıf öğrencisi. Öyküleri edebiyat dergilerinde yayınlanan Külahçı, II. Behiç Erkin Öykü Yarışması'nda ikincilik ödülüne değer görüldü. Vehbi Koç Valfı Özel Koç Lisesi'nin 2011-2012 eğitim-öğretim yılında düzenlediği, "Yolculuk" konulu öykü yarışmasında teşvik ödülü kazandı. Özel Darüşşafaka Lisesi'nin düzenlemiş olduğu 7. "Hişt Hişt, Genç Sait Faik!" Öykü Yazma Yarışmasında, öyküsü seçkide yer aldı. Atilla İlhan Bilim Kültür Sanat Vakfı'nın ülke genelinde düzenlediği Atilla İlhan Liseli Gençler Kompozisyon Yarışması'nda ilk 10 finalist arasına kaldı.

TOZLU FISILTILAR KUTUSU

Bir kutu bulundu. Sade, gösterişsiz ve sadece içindkileri saklamaya yarayan ahşap bir kutuydu. Öyle kilit üstüne kilit de vurulmamıştı. Saklı olanları dışa vurmaya meyilliydi. İçindkilerin ağırlığıyla ezilmekteydi ve boşluğun uğultusunu içindkilere tercih ederdi. Toz toprak, yara bere içindeydi zavallı kutu. Suskun ve kederliydi. Ne de olsa saklamak, ifşa etmekten daha zordu. Bir kutu bulundu. Bulanların, bulunandan farkı yoktu.

Pili bitmek üzere olan birkaç el fenerinin titrek ışığı, içinde hayat olan bu mezarı aydınlatmaya çalışıyordu. Turgut, eline geçen kutuya dikkatle baktı. Havanın, daha bronzlarına varamadan yok olduğu zamanlarda, gözleri kararıyordu. Kararan gözlerinin ardında, göz kapaklarına

resmettiği birkaç mutlu anı, siyah bir gülümsemeyle hatırlıyordu Turgut. Bu mutlu anların verdiği cesaretle kutuyu açtı.

... Kaldırımsız yollarda yürüdüm hep. Ve şimdi maviliği göremeden öleceğim. Yer yarıldı da içine girdim. İçine girdik. Bırakın mektup yazmayı, not bırakacak kimsem bile yokken neden yazıyorum bu anlamsız cümleleri? İşte, bu soruya cevap bulamadığım için yazıyorum. Sadece yazıyorum titrek ellerimden çıkan, üşüyen harflerle, simsiyah bir ruh ve bedenle. Hoş geldin ölüm meleği, bu satırlarım...

Kutudan çıkan kâğıt parçalarının ağırlığı yavaş yavaş etrafı kuşatmaya başlamıştı. Suratlarla yapışıp kalan ve yakında açlığını doyuracak olan toprağı aşabilen gözyaşları dökülebiliyordu ancak. Kelimeler zihin dehlizlerinde göçüklere sebep oluyordu. Gri madde altında can çekişiyordu düşünceler, hayaller. Turgut'un elindeki kâğıt parçalarını fark ettiğinde, çoktan göçük altında kalmıştı Ömer'in hayalleri. "İyi misin Turgut?" Turgut, kutunun ortaya çıkardığı şok etkisinden kurtulamamıştı. "İyiyim, diğerleri nasıl? Herkes iyi mi?" Yusuf ve Nazım'ın bedenleri kıpırdadı. Onun haricinde etraf kıpırtısız siyaha bürünmüştü. Dört emekçi, tek bir kasketin ışığına toplandı. Turgut bulduğu kutuyu gösterdi. Siyanür tadında oluşan merakı kamçulamak için, kutunun içindeki kâğıtlardan birkaçını çıkarıp sesli okudu.

... Hep, şu Mektepli'nin yüzünden. Geberip gideceğiz, illa bir şeyler yazın, diyor! İnsan son anlarında ne yaza-

bilir ki? Küçük kızım Şule'yi çok özledim, karımı, evimi... İki sene sonra emekliydim, iki sene... Derken torun torba sahibi olacaktım, kahvehanede pişpirik oynayıp, yenilecektim, karım sigarama karşıyacaktı, ben alıp başımı yine kahvehaneye gidecek, miskin miskin pinekleyecektim, ölüm, ah ölüm, ben seni böyle bekleyecektim. Sense çıkıp geldin hemen...

Hepsi nefes nefese kalmıştı. Burunları yanmaya, ciğerlerine iğneler saplanmaya başlamıştı. Bunun sebebinin havasızlıktan mı, yoksa zihinlere çöken kelime tortularından mı kaynaklandığını anlayamadılar. Yusuf konuşacakken, öksürük yapıştı yakasına. “Bizim de sonumuz aynı; hepimiz, yerin dibine batan bir gemideyiz.” Nazım, hikmetli bir bilge gibi kederliydi ve ümitsizliğini cümlelerinin ardına gizlemeye çalışıyordu. “Böyle konuşma Yusuf, yukarı çıktığımızda anlatacak çok hikâyemiz olacak ve biz yeraltının efendileri olacağız. Beraber haykıracağız gökyüzünün edepsiz maviliğine bu kara cehenneme nasıl hükmettiğimizi ve gökyüzü utancından kıpkırmızı kesilecek!” Turgut kendini Carbonari Cemiyeti'nin lideri gibi hissetti. Gizli bir ayini yönetir gibi, kutsal metinlerden bir yenisini okumaya koyuldu.

... Seçme şu bölümü, demişti babam. Herkesi karşıma almıştım, tüm ailemi. Başımı önüme eğip kabullenmedim. Pişman değilim, olmadım, olmayacağım. Babam, ölmek için oku o zaman, dediğinde annem dayanamayıp ağlamıştı. Hıçkırıkları hala kulaklarımda... Şimdi yine aynı hıçkı-

rıklar vardır dudaklarında. Kardeşinle bir dükkân açar-sınız, sonra evlenirsin, demişti annem. Olmaz anne, olmaz! Hayallerim var benim, yerin derinliklerinde çıkarılmayı bekleyen. Hayır, pişman değilim, kazdığım tüneller bilmem hangi cehenneme çiksa bile! Keşke demedim hiç. Keşke, piş-manlığın piçidir. Huzur doluyum ve bu yazdıklarımı eğer olur da biri okursa bir gün, ruhum kemale erecektir kuş-kusuz...

“Ruhun şad olsun.” Dört arkadaş, ölenlerin ruhlarını, kendi ruhlarında hissetti. Ekşimsi bir tat kapladı ortalığı. Turgut, kutudan yeni bir sayfa daha alacakken, yer sarsıldı. Korku, iliklere sımsıkı sarıldı. Büyük bir sessizlik... Herkes birbirine bakıyordu. Ümidin son kalesi de düşmüştü. Nazım, boğuk bir sesle inledi. “Turgut bak, o kâğıtların arkası boş. Biz de bir şeyler yazalım. Belki bir gün...” Devamı gelmeyen, boğazda düğümlenen hikmetli cümleler artık önemsizdi. Aynı yolun yolcusuydular farklı zaman dilimlerinde. Mürekkepleri karışırken hayat hikâyelerinin, öl-gün kutuda hayat bulduğu için yas tutan kâğıt parçalarının yükü herkesin yükünden ağırdı.

Yazmaya başladı dört adam, neden yazdığını bilmeden. Kimsesizliğe yazılan vasiyetlerdi bunlar, yankısızlığa mahkûm cümleler. Kim bilir, belki yine, böyle birkaç kişi okuyabilirdi bu satırları. Ömer, evleneceği kadına yazdı, Nazlı’ya. Nazım, kalan ümitlerini döktü; pek fazla bir şey kalmamıştı. Yusuf, Yusuf Peygamber’e yazdı; kuyudan peygamberler çıkardı. Turgut, ayini bitirdi. Dört emekçi-

nin son sözleri ölümsüzleşirken, ölüm meleği kelimelerin canını alamayacağı için üzgündü. İşte tam bu anda; dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir televizyon kanalında, herhangi bir -kadının lekeleri çıkaramadığı- deterjan reklamında, herhangi bir altyazı geçti: “Yetkililer tarafından yapılan bir açıklamaya göre; göçük altında kalan maden işçileri yaşamlarını yitirdi.”

Gülru Pektaş

1973 yılında Ankara’da doğdu. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-TV-Sinema Bölümünden mezun oldu.

Öyküleri Mavi Melek, Ekin Sanat, Hurufat, GalaPera Fanzin gibi öykü dergilerinde yayınlandı.

“Ölüler” isimli öyküsü 2009 Özgür Pencere Kadın Öyküleri Yarışmasında Üçüncülüğe değer görüldü.

KARANLIKTA BİR AN

Karanlık...

Gece mi gündüz mü bilmiyor. Sabah girmişti bu cehennem dibine. “Şimdi akşam olmuştur.” diye fısıldarken nefesi daraldı. Yetmez oldu ciğerine soluklandığı hava. Her gün gelecek buraya. Her günü gece olacak. Alnında boncuk boncuk ter. Başı dönüyor. Kulaklarında bir uğultu. Kara suretler uçuşuyor gözlerinde. Kimi ağız dolusu gülüyor çarpık dişleriyle, kimi sırtıyor. Suretler hep kara. Gözlerini görüyor bir tek. Gözler büyüyor bembeyaz. Yaklaşıp uzaklaşıyor çifter çifter. Uğultu çoğalıyor durmadan. Kahkahalar çınlıyor. Dili damağında dönmüyor, kupkuru. Haykıracak oysa. Utanmadan “Ben karanlıktan korkarım” diyecek. “Burası mezar gibi. Nefes alamıyorum, kurtarın.

Çık buradan. Kaç hemen. Burası çok karanlık...”

Elinde bavulu. Zayıf. Kuru omuzları ince gömleğinden sipsivri fırlamış. Tepedeki güneş kamaştırmış kalabalık caddeleri. Önünden akan insan seli. Arabalar vızır vızır. Uğulduyor her yer. Adım atsa geçecek caddeyi. Nutku tutulmuş bakıyor öylece. Kaldırıma mıhlанmış bir heykel sanki. Bir geçebilse karşıya. Hayallerini de koymuştu çantasına giderken. Daha yeniyetmeydi. Daha körpeydi düşleri. İçi pır pır. Okuyacaktı o. Zekiydi. Bir de çalışırdı ölesiye. Halil öğretmenin gözdesi. Anasına güzel bir hayat yaşatacaktı. Okuyacaktı. Sonra da işe girecekti. Eli biraz para tutunca anasını da alacaktı yanına. Çekip kurtaracaktı. Köy yerinde ırgat anası gözünün önünde. “Oku, adam ol” deyiş i her gün okula yollarken. Daha küçük. Kara önlüğüyle beyaz yakası. Anası, Halil öğretmen, arabalar, otobüsler, itiş kakış kalabalık. Sesler, sesler... Elinde bavulu külçe gibi. Eskisinden daha ağır...

Duvarın soğuk yüzüne tutundu önce. Sonra ağır ağır çöktü yere. Uzaklardaydı kazmalar. Onlarca nasırlı elin tuttuğu. Sesleri duydu. Küreklerin cayır taları avaz avaz. Kazmalar kara duvarla savaşıyor canhıraş. Ellerini var gücüyle bastır dı kulaklarına duymamak için cehennem seslerini. Işık olsaydı biraz. Günün ışığı, güneşin sığağı. Yapış yapış elleri. Yapış yapış tı her yanı. Koyu karanlıktı baktığı her yer. Karanlık suratlar, kırmızı gözlerdi gördüğü. Uzanan bir ele atıldı. “Çıkar beni buradan” diye bağırdı.

Kimse duymadı.

Okulun ilk günü mahcup geçti oturdu yerine. Kimi kimsesi yok bu koca şehirde. Bir tek hayalleri. Ne yapıp edip bitirecek okulu. O mühendis olacak. Yoksa Halil öğretmenin yüzüne bakamaz. Anasına ne diyecek. Harçlığından boğazına ayırdığıyla bir simit aldı. Öbek öbek oturmuş kızlı oğlanlı gruplara baktı. Suretler sarı, beyaz, esmer. Simit kuru. Geçmiyor boğazından. Lokması çiğnedikçe büyüyor. Etrafını kalabalık sarıyor. Sisler içinde kalıyor. Uzanamıyor bir türlü kimseye. Güzeldi Aysel hem de çok güzel. Aysel'i öpüyor ilk defa o uzun koridorun kuytusunda. Aşk başına vuruyor. Aşk tepeden tırnağa. Bakıyor, arıyor kalabalığın içinde. Yok... Bir o yok suretlerin içinde. Etrafında deviniyorlar hep birden. Hepsinin başında baretler. Tepegözleri yanıp sönüyor durmadan. Yanıp sönüyor...

Derin bir nefes aldı. “Kendine gel” dedi. “Güldürme kimseyi kendine. Hadi davran bakalım. Gayrete gel.” Midesi bulanıyor. İçindekileri çıkaracak ne var ne yoksa. Heyecandan bir şey de yiyememişti ki! Ondan olacak. “Aç biilaç işe gelersen. Hem de ilk gününde.” Akşamdan hazırlamıştı her şeyi. Sandalyenin arkasına asmıştı ütülü pantolonu. “Bir nefes daha al.” Anacığı görseydi, görebilseydi... Halil öğretmen gururlanırdı duysa. Ayağa kalkmalı. Bir kalkabilse. Zifir zindan hâlâ her yan. Hâlâ cehennem sesleri. Tak, tak...

Sevdi Aysel'i. Anasına gelin götürecekti. Ekmeğini bir alsın eline. Şu okul bir bitse. Malları sattı anası bir bir. Harç-

lığı azaldıkça azaldı. Son sınıfta vardiyalı işe girdi. Gece çalıştı gündüz okula gitti. Turşu koktu üstü başı. Beğenmez oldu Aysel. Utandı turşu kokusundan. Turşu kavanozları geçiyor önünden. Saate bakıyor. Yüzlerce kavanoz bastırıyor ama aynı yerde duruyor zaman. Paydos düdüğü ötmüyor bir türlü. Sabah olmuyor. Karanlığın içinden gelen kavanozlar geçiyor durmadan önünden. Sirke acı acı yakıyor ellerini, gözlerini. Saat hep aynı yerde. Bant hızlanıyor giderek. Yetişemiyor. Yere düşüyor turşu kavanozları ardı ardına. Cam kırıkları saçılıyor her yere. Sesler dinmiyor bir türlü. Zaman bir türlü geçmiyor. Tik... Tak...

Yavaş yavaş kalkarken gözlerindeki ağırlık belli belirsiz duymaya başladı sesleri. Kalkmaya davrandı kalkamadı. “Ooo, daha ilk günden” deyip güldü beriden biri. “Olur, olur” dedi bir başkası. “Alışkın değil. Ama alışır nasılsa üstüne gitmeyin. Kibarcık bu baksana. Na şuraya yazdım. Bir aya kalmaz bu da basar gider.” Ellerini kapadı yüzüne. Ağladı ağlayacak. Karanlığı bir aralayabilse gözlerinden. Bir açabilse gözlerini. Ama biliyor, yine suretleri görecek. “Korkma, aç gözlerini. Yukarı çık. Yukarıda hayat var.”

Halil Öğretmene yazdı mezun olduğunu. Anamı da al gel... Yetişemedi, göremedi. Son zamanlar kuş kadar kalmış. Öyle dedi Öğretmen. Boynu bükük aldı diplomasını. Anam için dedi, sessizce. Kimse duymadı...

Ustabaşı yetişti. Kıs kıs gülüyordu beriden hala biri. “Biz de anlamadık ki!” dedi eskilerin Remzi. “Birden oldu. Su getir, de haydi sallanma!” diye terslendi. Usulca aldı ge-

riye kaykılmış bareti başından. Alnından akan terleri sil-
di. Kömür karası bulaştı alnının terine. “Daha iyice misin
Mühendis Beyim?” diye sordu.

“Daha iyice misin?”

Hüsamettin Köseoğlu

1954 yılı Kayseri doğumlu

Aydın'a ailesiyle göç eden Köseoğlu, çocukluk ve ilk gençlik yıllarında öykü, şiir ve romanlarda ülkesiyle tanışır.

1973 yılında Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümüne başladı.

Artvin, Hopa, Menemen ve İzmir'de 31 yıl çalışarak emekli oldu.

2011 Nihat Akkaraca Öykü Yarışması'nda Türkiye 3.sü oldu.

Şiirini Al da Gel-1 (2010) ve Şiirini Al da Gel- 2 (2011)' de şiirleri yayımlandı.

Göç Öyküleri (2010) kitabında bir öyküsü yayımlanmaya değer bulundu

İki oğlu var ve ikiz torun sahibi.

GÜZEL ÖLDÜLER!

“Yağmur yağıyormuş. Sırtıma sırtıma vuruyor sicimleri. Şimşekli bir gecede geçiyoruz bahçeler arasından. Uzun, siyah yeveli doru bir at üstündeyim. Dizginsiz, eyersiz, adeta yürüyüşüyle ilerliyoruz. Yakasız, bembeyaz bir gömlekeyim; ayaklarım da çıplak. Saçlarım kısacık. Kör karanlıkta ilerlerken öyle bir şimşek çakıyor ki etrafım beyaza kesiyor. Soluma bakıyorum, babamı taş bir bağ evinin önündeki çardağın asmasını buduyor. Çekip yelesinden zıncı diye durduruyorum atı. Babamın sağ elinde hançer gibi işlemeli, sedesaplı bir bağ bıçağı... Bir dalı kesip bana doğru atıyor, dal havada bir tur atıp yine kesildiği çatala geri dönüyor. Babam gülümsüyor. Anne, babam öyle güzel gülümsüyor ki bana! Şimşekler çatallanıyor gökyüzünde. Aynı dala bir kez daha sallıyor bıçağı, ama dala değil bana bakarak. Bıçak sol başparmağını kesiyor boydan boyca. Hayret, kan akıyor hiç. Atı ona doğru çıplak ayağımla mahmuzluyorum,

kısrak kımıldamıyor bile. Yelesinden tutuyorum atın, bir bakıyorum, benim sol başparmağımdan ipil ipil kan akıyor. Kısrığın yelesinden aşağılara süzülüyor yağmura karışarak. Babam hâlâ gülümsüyor bana. Sonra hiçbir şey görmüyorum. Bahçeyi, yolu, babamı, hatta doru kısrığı bile... Babaaaa!.. diye bağıyorum.”

A.B. rüyasını anlattı. Anası hayra yordu. Kızarttığı ekmepleri taşıdı oğlunun masasına elleri yanarak. Zorla koca bir bardak süt içirdi. Elceğiyle yaptığı tereyağlı ekmeğine vişne reçeli sürdü. Yaşaran gözlerini gizledi daha dün on yedisine girmiş oğlundan. A.B.yi, evinin direğini, yolculadı ikinci kuşak hüznleriyle.

Sizin anlayacağınız, sonbaharın serinliği sabahın elini yüzünü yıkarken Zonguldak'ın kenar mahallelerinden birindeki bu evde sıradan günlerden biri başlıyordu. Oysa doğada her şey olması gerektiği gibiydi: Yine hiçbir insan-
noğlu bahçesinde dikilip duran ağacın, bu yıl kaç dalının uzadığını, kaç yaprak doğurup döktüğünü, kaç meyve verdiğini bilmiyordu. O ağaçta kaç canlının yaşadığını, kaçının öldüğünü de... Gündüz ile gece yine aynıydı. Nöbeti bir gündüz alıyordu, bir gece. Şimdiye kadar iki gün üst üste gündüzün ya da gecenin nöbeti birbirlerine yıktığını bilen gören olmadı. Zaman işçiliğinde vardiyaları hiç aksamıyor, birinin diğerine en ufak bir zararı dokunmuyordu.

Ama insan, annesinin A.B.yi işine yolculadığı sabah da, binlerce yıldır olduğu gibi, doğaya hiç benzemiyordu. Burada da yerüstünü karman çorman yapmakla kalmıyor,

yeraltındaki her şeyi yerüstünden beter hale getiriyordu. Bir kere yeraltında gün, hep geceydi. İnsan insana- bir parça elmas, bir avuç kömür hiç fark etmez-gündüzü unutturuyordu. Hak, hukuk dahil, insanı yüz, iki yüz, dört yüz, beş yüz kırk... metre derinliklerde ölümlerin en ucuzuna yolluyordu, bir lokma ekmek için. Üstelik A.B. gibileri; güneş ışığını, pencere içlerindeki menekşeleri, bir asma dalını, gölekten su içen bir kumruyu, dondurma yiyen bir çocuğun mutlu gözlerini görmekten; saatlerce değil, yıllarca, hatta ölene dek yoksun bırakarak...

A.B., kendisi gibi sabah vardiyasına yetişecek MÇ, SA, KO, TF ve EG ile her zamanki durakta servisini bekliyordu. Rüyasını, en çok da iki yıl önce madendeki göçükte yitirdiği babasını düşünüyordu. Uzaktan eski sınıf arkadaşları geçiyordu, kimisi okula, kimisi dershaneye gidiyordu. Kantinde çay içmek, bir simidi arkadaşıyla paylaşmak, sebepsiz yere gülüşmek, yorgunluğunun kaynağı sandığı derslerden yakınıp durmak çocukça... Hepsi de akşamki rüyası kadar bir rüyaydı artık. Servis geldi, A.B.'nin yerüstündeki rüyalarını durakta bırakıp onu yeraltındaki ekmek kapısının önünde bıraktı: Kafes, lambalı baret, tulum, fener ve yeryüzüne bugün de sağ salim çıkma umudu onu bekliyordu. Kafese girip işine indi vaktinde.

Zonguldak'ta da akşama; sevinçler, sıkıntılar, baş ağrıları, gönül ağrıları, kırık dökük mutluluklar, yarım yamalak dostluklar, kredi kartı borçları, mahalle dedikoduları ve telefon görüşmeleri ile ulaşıldı. Yemek saatinde TV'ler

açıldı, muhabbetler kesildi, politikacı palavraları dinlendi, ihanet ve cinayet haberleriyle yürekler dağıldı, rakımlarla ruhlar uyuşturuldu... Haberlerin sonuna doğru, okuduğu metni anlamamış bir suratla sunmaları öğretilmiş spikerler, her eve aynı olayı olağan bir olaymış gibi duyurdular:

“Zonguldak’ta kaçak bir maden ocağında meydana gelen göçükte on yedi yaşında olduğu belirtilen A.B. yaşamını yitirdi. Kaçak maden ocağının on altı yaşında olduğu belirtilen sahibi R.T. göz altına alındı. Üstüne, ocağın tavan kısmından altı yüz kiloluk kaya düşen A.B.’yi vardiya arkadaşları S.S.’nin kömür vagonuyla yeryüzüne çıkardığı; ancak tüm müdahalelere karşın A.B.’nin kurtarılamayarak Devlet Hastanesinin morguna kaldırıldığı bildirildi...”

Yurttaşlarımızdan Doktor Ali, Tümgeneral Rifat, Pazarıcı Suat, Öğretmen Rasim, Pop Starı Ayşe, Astrolog Esengül, Ev Kadınları Fatma, Nilay, Raziye, Semra, Üniversite Öğrencileri Ali Can, Sevinç, Hale, Jale, Mehmet Fatih...vs. vs. bu haberi çok dikkatle dinlediler. Birkaç kilo kömürle insan yaşamını tartan anlayışa ve bu anlayışı savunarak ülke yönetenlere, A.B. gibi gencecik insanların kanlarıyla, canlarıyla ceplerini doldururken utanmayanlara ilk seçimlerde derslerini vereceklerini konuştular sıcacık yuvalarında. Birkaç saniye sonra balıklarına yem verdiler, “elhamdülillah” deyip sofralarından kalktılar, çocuklarına sarılıp dizi filmlerine daldılar, eşlerine teşekkür edip çaylar, kahveler içtiler falan filan derken, on yedi yaşında göçük altında yaşamını yitiren A.B.’yi de unuttular.

Neyse ki durum o kadar da kötü değildi A.B. gibiler için. Vardiya sonrası evlerine kavuşabilmiş madenciler AS, ÖM, IK, ÇÖ, KK, GE, RE, BZ, LT, AT, ŞŞ, UM, MH, AY... vs,vs ve eşleri ve çocukları; A.B.'yi, annesini, kendi arkadaşlarını, babalarını, kardeşlerini, amcalarını, dayılarını anımsadılar. Birbirlerine, ezberlerinde kalan haber metinlerini ağlayarak, sayıklarcasına sıraladılar:

*“... Ağır Ceza Mahkemesinde taksirle birden çok kişinin ölümüne sebebiyet vermekten yirmişer yıl hapisleri istenen madenin sahibi SM. ve işletme müdürü NA, tahliye edildi. Ölen on dokuz kişinin yakınları...”

*“Gündüz vardiyasında meydana gelen göçükte DA, VE, CS, HD, SR, EE yaşamlarını yitirirken DS, LK, ÇO, UA, İŞ'nin tedavilerine...”

*“Zonguldak'ta otuz madencinin can verdiği grizu faciasıyla ilgili olarak bir yerel televizyona açıklama yapan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ÖD şöyle dedi:

Henüz iki madencinin cesedine ulaşamazken ölüm ocağından çıkarılan yirmi sekiz cesetten on dokuz- yirmisinde yanık ve ezilme yok. Bu konuda ben acı çekmediklerini ve fizik olarak da güzel öldüklerini buradan rahatlıkla söyleyebilirim.”

Aradan aylar geçti...

“Yağmur biraz önce yıkayıp paklamış bahar dallarını.

Bahçedeki eriğin üç yaprağı açmış henüz. Sokaklar bambaşka, kent pırıl pırıl. Kömür kokusu bile yok. Otomobillerin egzoz boruları da... Oğlum A.B. okuyup büyük adam olmuş, dünyalar güzeli gelinim iki torun vermiş bize. Kocam da sağ, aslanlar gibi. Artık kimse yeraltına inmiyormuş, her şeyi büyük makineler, robot madenciler yapıyormuş. İnsan, olması gerektiği yerde, yeryüzündeymiş. Bu mutfakta kahvaltıda hep birlikte. Kocam karşımdaki sandalyede, bana gülümsüyor sevgiyle; eliyle de mutfaktaki sesi kısılmış televizyonu gösteriyor. Bakınca aklım çıkacak sanıyorum. Kocam aynı anda televizyonda haberleri sunuyor. Sesini açıyorum kumandadan. Kocam üzüntülü bir sesle son dakika haberini veriyor. Karşımda duran kocam sevgiyle gülümsüyor hâlâ bana:

*‘Afrika’nın geri kalmış bir ülkesinde tarihin tozlu sayfalarında meydana gelen göçükte bu kez madenciler değil, ülkenin gelmiş geçmiş hükümetleri, ihmalkâr yöneticileri mahsur kaldı. Suçları zaman aşımına uğramış eski hükümet üyelerine, yöneticilere ulaşıldığı; ancak son üç hükümetin üyelerinden umut kesildiği bildirildi. Halk, Güzel Öldüler Mezarlığındaki sembolik cenaze törenlerinde gözyaşı döktü. Dökülen bu gözyaşlarının neden ve kimler için döküldüğü anlaşılamadı...’

Sonra televizyonu kapatıyorum. Ekrandan gözümü masaya çevirince bir bakıyorum, mutfaktaki masada benden başka kimse yok! Oğluuum!.. diye bağıryorum...”

Zonguldak'ta kaçak maden ocağında on yedi yaşında göçük altında can veren A.B.nin annesi, mutfak masasındaki soğumuş koca bir süt bardağına rüyasını böyle anlattı.

A.B.nin yaşlı annesi sokağa baktı.

Kaçak maden ocağının sahibi olduğu söylenen on altı yaşındaki çocuğa da uzun ömürler diledi.

Öldürülen madenciler AS, MN, ÇA, UY, KE, BG, LK, ÖM, ZE, İİ, EU, AD, NH, DM, RE, AA, EC, UŞ, OP ve oğlu A.B. için dualar etti. Sağ olanları "Selametle!" diye işlerine yolladı.

Perdeleri örttü.

Kendi içine kapandı.

Yayla Boztaş

12. 08.1949 Maçka/Trabzon doğumlu.

Orta Öğrenimimi Trabzon'da tamamladı.

Eczacılık Öğrenimimi 1974 yılında İstanbul'da tamamladı.

İki yıl eczacı olarak mesul müdürlük yaptıktan sonra, 1977 yılında kimya öğretmeni olarak atandı.

1997 yılında emekliye ayrıldı.

1992 yılından beri İzmir'de etkinlik gösteren Klasik Türk Sanat Müziği Öğretmenler Korosunda korist ve solist olarak (amatör) yer almakta.

Karşıyaka Belediye Konservatuarı Halk Müziği Korosunun üç yıllık elemanı

Karma resim sergilerine katıldı, üç kişisel sergi açtı.

Yazmaya ilgisi öğrencilik yıllarında; günlük, deneme ve anı ile başladı.

Bir yıldır öykü üzerine denemeler yapmakta olan Boztaş, Hidayet Karakuş'un Yazarlık Atölyesi'ne devam etti.

Evli ve iki erkek çocuk annesi.

İZİN VERME ÖLÜME

Göçük haberini aldığıında hamur yoğuruyordu Gülsüm. Köydeki analar, babalar, gelinler, her an korkuyla bekledikleri; içlerini dağlayan, ürküten ağıtlar yükselince, ellerindeki işi bırakıp herkesle birlikte maden ocağına akmaya başladılar.

Gülsüm, ellerinde hâlâ yoğurduğu hamurun kalıntıları, kalabalığın arasında koşuyordu. Önce yazması sıyrılıp düştü başından. Sonra serbest kalan saç örgüleri, koşmanın etkisiyle çözüldü. Gür, kumral saçları döküldü sırtına, omuzlarına. Bir kaç tel saç, terleyen alınına yapıştı. Açık renk teni pembeleşmiş, yüzündeki çiller, gözlerinin yeşili daha belirgin bir hal almıştı. Cemal'in ocaktan sağ çıkmasının dışında hiçbir şey düşünmeden koşuyordu.

Beyninin içinde, akşam ocak dönüşü avluda elini yüzünü yıkayan Cemali'nin başında havlu tutup bekleyişi; onun havluyu alırken ki sevgi dolu bakışı, sonra belinden sıkı sıkı sarılıp solугunu kesercesine göğsüne bastırması canlanıyordu. Nefesine, giysilerine sinmiş kömür kokusunu, bol kirpikli, kendinden

sürmeli kara gözlerinin içini ısıtan sıcaklığını unutamıyordu. Adımlarını attığı yerde yalnızca onun yüzünü görüyor, tökezlenip düşmekten korkuyordu.

Koşanlara her mahalleden yeni insanlar katılıyor, kalabalık gittikçe artıyordu. Arkalarından gelen araçlar; yaşlıları, yürümekte zorlananları, kocaman karnıyla koşan Gülsüm'ü de alarak maden ocağına hareket etti.

Ocağın çevresine güvenlik şeritleri çekilmiş, göçükte kalan işçilerin yakınları yaklaştırılmıyordu. Patlamanın etkisiyle oluşan toz bulutunun içinde, jandarma, polis ekipleri, ilgililer, vardiyada olmayan diğer işçiler bir şeyler yapabilmenin telâşında içinde koşuşturup duruyordu.

Kocaman bir megafonla: “Devlet bütün imkânlarıyla burada, merak etmeyin yakınlarınızı kurtaracağız” şeklindeki duyurulara; çaresiz kalabalık, “Hâlâ neden bekliyorsunuz, canlarımız yer altında, nefesleri bitiyor. Her saniye yaşamlarından gidiyor, ne olur çıkartın onları.” diye yanıt veriyordu.

Gülsüm, ani bir hareketle koşup güvenlik şeridinden atladı. Kendisini durdurmalarına fırsat vermeden, ocağın girişine doğru koşmaya başladı. Herkes şaşkınlıkla bakarken bir görevli kolundan yakalayıp “Ne yapıyorsun bacım, kendine acımıyorsan bebeğine acı?” dedi.

Gülsüm yarı çığlık, yarı ilenme, çokça öfke dolu bir sesle “Bırakın beni be, babasız bebek benim neyime. Siz Cemal’imi kurtarın, çıkarın onu. Vebali Allahın üstüne atmak işinize geliyor değil mi? Kader deyip insanları kandırdığınız yeter. Umut

göçük altında. Söndürmeyin umudun nefesini.” diye haykırdı.

Birden ocağın çıkışında yoğun bir kargaşa yaşandı. Sedyeler koşturuldu. Kurtarma ekibinin çıkardığı kömüre bulanmış bedenlerin hepsi birbirinin aynı gibiydi. Her yaralı çıkarıldığında kalabalık çıkanın yüzünü görüp yakınlarının yaşadığına dair umutlarını diri tutmak için görevlilerin yolunu kesiyor, ağlama sesleri ambulans sirenlerine karışıyordu.

Görevliler, sedyeleri insanların arasından zorlukla geçirip ambulanslara taşıyor, yol açmaları için bekleyenleri devamlı uyarıyordu.

Bazı kadınlar; gözyaşlarını yemenilerinin ucuyla silip çaresizliklerini susarak anlatırken kalabalıktaki insanların büyük bir kısmı ise kederini değişik ağıtlarla herkese duyurmak istiyor:

“Ayağı kolu kopsa da razıyım. Nefesini duysam, yüzüme baksa yeter.” diyen genç gelin,

“Ekmeğin haram olsun bu kursağıma, sen kömür yuttun ben ekmek, nasıl kıydım da seni gönderdim bu dipsiz kara kuyulara. Tuh yazıklar olsun bana.” diye ağlaşan yaşlı baba,

“Oğul ben ne derim şimdi bebelerine? Bu aptal kafam akıllanmadı. Kocamı yuttu yetmedi, şimdi de oğlumu mu yutacak karanlıklar? Ne vardı çekip gitseydik buralardan? Bir arsız boğaz nerde olsa doymaz mıydı?” deyip ağlaşan dul ana, aslında çaresizlikten kendilerine ileniyordu...

Bekleyenler; her yaralı çıkarılıp götürüldüğünde azalıyor, geride kalanların umudu tükendikçe; ağıtları, gözyaşları artıyordu.

Ayakta zorlukla duran Gülsüm, yaşlı gözlerini ocağın kapısından ayırmadan çaresizce beklerken birden kalabalığın arasında, sedyede onu gördü. Kendinden beklenmeyen bir çeviklikle atılıp kalabalığı yararak yanlarına ulaştı. Tutup engellemeye çalışanlardan kendini kurtardı. Kömüre bulanmış, kapkara, hareketsiz bedeninin üstüne attı kendini.

“Cemal'im, canım, izin verme ölüme.” diyebilirdi yalnızca. Elleri arasından, hızla çekilip götürülen, yetişmeden ambulansa konulan Cemal'i bir daha canlı göremeyeceği düşüncesiyle yere yığıldı. Dizlerini, oturduğu toprağı döverek, yerdeki otları yolarak haykırmaya başladı:

“Ne doymaz, ne açmışsın, daha kaç kadının ahını alacaksın. Sen bizim umudumuz değil miydin? Canlarımızı yuttun, rahat ettin mi? Senin yüreğini eşeliyorlar, eritiyorlar diye mi öfken? Senin erittiğin yürekler daha mı az?” Yakınları zorlukla yerden kaldırıp koluna girdiler, bekleyen vasıtalarından birine bindirip hastaneye doğru yola çıktılar.

Maden ocağının önündeki endişe, acı ve çaresizliğin aynı hastane bahçesinde yaşanıyordu. İşçi yakınları gözlerinde kül bulutlar, alacakları haberin korkusuyla, dudakları sımsıkı kapalı bekledi. Yerinde duramayıp dolaşanlar, banklarda başları ellerinin arasında oturanlar, duvar diplerine çömelener, içerden her görevli çıkışında hareketleniyor, kalabalıkta oluşan dalgalanmaya kıpırdayan dudaklar, gözlerdeki endişeli sorgulama eşlik ediyordu.

Gülsüm, hastanenin giriş kapısına yakın dayanacak bir duvar aranarak ilerlemek isterken görevlilerden biriyle göz göze

geldi. “Bizi ne zaman içeri alacaksınız, ne zaman göreceğiz yakınlarımızı?” dedi. Görevli, soğuk, umursamaz; “Ben bilemem. Bize ne emir verilirse onu uygularız. Doktor içeri kimseyi sokmayın dedi. Bekleyeceksiniz.”

Hastane bahçesinde bekleyenler, içeriden kim çıkarsa kapıya doğru koşuyor, yaralılarla ilgili açıklama yapılacak düşüncesiyle heyecanlanıyordu. Yüzlerinde çok az umut, bolca hüznün, kat kat endişe harmanlanmış, gözleri ışsız, gülüşleri donmuş insanlar kendilerine verilecek yanıtta korkarak merakla bakıyorlardı ilgililere.

Gülsüm, birden ellerini karnına bastırarak acı içinde kıvrılmaya başladı. Etinin kesildiğini, kızgın bir demirle dağlandığını, bir elin organlarını zorla çekip kopardığını sandı. Acısını çığlğa dökemedi önce, utandı. Böyle bir anda, yaşanan bunca üzüntü varken, nasıl kendi acısının çığlığını atardı. Kınadı kendini. Dişlerini sıktı, dudaklarını ısırıldı. Tırnakları avucunu kanatacak gibi yumruk yaptığı elleriyle, önünde dikildiği duvarı dövmeye başladı. Birden, sımsıkı kapadığı dudaklarının engelleyemediği çığlıklar hastane bahçesinde yankılandı. Aynı anda bacaklarından süzölen kanın yayıldığı taş zemine, genç bir fidan gibi devrildi. Yakınında olmayanlar, içerden ölüm haberi geldi düşüncesiyle kapıya doğru koşunca, yerde yatan genç kadını; bembeyaz yüzünü, giysilerine, yere bulaşan kanı görüp duraladı, getirilen sedyeye yatırılan Gülsüm, üzgün bakışları altında bırakarak uzun koridor boyunca hızla sürölüp götüröldü.

Gülsüm’ün içeri alınışından iki saat kadar sonra kapıya gelen bir görevli; “Cemal Uslu’nun, Ferhat Gültekin’in, Se-

yit Karagöz'ün yakınları burada mı?" diye seslendi. Kalabalık dalgalandı, rahat duymak için doktorun yanına koşuşturdular. Cemal'in ablası ve teyzesi Gülsüm'ün arkasından gitmişti. Bekleyenler arasında komşuları dışında yakını yoktu. Kalabalıktan yaşlı bir adam sıyrılarak doktorun yanına geldi. "Ben Cemal'in amcası sayılırım, oğlumun da yakın arkadaşıdır, inşallah haberiniz hayırdır." dedi. Doktor, gözleri yerde "Maalesef Cemal Uslu'yu kurtaramadık. Böbrekleri ezilmiş, bir de beyin kanaması oluştu. Zaten geldiğinde çok ağırdı. Başınız sağ olsun." dedi. Adam, olduğu yere çömelipl elleriyle yüzünü örttü. Oğlulu aynı ocakta çalışan Cemal'i çok severdi. Kendi oğlu ayakta tedavi ediliyordu, iyi haberini almıştı. Ama Cemal... İçi titredi, "Ben şimdi nasıl derim Gülsüm'e, nasıl yüzüne baka baka Cemal öldü derim? Vay ki ne vay. Söndü ocağı Gülsüm gelinin, bebesi daha doğmadan yetim kaldı. Vay Cemal'im vay, vay Gülsüm gelin vay... Hey güzel Allahım oldu mu şimdi, oldu mu şimdi?" diye söylendi kendi kendine.

Haber anında kalabalığa ulaştı. Vahlanmalar, ağıtlar, eyvahlar, Gülsüm duymasınlar, şimdi ne olacaklar dolaşıp durdu dilden dile. Yakın komşuları bir araya gelip "Bu haberi, bi zaman ne edip edip Gülsüm gelinden saklayalım." dediler. "Doğuracak, illetlenir, bebesine de yazık olur. Anasının köyü de pek uzak, haber iletelim gelsin kızının başına, sahaplansın garibi. Gülsüm iyi ki doğuma gitti, haberi alsaydı düşük yapardı valaha. Cemal'ine kıyamazdı. Pek de koklaşırdu tazeler. Şimdi bu gelin ne edecek, nasıl yaşayacak, bi başına. Sen sabır ver yarabbi. Daha körpeçik yaşta dul kaldı." dediler, dediler, dediler...

Kimse Gülsüm'e ne olduğunu düşünmeden, habire fikir üretiyor, onun yerine üzüyor, dul kalıyor, çok seviyor, babasız çocuk büyütüyor, Cemal'siz nasıl yaşayacağını, namusunu nasıl koruyacağını düşünüyor, ölçüp biçiyor, doldurup boşaltıyor, konuşuyor, konuşuyordu.

Cemal'in ölümünün duyuruluşundan bir saat sonra, kapıda Gülsüm'le giden kadınlar görüldü. İkisi de bitkin, gözleri yaş içinde, birbirine destek olarak giriş merdivenlerinden inip zorlukla kalabalığa yöneldiler. Bekleşen insanların içine girince kendilerini daha tutamadan, elleriyle yüzlerini örtüp ağlamayı artırdılar.

Biraz önce düşünen, konuşan, karar veren komşular, yer açıp onları oturttu. Yüzleri avuçlarının arasında sarsıla sarsıla ağlayan kadınlara bakarken Cemal'in ölüm haberini aldıkları düşüncesiyle "Başınız sağ olsun, Gülsüm'e duyurmadınız değil mi? Lohusadır, sütü kaçır garibimin, aman haa." diye akıl vermeye devam ettiler. "Sahi nesi oldu Gülsüm gelinin; kız, oğlan? Cemal'in yerine Cemal gelmiştir inşallah..." diye merakla sordular.

Gülsümün yakınları, sorgucu kadınların yüzüne, şaşkın; duyduklarından dona kalmış, daha bir sorarak baktı. O an beslenen bir ağıt, bütün hastane bahçesinde yürek burkarak yankılandı...

"Ooyy bacılar oy! Ne dersiniz siz? Gülsüm doğururken öldü... Bebeler yaşar, bir kız bir oğlan..."

Ersin Köseoğlu

1956 Nazilli doğumlu. Eğitimci bir ailenin çocuğu olması nedeniyle eğitim-öğretim yılları Muğla, Mersin, Gaziantep, Balıkesir gibi değişik illerde geçti.

1976 yılında Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü'nden mezun oldu. Hopa Lisesi, Menemen Lisesi, Menemen Şehit Kemal İlköğ. Okulu ve Esentepe Öğretmenler Şeker Mevhibe İlköğ. Okulu'nda Türkçe öğretmeni olarak görev yaptı.

Emekli olduktan sonra on iki yıl özel okulda çalıştı.

Mektup, öykü ve şiirleri çeşitli dergilerde yayınlanan Köseoğlu çalışmaları; Bursa Büyükşehir Belediyesi "Öğretmen Mektupları"nda 2003, "Bütün Dünya" Kasım/2008 dergisinde, "Mutluluk Öyküleri" kitabında (2009), "Öykülerde-Resimlerde Çanakale Kahramanı Havranlı Kocaseyit" te 2010, "Göç Öykülerimde, 2010, Yeni Kuşak Köy Enstitüler "İmece" Ekim 2010 dergisinde, "Şiirini Al da Gel" 2010 ve "Bütün Dünya" Mayıs/2011 adlı yapıtlarda yer aldı.

Bunların dışında Bayraklı Öykü Yarışması'nda öyküsü kitapta yayımlanmaya değer, Göç Öyküleri'nde de Övgü ödülü almıştır.

Onur Emre ve Uğur adında iki oğlu, Zeynep ve Ozan Emre adında iki torunu vardır.

AKŞAMA GEL BABA

En sonunda onun da olmuştu işte.
Hem de tam istediği gibi...
Hem de lacivert ve beyaz boyalı...
Fırtına gibi...

Okuldan eve bir koşu gelip üstünü değiştirmiş, sonra da yepyeni bisikletine atlamış, köşk gibi kurulmuştu seleye. Pırıl pırıl bir dikiz aynası bile vardı. Yamaçtan aşağıya inerken gidonuna sımsıkı yapıştı. Pedallara asıldı. Kocaman bir mavilikti her yanı. Hiç bildiği bir yerlere de benzemiyordu bu yol. "Ooh! Çok mutluydu çok!" Arkadaşları onu görünce kim bilir nasıl şaşıracaktı! Fırtına, ne kadar da hızlı gidiyordu! Yükselmeye başladı. Uçuyordu bulutlara doğru. Daha çok mavi sarmıştı her yanını, daha çok mavi!

-Oğlum kalksana, geç kalacaksın bak okula! Gözünü açtı. Annesi ısrarla dürtüyordu omzunu.

-Yavrurum, kara gözlüm!Haydi davran bakalım! Babanı da geç bırakacaksın sonra!

Hani bulutlar neredeydi? Fırtına ne olmuştu? Gözlerini kırıştıtırıp baktı etrafına. Yatağındaydı. Beş yaşındaki kız kardeşi Cevher karşı divanda uyuyordu hâlâ. Pencereden içeriye akan güneş, küçücük odalarının her köşesini ışıkla yıkamıştı çoktan. Fırtına'yı görebilmek için yeniden, sımsıkı yumdu gözlerini. Göremedi; gitmişti, kaybolmuştu işte! Zaten ancak rüyalarında binebiliyordu sevgili Fırtına'sına! Adı var, kendi yoktu ki! Hiç olmamıştı da!.

Kahvaltısını edip çabucak hazırlanarak okul çantasıyla çıktı bahçeye. Babası, yine öksürük tuttuğu için son anda lavaboya koşmuştu. Sıkıntıyla vurdu ayağının dibindeki top gibi yuvarlak küçük taş. Taş gitti gitti Kömür'ün kulübesinin orada durdu.Kömür, miskin miskin bakıyordu yattığı yerden. Okula gitmeden önce her sabah yanına uğrardı ama bu sabah gitmeyecekti. Kömür'le konuşmak istemiyordu şimdi.

Sabah akşam babasını kollamaktan yorulmuştu. Artık söylemeliydi. Karar vermişti, kaç zamandır çabalanıyordu, söyleyecekti. Dün akşam pek asıktı babasının suratu, cesaret edememişti ama bu sabah ne olursa olsun söyleyecekti işte! Akşam babası duymadan annesi usulca fısıldamıştı; madencilerin ücretleri verilmeyecek, söylentisi varmış yine, ondan asıkmış yüzü. Babasının eve gelişinden belliydi zaten. Onu öyle üzüntülü, gergin görünce hepsinin de canı sıkılıyordu. Cevher bile evcilik oyununu sessizce oy-

nuyor, başını kaldırıp arada bakıyor, gidip gidip sarılıyordu babasına. Zaten hep böyle olmuyor muydu? O kadar güçlüklerle çalışıyordu babası, sonra para yok! Komşuları Rıza Amca, akşam kapı önünde babasıyla konuşurken grev filan bir şeyler demişti ama tam duyamamıştı. Nasıl bir işti bu? Öğretmen de öyle dememiş miydi? Hak edilen emek, mutlaka ödenmeliydi. Yerin metrelerce altında ömür tüketen insanların en doğal hakları değil miydi maaşlarını almak! Hem babası o toprak altında soludukları koku yüzünden hasta olmamış mıydı? Oysa sapaşağlamdı bu işe girerken. Sağlıklı diye rapor bile almıştı. Bu kadar öksürünce geçen ay gittiği doktor, çalıştığı ortamdaki maden tozlarının bu ciğer hastalığını yaptığını söylemiş. Bu hastalık da çok önemliymiş. Başka iş bul ayrıl, demiş ama... Babası da doktora, "Maden tozu işlemiş içimize bir kere, artık ne yapsak ayrılamayız biz! Başka hava, başka iş yaramaz bize." demiş. Belki de o yüzden bütün madenciler, yüzlerce metre derinlikte, karanlık, sıcak, nem ve toz içinde her an su baskını, toprak kayması ve grizu patlaması korkusuyla tükene tükene yine de vazgeçmiyor, burada çalışıyorlardı. Maden insanı hem içine içine çekiyor bırakmıyor hem de içinde boğuyordu. Ne anlaşılabilir bir işti bu!

Söyleyecekti artık! Kesin söyleyecekti. Onun da hakkıydı. Sonuçta o da bir çocuktuktu. Arkadaşlarından bir eksiği de yoktu. Dersleri iyiydi, öğretmeni daha bir kere bile şikayet için çağırmamıştı babasını. Kendisi çalışkan olduğu için başka çocukları bile ders çalıştırıyordu. Onlar tembel-

di ama onların babaları, evlatlarının istediklerini alıyordu. Hepsinin altında gıcır gıcır bisikletler. Hem de bazıları vitesli... Okul çıkışı bisikletini kapan bayram törenlerinin yapıldığı alanda toplanıyor, oradan da ver elini orman kenarındaki geniş alanda yarış yapmaya! Bir iki kere onu da götürmüştü arkadaşları ama sonra fazlalık olduğunu her durumda, her sözle hissettirmişlerdi ona.

Babası ıslak yüzünü mendiliyle silerek telaşla geldi, kısa adımlarla yürümeye başladılar. Arada da öksürüyordu yine. Bu ne geçmez öksürüktü böyle? Her sabah bu yolu babasıyla birlikte yürürlerdi. Yol ayırımından babası servise biner, ayrılırlardı. Göz ucuyla baktı, pek keyifli değildi yine. Nasıl söyleyecekti! Oysa dört yıl önce babası, bu işe alındığını haber verdiğiğinde evde bir bayram sevinci yaşamışlardı hep birlikte. Evlerine ekmek girecek, yemek pişecek, annesi babası artık gece gündüz kahırlara boğulmayacaklar, para yüzünden kavgalar yaşanmayacaktı yuvalarında. Cevher bile ne olduğunu anlamadığı halde zıp zıplıyordu ellerini çırparak. Tüm umutlar, renkli balon olmuş uçuyordu evlerinde. Bisiklet bile alabilirdi artık babası.

“Ödevlerini yaptın mı?”

“Hıı!Yaptım.”

“Güzel çalış derslerini, adam ol. Köstebek misali yeraltında yaşama bizler gibi!”

Uzun boylu,zayıf bir adamdı. Fakat elleri kocamandı.

Öyle çok da yapılı değildi ama gayretliydi. Maden Ocağına işe alınacakları sınavla seçerken babasına taşıttıkları maden direklerini hiç “Oof!” demeden yüklenmiş; kazmaları, kürekleri kucaklayıp taa nereden nereye götürmüştü, hem de hiç mola vermeden. Bütün dayanıklılık testlerini geçmiş, herkesi şaşırtmıştı. Şaşırtırdı elbet. Ne yapsın ki! Zayıftı ama dişini sıkıyordu evlatları için. Başka iş de yoktu ki buralarda! Kolay mıydı eve ekmek getirmek? Ama dev gibi kocaman bir yüreği vardı babasının. Yutkundu:

“Babaa! Bizim arkadaşlar var ya! Okul çıkışı hep ...”

“Kaderin ancak okursan değişir evlat. Zaten buralarda herkes babadan öğula madenci.”

“Sonra tören yerinde, hepsinin de var... Bana da...”

“Hani şükür bu meslekten ekmek yiyoruz ama çok zor zahmet bir iş bu oğul! Sen oku, oku da adam ol, ya! Doktor ol, hem o zaman benim öksürüğüme de sen çare bulursun evlat! Değil mi, ya!”

Duymuyordu onu babası. Hızlı adımlarla yürürken bakışları uzaklarda anlattı durdu okuyanla okumayanın hallerini. Günlerdir kafasında çamaşır ipine asar gibi harf harf dizdiği sözcükler gırtlığına yapışıp kalmış, yukarı çıkamamış sese söze dönüşmemişti. Yine söyleyememişti işte! Gelmişlerdi yol ağzına. Babasına baktı, bir an amcasını gördüğünü sandı... Gece gibi koyu karanlık yüzünün, içinin aklığını örtemediği, kara gözlü gencecik amcasını... Bir zamanlar onun da amcası vardı... İçini kaplayan kor-

kuyu kovmaya çalıştı. Vedalaştılar. Her sabahki aynı korkak sesle,” Babam, selametle in, selametle çık! emi?” dedi. Babası da hep yaptığı gibi, derin derin içine çekti kokusunu oğlunun, sanki oksijen değil de kanında, canında, her hücresinde bu koku olsun diye yalnızca bu sevgiyle doldurdu ciğerlerini. Öptü, öptü. Bile bile ölüme inmenin suskunluğunu çoktan giyinmişti babası! Dönüp bir daha seslendi babasına “Kazasız belasız dön gel babam!” Bu durum yüreğine işliyordu.

Bir bilsen, bir bilebilsen oğlum! Küçücük yüreğini satır satır okuduğumu bilsen keşke! Ben seni duyuyorum ama duymazdan geliyorum. Bir baba nasıl duymaz evladını sarıran arzuyu, nasıl görmez onun gözlerindeki heyecanı! Yok işte,yok! Alamadığım ücretle borçlarımı mı ödeyeceğim, okul masrafını mı göreceğim, mutfağı mı yeteceğim? Hele hele bir de bisiklet mi alacağım? O bisikleti almayı senden çok istiyorum. Yarınım, yaşama kök salan gücüm, umudum, oğlum benim!”Selametle çık!” diyorsun bana başka bir sesle! Ürkek, korkak, çaresiz, acılı! Ben korkmuyor muyum sanıyorsun?Ama inan ki, her an ensemble duyduğum ölümün nefesinden değil korkum. Sizi yalnız bırakmaktan, yarı yolda koymaktan, yetim bırakmaktan bu korkum. Ağrıma gidiyor, ışığı, güneşi bırakıp alamadığım ücretimi, alma umuduyla yine toprağa gömülmenin, karanlığa kazma kürek saldırganın çaresizliğini yaşamak ağrıma gidiyor.

Hızlı hızlı yürüyordu okula doğru. Babası akşama sağ

dönmeliydi! Bugün de, yarın da, çok sonra da hep sağ dönmeliydi babası. O kocaman olup büyük okullar bitirinceye kadar sağ dönmeliydi. Onun da eli ekmek tutup ağabey olarak Cevher'i okutuncaya kadar... Doktor oluncaya kadar... Sağ kalmalıydı babası. Hep yanında olmalıydı. Gün boyunca her fırsatta dua ederdi, "Allah'ım! İndiği gibi çık-sın babam selametle, ne olur!"

Babası işe ilk başladığında çok merak ettiği için, hep anlattırırdı o karanlık, gizemli dünyayı. İşçilerin özel giysiler giyip bellerine kemer taktıklarını, kemerde bazı ağırlar bulunduğunu, ellerinde de kemere bağlı bataryadan güç alan küçük bir lamba, kafaya lambalı baret, ayaklarına da özel, parmak ucu çelikten oluşan, dize kadar bir çizme giydiklerini artık ezbere biliyordu. Kuyu denilen yerde, demirden kafese benzeyen bir asansörle dört tarafı beton olan baca gibi yerden üç dört dakikada aşağıya inildiğini anlatırken babası o da, o ortamı yaşar, irkilir, içinden korku rüzgârları eser geçerdi. Yerin en az 250 metre altına inmek akıl alacak bir şey değildi! İçi daralır, babası o dipsiz karanlığa karışıp da kaybolacakmış gibi gelirdi hep ona. Kimi zamanlardaysa babasını dinlerken o da kendini bu tehlikeli ve büyülü dünyanın içinde hisseder, adeta bir korku filminin kahramanı gibi duyumsardı kendini. İçi ürperirdi.

Okulun demir kapısı açıktı. Bahçe, güne başlayan öğrencilerin günaydınlarıyla çiçek çiçekti. Tüm okul madenci çocuklarından oluşuyordu neredeyse. Bu yöre halkının

evlerini sarıp sarmalayan kaygı, korku, acı okul koridorlarının da en gizli köşelerinde saklambaç oynamaktaydı. Kulaklar hep bir haberde, hep yeni bir patlamanın “Kim? Ne? Ne kadar? Yaralı mı? Ölü mü?” sessiz sorularında... Küçük yürekler gümbür gümbür... Eller çaresiz, diller suskun!... Öğretmenler bile beyaz önlüklerinin yerine, çaresiz-sonuçsuz tesellilerin en büyüğünü giyinirlerdi üstlerine, yeri geldikçe ölümcül gerçekleri örtmek üzere.

O gün öğretmen yeni bir projeden söz etti: “Maden-ciler Günü” için sınıfça bir gösteri hazırlayacaklardı. Her biri coşkuyla katkıda bulunmak istiyor, parmaklar inmiyordu. Dayı, amca, enişte derken bir sürü insan vardı ocaкта sülalece çalışan. Her aileden en az iki kişi... Yani her öğrencinin aile içinde mutlu edeceği birileri mutlaka vardı bu gösteride. Tüm öğrenciler heyecanla konuşuyor, farklı önerilerde bulunuyorlardı. O da babasını sevindirecek, o küçük tiyatro gösterisinde doktor olacaktı. Mutlaka gurur duymalıydı babası onunla. Sanki yıllar sonrasının bir provası olacaktı bu gösteri. Çok heyecanlanmıştı. Ders dışında sürekli hazırlık, prova yapılacaktı. Öğretmen çok titizleniyor, başarılı olmalarını istiyordu. Bu harika bir çalışma olacaktı!

Güneş uzanamıyordu buraya. Yeryüzünü kıyı köşe demeden inadına ısıya, ışıklara, yaşama boğan güneş oraya gelince durup bir düşünüyor, sonra da bu kapıdan geri

döndürüyordu yüzünü. Hiç giresi gelmiyordu içeri.

Vardiya değişimine az kalmıştı. Üstünü değiştirdi, madenci üniformasını giydi. Ocağa inmeden dönüp bir daha baktı aydınlık saçılmış yeryüzüne; dağlara, ağaçlara, gökyüzüne, bulutlara... Yüce dağlar, bembeyaz bulutlardan oluşmuş tüller içinde gelinler gibiydi. Sonra kuşları gördü öbek öbek. Güneşe oğru uçan. Güneşin içine içine dalan. Daha çok ışık için, daha çok aydınlık için kanat çırpın.. Sonsuz bir ferahlıkta nasıl da özgür, mutlu uçuyorlardı! Hem de hiç sınır tanımadan. O da bir kuş olmak,ferahlıkları yudumlamak isterdi hep! Dar alanlara sıkışmadan, özgürce kanat çırpın, güneşe sevdalı bir kuş! Nefes nefes içine çekerdi o sınırsız mavilikleri... Madenci olduğundan bu yana bitimsiz bir açlığı vardı aydınlıklara, ferahlıklara... Son bir kez daha baktı etrafına, hapsetti her birinin resmini içine. Kaderde bir daha görememek de vardı.

Arkadaşlarıyla selamlaştı. Aynı duygular, her birinin her hücrelerinde aynı tempoda nefes alıp veriyordu. Yüzler tedirgin. Ya ışıklar içindeki yeryüzünü bir daha kucaklayamazlarsa! Ya sevdiklerine bir daha sınırsız sarılamazlarsa! Ya ...

Çan iki kez vurunca demir asansöre doluşup yerin altına indiler. Tepede ışıklar yanan geniş galerilerden yürüyüp ilerlediler. Nemli, sıcak bir hava... Tavanlarda su torbaları asılı. Patlamaydı en büyük korkuları! İşte böyle bir şey olunca bu su torbaları, otomatik olarak boşalıyor ve yangının ilerlemesini önliyordu! Peki, korkuları da

söndürebiliyor muydu acaba bu su torbaları? Yeraltında patlama, yangın ve göçük... Kabusun içinde yine kısa kısa solumaya başlamıştı işte. İçi daralıyor, bir anda bir güçsüzlük oluşuyordu bedeninde. Canı çekilir gibi oluyor, oracığa yığılmamak için gayret ediyordu. Kalın hava boruları geçiyordu yol boyu. Yerler ıslak, kaygan ve engebeli. Yürüdükçe ışıklar bitti. Küçük lambayla zorlukla önlerini görmeye çalışıyorlardı. Yerin o kadar altında, nehir akıyormuşçasına sürekli gelen su sesleri kulaklarda uğultu yaratıyor, insanın içini ürpertiyordu. Kolay mıydı yeryüzünün bağrından kömürü söküp almak?

Yarım saat kadar yürüdüler. Ter içinde kalmıştı. Boğulacak gibiydi. Nefesi daralıyordu. Karısı geldi gözlerinin önüne, onun kaygılı bakışları. Kızı, Cevher'ine demişti sabah sınıksıkı sarılırken "Baba ben seni çok seviyorum, böyle kocaman, kocaman gökyüzü kadar! Akşama gel yine, emi baba!" Ya akıllı oğlu... Doktor olacaktı yakışıklısı, onu iyileştirecekti. Aah! Hayat! Sevdikleri için, ailesi için ölümle yaşam arasındaki bu ince çizgide cesaretle yürümek zorundaydı. İşte yine öksürük tutmuştu, bayılacak gibi oldu. Kuşlar geldi aklına. Özgürlüğü yudumlayan kuşlar... Nasıl kanat çırpıyorlardı gayretle! Derin bir nefes aldı. Dayanamalıydı. Neredeyse 90 derece dik, tahta bir merdivenden aşağı indiler. Daracık, karanlık bu yer tavan çökmesin diye kütüklerle desteklenmişti. Yükseklik bir metre ya var ya yok... Ayakta bile durulmuyor. Ancak çömelerek kazmayla kömür kazılabiliyordu. Bileğine kuvvet, başladı kazmaya...

Bugün ödevleri çoktu,eve gelir gelmez derslerinin başına geçti.Cevher, ara sıra ağabeysinin yanına gelip meraklı gözlerle onun bir yüzüne bir de yazdığı yazılara kara gözlerini kocaman kocaman açıp bakıyordu. Cevher'e göre, ağabeysi inanılmaz zor işler yapıyor, inci gibi diziyordu deftere küçük şekilleri...

-Abi, sen büyüyünce madenci olmuycan mı?

-Doktor olacağım ben Cevher... Doktor! Babam da doktor olmamı istiyor.

- Babamı da sen iyi edersin değil mi abi?

-Tabiiii! Ben iyi edeceğim babamı. Hepinizi ben iyi edeceğim yaa!

Kendisini doktor önlükleriyle hayal etti. Buralardaki herkes ona gıpta ile bakacaktı, "Madencinin oğlu doktor çıkmış!" diyeceklerdi... İçini sevinç kapladı. Öğretmen "Madenciler Günü" oyununun rollerini vermiş, sözlerini ezberlemelerini istemişti. Çabucak bitirdi ödevlerini. Tiyatronun fotokopilerini buldu çantasından. Her akşam babasını beklediği camın kenarına geçti. İki okuyor, bir bakıyordu bahçe kapısına. Annesi Elmas Kadın da her akşam bu saatler huzursuzlanır, çocuklarına belli etmeden bin bir vesile ile kapı önüne çıkar, gelir gider pencereden bakar, kocasının gelişini kollardı. Her akşam yaşanan bir korku bulutu sarıp sarmalardı her birini. Kömür bile, yol

ağzına kadar tekrar tekrar gider, uzun uzun havlar dönerdi babası gelinceye kadar.

Buralarda rüzgâr bile kömür kokuyordu. Sonbaharın insanı üşüten serinliği, bu bölgede iç ürpertiyor, koyulaşan karanlıkla birlikte hemen kapıda bekleyen en olumsuz, en kötü düşünceler gelip oturuyordu madenci evinin baş köşesine. Vakit epey olmuş, vardiya çıkışını neredeyse iki saat geçmişti. Hâlâ gelmemişti babası! Küçük Cevher de onların bu sessiz, kaygılı bekleyişlerine bitmeyen sorularını eklemişti yine: "Babam neden gelmedi anne?" Anne si duymazdan geliyordu bu yanıtlayamadığı soruyu. Yine sağ gözü seğirmeye başlamıştı kadıncağızın. Belli ki kulağı kirışteydi. Her gece, aynı kaygıydı bu evde derin derin nefes alan.

Akşam yemeği için hazırlamakta olduğu masaya mekik dokur gibi gidip gidip geliyordu annesi, bir robottan farksız.. İçi korkuyla örümlü dipsiz bir kuyuydu. Eltisi Melahat hiç aklından çıkmıyordu. Otuz kişinin öldüğü o kazada cesetlerine sekiz ay sonra ulaşılan iki kişiden biriydi kayını. Ve o sekiz ay boyunca Melahat her gün gitmişti maden ocağına. Ruh gibi sokaklardan gelip geçerken kendi kendine mırıldanıyordu sürekli: "Daha hiç yaşamadı ki o! Bebeğimiz olacaktı... Yaşamdan alacağımız kaldı bizim. Yaşamdan alacağımız kaldı!" Her gün ocağın kapısına gözüne dikip öylece bakıyordu madene. Kocasıyla birlikte onun da içi ölmüştü... Kara elmas peşinde hayatı kararan, kara gözlü kocasına çocukluktan kara sevdalıydı o. Her

vardiya dönüşü illaki kapkara elleriyle okşardı Melahat'ının gece gibi kara saçlarını... Ne zaman bulundu kocası, ne zaman toprağına kavuştu cenaze o da, o zaman bıraktı hayatı... Perdelerini kapattı sıkıca, açmadı kapısını kimselelere hiç.Karanlığa hapsetti kendini.Sonra anası babası gelip aldılar,köylerine götürdüler.Duyuldu ki aklını yitirmiş Melahat. Kömür karası bir kara yazıydı yaşanan...

Vakit oldukça geçmişti.Annesi artık tutamıyordu kendini; deli gibi fırladı gitti komşuya bir haber var mı madenden, diye. Şimdi Fırtına'sı olsa, atlar giderdi maden ocağına.Ya bir haber getirir ya da babasını alır gelirdi.Konuşa konuşa gelirlerdi.Çok istiyordu bir bisikleti olmasını. Doktor olmak kadar çok istiyordu. Babası maaşını düzgün alsa, ne yapar ne eder alırdı aslında oğluna bir bisiklet ama o da ne yapsındı ki? Elde yok, avuçta yok!

Sıkıntıyla baktı pencereden koyu karanlığa yine ... Cevher ağlayarak gelip sarıldı ona” Abi babam gelecek, di mi?Ben babama gel, dedim ama...Gelecek benim babam, di mi?!”

Buranın yolları yaz kış siyahtı... Kömür tozu kaplı sokakları, evleri ve hayatları... Burada yaşayan herkesin içine işlemişti kömür tozu... Sabah olmak üzereydi. Gecedden fırlayıp çıkmışlardı, Cevher'i komşuya bırakıp. Annesinin aldığı battaniyeye sarınmış bekliyordardı. He-

nüz belirlenemeyen bir nedenle göçük meydana gelmişti. Kömür de onlarla gelmişti. Ayaklarının dibinde yatarken arada kulaklarını dikip uluyor, annesi onu zorlukla susturuyordu. Sabahın ayazında göçükte kalan bütün madenci yakınları suskun, içleri titreyerek bekliyorlardı. Bütün bakışlar, maden ocağına kilitlenmişti. Kadınların yürekleri, dudakları duadan duaya koşuyor, elleri böğürlerinde bekliyorlardı. Kömür tozu, hayatlar üzerine oynanan bu oyunda başrolü oynuyordu yine.

Kendine geldiğinde saç baş kömür içindeydi. Göğsüne kadar gömülmüştü toprağa. Üstü baş ıslaktı. Çizmenin içindeki ayakları terden sırlıklam olmuştu. Nefes almaya çalıştı. Kısa kısa soluyordu. Üşümeye başlamıştı. Baş ağrıyor, gözleri yanıyor. Kalbi güp güp atıyordu. Korkuyordu, yolun sonuna mı gelmişti?

Sakin olmalıydı. Birden kardeşi geldi gözlerinin önüne. Kömür karası gülen gözleriyle gencecik, “Yiğidim bırakma kendini! Sen madencisin; bu demir gibi yürek, çelik gibi bilek daha çok kazmalar sallayacak. Nefes al, derin nefes al!. Kazandığın para anamızın ak sütü gibi helal sana! Günde sekiz saat yerin yüzlerce metre altında kelle koltukta kazma sallamak her babayiğidin harcı değil! Dayan koçum! İnsanlığı aydınlığa kavuşturan sensin. Oğlun doktor olacak! Elmas Yengem seni bekliyor, Cevher” Sana akşama gel yine baba!” dedi.! Bekletme onları! Gayret et. Haydi yiğidim!”.

Gözleri doldu; ağlıyordu bağıra bağıra... Kanı canı kardeşi öleli iki yıl olmuştu. 29 yaşın bütün gücüyle sınıksız

sarılırdı kazmasına... “Kömür demek ekme demek, ne kadar sarılırsak kömüre o kadar çoğalır ekmeğimiz, aşımız” der, evine sevdiğine giden yolu kısaltmak için canı gönülden çalışırdı. Sonra... Sonra Melehat’ını bırakıp da toprak olmuş,yeryüzüne karışmıştı bedeni. Şimdi de kendindeydi sıra.Kolunu bacağını oynatamıyordu, gömülmüştü toprağa... Bir daha göremeyecek miydi ailesini? Hani daha bisiklet alacaktı oğluna? Hani doktor olacaktı oğlu, iyileştirecekti öksürüğünü!

Dermanı kesiliyordu giderek. Bacaklarını hissetmiyordu artık! Üstüne beton dökülmüş gibiydi.. Zifiri karanlıkta hiçbir şey görülmüyordu. Ses, soluk yoktu. Arkadaşları ne olmuştu acaba? Rıza, Yunus, Halil, Volkan... Acı acı öksürmeye başladı. İçi kanıyordu sanki.

Kuşlar uçuşuyordu sınırsız mavilikte... Özgürlüğü yudumlayan kuşlar uçuşuyordu... Gayret ediyorlardı ... Daha çok ışık için,daha çok aydınlık için.... Sonsuz bir ferahlıkta nasıl da özgür, mutlu uçuyorlardı.Bir damlacık canlarıyla nasıl da gayret ediyorlardı.Nefes nefes uçuyorlardı. Kuşlar...

Umutlar bir yanan, bir sönen ampul gibiydi. Yürekler aynı anda atıyordu 19 kişi için. Bir yetkili topladı hepsini, sıkıntıya boğduğu her bir sözcüğü, zorlukla söyleyerek dura dura bir açıklama yaptı:

-Vardiyada otuz altı madencinin çalıştığı sırada şiddetli bir patlama meydana gelmiş.... Yerden 540 metre derinlikte patlamanın ardından oluşan göçükte ilk belirle-

melere göre on dokuz arkadaşımız mahsur kalmıştır. Maalesef patlamanın ardından çıkan yangın işimizi zorlaştırıyor. Merak etmeyin arkadaşlarımız için elimizden geleni yapıyoruz. Kafes hattından küçük kafeslerle aşağıya inme çalışmaları hızla sürüyor. Mahsur kalan işçileri kurtarmak için dokuz mühendis, 70 işçi dönüşümlü olarak çalışıyoruz. Kimse arkadaşını içerde bırakmaz,endişe etmeyin!. Şu kurtarmada çalışanlar, hepsi aslan gibi madenciler.Seve seve verirler canlarını arkadaşları için.Yüreğinizi ferah tutun, dualarınızı eksik etmeyin üzerimizden.

Nefesler tutuldu... Ekipler yedişer kişilik gruplar halinde ocağa iniyordu. Patlamanın hemen ardından ocağa giren 2 kişiyi, içerideki yoğun gazdan zehirlenince güçlüğüle dışarı çıkarılabildiler. Oksijen verilip hemen tedavi altına alındı baygın madenciler. Ocağa sürekli hava vermeye başladı görevliler.

Herkes diken üstünde oturuyordu. Bazı erkekler yere çömelmiş, sigara üstüne sigara yakıyor,kapısında ölümle hayatın kol kola oturduğu maden ocağına acıyla bakıyorlardı. Somutlaşmamış bir öfke, isyan içlerini yakıyordu. Hani iş güvenliği sağlanacaktı? Hani artık canlar yanmayacaktı?

Birden bir feryat yükseldi, iki madencinin cesetlerine ulaşmıştı. Kimdi, kim? Gözler büyüdü, kalpler durdu bir an! Bir bıçak saplanmıştı Şhreküstü dağına, bir bıçak! Komşuları Rıza Amcanın hanımı avaz avaz bağırmaya başladı:

-Yandım anam!Yandı ocağım! Kül oldu evim bar-kım!!! Erim, yuvamın direği gittiiiiiii! Öksüz koydu evlat-larını da gittiiiiiii! Ben ne ederim onsuz!

Eli annesin elindeydi, tek vücut olmuş oturuyorlardı. Bu feryatla annesi öyle bir yummuştı ki elini, tırnakları geçmişti etine. Bir madenci eşini en iyi madenci eşi anlardı ama annesi put kesilmişti. Kadıncağızın kalkıp da teselli edecek gücü bile yoktu komşusunu. Belki onları da aynı son bekliyordu. Gözleri maden ocağında, sessizce ağlıyor-du annesi. Sokuldu iyice anasının kolunun altına.. İçi titri-yor, çeneleri birbirine vuruyordu. Ateş düştüğü yeri yakıp kavurmuştu.

Yüreği yanmıştı herkesin. Zaten çoğu yaşlıydı kadın-ların. Çocukların da çoğu yetim. Bu kazalar, bu ölümler ne ilk ne de sondu! Orada bekleyenlere baktı, ölüm vardı herkesin yüzünde... Ağlamaya başladı:

-Anne ben bisiklet filan istemiyorum hiç! Babam gel-sin ne olur? Babam dönsün yanımıza, başka hiçbir şey is-temiyorum.

Annesi dönüp anlaşılmaz gözlerle baktı oğluna. Gece-den beri sağ gözü hiç durmadan seğiriyordu yine.Bir şey demeden yine ocağa dikti gözlerini... Sanki annesi sırf iki çift gözden oluşuyordu.Ne kadar bitkin ve zavallı durum-daydı kadıncağız! Kolu kanadı kırılmıştı. Evin erkeği ola-rak sımsıkı sarıldı annesine.

Bekleyiş uzadıkça uzuyordu. Kömür, birden kalktı,

madene doğru havlamaya başladı. Ana oğul aynı anda firladılar yerlerinden. Kömür maden ocağının kapısına gidip geliyordu sürekli. Susmaksızın da havlıyordu. Geliyordu babası, kesinlikle babası geliyordu. Kömür hiç yanılmazdı. Ama babası ne durumdaydı? Annesi birdenbire görmez oldu, anlamaz oldu, ocağa doğru koşarak haykırmaya başladı:

-Seni de mi yuttu bu ocaaaaak! Gittiii gitti! Kuruttun nice ömürleri... Yavrularımı babasız mı koydun?

Annesi yerden yere atıyordu kendini. O da annesiyle birlikte bağıra bağıra ağlıyor, Kömür daha çok havlıyordu. Mühendis koştu geldi, kaldırdı annesini yerden. Gülerek baktı yüzüne:

-Korkma, kurtardık kocanı! Yaşıyor, bak sapasağlam, sadece baygın. Haydi gözünüz aydın...

Okul bahçesi, Madenciler Günü için hazırlanmıştı. Aralık ayının soğuk nefesi herkesin sırtını okşayıp geçiyordu. Öğrenciler çok heyecanlıydılar. Aynı kaderi bir ekmeği böler gibi paylaşan bu ailelerse, çocuklarının gösterisini izlemek için doldurmuşlardı bahçeyi. Öğretmenleri bir konuşma yaptı; madencilerin emeğinin ülke ekonomisi için çok değerli olduğunu, iş güvenliğinin mutlaka sağlanması gerektiğini belirtti konuşmasının sonunda.Şiirler okundu. Çoğu kişi gözyaşlarıyla izliyordu gösteriyi. “Madenin Çığ-

lığı” adlı oyunu herkes çok beğenmişti. Rolü bitince babasının yanına gitti, çok duygulanmıştı babası da. Koltuk değnekleriyle kalktı ayağa, alnından öptü oğlunu ,kazadan sonra biriken tüm ücretlerini verivermişlerdi hemencecik. Hanımına dönüp göz kırptı:

-Oğlum büyüyüp doktor olmadan ona yakışıklı bir Fırtına alalım artık hanım!.

Maden kazalarında ölenlerin mezarlarını ziyarete giderlerken babası gökyüzüne baktı, kuşlar özgürce uçuyordu mavi sonsuzluklara doğru...Onun da içi ferahladı, nefes alıyordu.

Bir iki öksürdü, usulca mendiline tükürdü kimse görmeden...

Taliha Pala

1988 Samsun Havza doğumlu. Babası Çayırhan Linyit işletmelerinde 25 sene madenci olarak çalıştığı için hayatının ilk 12 senesinde Çayırhan, Ankara'da yaşadı bu işletme özel sektöre geçtikten sonra babası emekli oldu ve Samsun'a dönüş yaptılar. Havza Anadolu Lisesinde okudu. 2006 yılında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenime başladı halen okumakta olup 6. Sınıf öğrencisi. Hayatının her döneminde edebiyatla yakından ilgilenen, Pala'yı babasının madenci olması nedeniyle bu yarışmanın konusu ilgisini çekti.

ARAF: SİYAH VE BEYAZ

Kasvetli bir karanlık... Ertesi günün kötü hava haberini taşıyan bir gece gibi, kısmetsiz bir falı ifşa eden fincanın dibi gibi, ölü bir bebeğin ana rahmi gibi kasvetli ve soğuk bir karanlık. Babil'in asma bahçelerinde değil gözüm, yanlış anlaşılmasın, isteğim bir parça aydınlık. Beni dışarıyı düşünmekten alıkoyacak bir ışık huzmesi, gökten gelen...

Karanlık ne getirir insanın aklına?

İnsan karanlıkta ne getirir aklına?

Tane tane düşünceler zihnimde, taşından toprağından ayıkliyorum cevaplarımı. Karanlık yalnızlıktır. İnsanın rengi ruhuna giyinişi. Bin ses olsa etrafında insanın kendi kendine kalmasıdır karanlık.

Öyleyse başbaşayım, şimdi bu mezardan azıcık geniş tünelde kendimle başbaşayım. Mankenin kendi olan bir resmin başında-yım, sert çizgilerin kenarlarına yumuşak gölgeler çiziktiriveriyorum bahane olarak. Düşünüyorum. Hakimsiz bir mahkemede

kendimi savunan bir avukatım, sonra birden elinden kılıcını düşüren celladın önünde mahkum ve bu sefer hayatım gözlerimin önünden film gibi geçerken sinemada göz yaşı döken duygusal bir genç oluyorum.

Zihnimin parmaklıkları ardına attığım düşüncelerim ellerini uzatıyor bana, özgürlük dileniyorlar. Özgürlük dilenilir mi? Özgürlük... Dünya tarihinin başrol oyuncusu, senaristinın ellerinde şekillenen oyuncu. Kahraman ya da suçlu. Benim gibi bir madden işçisinin senaryosunda ise bambaşkadır özgürlük, bir gazete kelimesi, parti sloganıdır, belki bir hayal bazen de zihnimde bir dilenci. Mümkün olmayanları attığım hapishanemden bağırın dilenci! Hani gün ışığını da içine attığım hapishane. Niye böyle diye sorgulamadım mı sanırsınız? Sorguladım. Neye derim ben bilir misiniz özgürlük diye? İnsanın mutlu olabilmesine! İşte bu yüzden kendimi darağacında görmem.

Özgürlük balçıklı bir kelime, sisler ardına saklanmış koca bir dağ, sırtımı döndüğüm. Düşüncelerim dileniyorlar, bense onları öldükleri zaman kapısı sonuna dek açılacak olan zindanlarında, ölümlerini yani özgürlüklerini beklemek için bıraktım oraya. Her biri kendi hücrelerinde kıvranıp duruyor ve bazılarının şefkatli bir anne gibi çaresiz ve iç çekerek orada olmalarına üzülüyorum.

Üzüntüler, acılar, pişmanlıklar bir omzumda, umut, sevinç, sabır diğer omzumda; tırmanıyorum yerin dibine doğru. Sırtım kambur belki ama alnım dik. Bir yük taşımanın dikliği. İnsanlığın vasfını taşımanın dikliği bu. Düşünmenin sorgulamanın çarpmı sırtında, bükülmeden yürümek. Yaptığım işi küçümseyen insanların omuzlarını sallaya sallaya gezmeleri kafalarının boş

olmalarından olsa gerek. Zira gözlerinde maden işçisi, o kadar niteliksizdir ki, mecbur kalmıştır bu zor işi yapmaya, canının değerini bilmeyen ahmak bir takımın üyesidir; makineleşmiş dünyanın insan gücünü kullanan ilkel mesleğinde, cahil, fakir ve pis insan. Evet, tam olarak tarifi bu.

Elleri kaba bir insanım, tırnaklarım en az bir mermer kadar sert... Alnımda içlerinde kömür tozu olan derin çizgiler var... Boynum kendini koruma iç güdüsüyle belki de hep eğik. Aç gözlü insanların karınlarına attığı her yağ tabakasına karşılık, emeğin alınma attığı tabakalar... Aynı toprağın altı gibi. Bilir misiniz toprağın altını? Ölülerden başka insanlar da vardır orada. Tabaka tabakadır toprak. Dışı yumuşaktır, insanoğlu gibi ama cesaret edip de girebilersen içine yılların izini katman katman taşıdığını görürsün. Evet, tam da insanoğlu gibi. Eğer görebilersen insanın içini yüreğinde cevherler taşıyanı bulursun. Kimileri de bir lağım kuyusu, her insanın pisliğini taşır içinde. İyi bir işçi bastığı toprağın kıvamından, üstünde yetişen ottan anlar toprağın altını. Kaliteli insanın dışarıdan diğerlerini anladığı gibi.

Maden İşçisi, dünyanın en büyük bahçesinin bahçivani, yer-yüzünün koca kütesinin mikro mimarisini çözen insan, toprak ananın haritasını bilirken, bu ananın çocuğu olan insanoğlunu insan işçisi rolüyle bilmekten geri kalmamış. O sabır taşı kadar sabırlı, toprak ana gibi şefkatli olmayı bilir. Ama elleri kabadır. Evet, kabadır! Kanamaz bile. Belki kendi de kabadır, ruhu nasır tutmuştur. Nasıl ki elleri her gün sert kayalara dokunmaktan o hale geldiyse tüm hayat, tüm duygular, keder, sevinç, merhamet onun yüreğinde mütemadiyen varlığıyla nasırlaştırılmıştır artık. Her

tecrübe nasırlaştırmıştır ruhunu. Her hissettiği yüreğinin bir yerinde kalmıştır. Kendini koruyan bir uzvu olmuştur artık işçi kendisinin, onu toprağın dışına çıkarmak, ellerinden emeğini almak nasırlarını diri diri yüzmeye benzer. Onu ölümle yaşamın ayrıldığı mekandan çıkarmak onu işsiz kılmaktır. Mahşerin orta yerinde tüm dünyalıklarından soyunmasını istemektir! Yerin her metresinde giydiklerini teker teker çıkarmaktır üzerinden.

Bu dünyayı her gün tekrar tekrar anlatıyorum kendime. Labirentin içindeymiş gibi her geçtiğim yeri ezberliyor, her çukuru her çiviye aklıma çakıyorum. Kömür vücudumun kaybolmuş bir parçası gibi, siyah tenimin rengi gibi davranıyorum.

Kimi zaman kabuğuna çekilmiş kaplumbağa gibi hissederim bu taşlar altında, dış dünyadan kendini izole etmiş, inzivaya çekilmiş bir derviş, kuyuya atılmış bir Yusuf belki... Kimi zamansa tünel karanlık evren, kömür taştan dünya yuvarlanıyoruz beraber. Kimi zaman ana kucağında kimi zaman İsa'nın çarmıhında. Ama hep diri..

Yalnızlıklarımız dostluklarımızı alevlendiren çıra olur. Yusuf'a el uzatan Bünyamin, İsa'nın peşine düşen havarilerdir şulesinde titreyen.

Daracık yerimizde zenginlerin servetinden daha büyük umutlar sığdırırız biz. Öfkelerimizi bir heykeltıraş edasında yontar, törpüler, bir anıt çıkarırız ortaya: davamız! Kah mazlumunu savunan bir avukat olur bu heykel kah haramı kovalayan bir tazı. Namus deriz davamıza, iş namusu. Kodamanların havuz kenarında güneşlenirken yağlı sırtlarından akan ter ne kadar çiğse, bizim ellerimizdeki ter o kadar pişmiş, o kadar helal. Emegimiz

namussuzluğun tek sillesini yememiş, bakir.

Bir çoğunun tacizine uğramış ama bakir bir namus.

Ne zaman bir yazı görsem mesleğimiz adına acı bir tebessüm oturur dudağıma, 'vay be! Biz neymişiz!' diyesim gelir. Acınaklı yazılar, karalar içinde parlayan iki göz. Bu yazıyla vicdanı rahatlayan, cebine para giren, entellektüelitesini artıran insanlar! Biz yerin dibine girdikçe, bizi yüceltme edebiyatına giren, kafasında kasketiyle işçinin yanında akça yüzüyle poz veren insanlar! Ne kadar 'Çin malı' propagandalar bunlar bir bilseniz. Bir insanı anlamak, bir mesleği anlamak bu kadar ucuz ve kalitesiz olmamalı. Üvey evlat gibi, adımız kimliklerine alınıp sonra hor görülmemeli. Madenci deyince insanların yüzünde o buruşma olmamalı, bizi yerin dibine onlar sokmamalı.

İnsanlar insanların içindeki ateşi söndüreyim derken kaynar suyu boşaltmamalı kafasından.

Madenci olmayanlar...

Bizi taştan tahtımızda yalnız bıraksınlar.

Yesinler, içsinler ama önümüze yiyip içtiklerini kusmasınlar.

Biz, cebimizde canımız savaşırız hayatla. Bizi ölene kadar bırakmayacak tek dostumuz ve düşmanımız, hayat!

Öyle bir hayat ki ışıkla karanlık arasında, siyahla beyaz arasında, akıl ve gönül arasında, arafta. Çarmıhtan sırata uzanan bir yol gibi.

Ölüm aynasında canlılığını görmek gibi.

Cennetin penceresinden cehennemi izlemek gibi.

İbrahim Erdem

1950 Ankara doğumlu. Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü mezunu. Yazın yaşamına lise yıllarında çeşitli gazetelere öykü, şiir yazarak başlayan Erdem Ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik görevimi halen sürdürmektedir.

Türkçe Dersi adlı kitabı 1983 yılında yayınlandı.

70'li yıllarda çeşitli yazın dergilerinde yayınlanan öykülerini 1978'de *Oyunun İçi* adlı ilk öykü kitabında topladı. Aynı yıl *Sürgün Meyveye Durdu* adlı öykü-roman kitabı çıktı.

Çocuk yazını çalışmaları;

Daha Yaşamamışken, Küçük Eller Güzel Umutlar, Dünyanın Yüğü Omuzlarındadır 1984 Beyaz Menekşe Yayınları, Ankara.

Gören Eller Duyan Gözler 1992. *Düşler Ülkesi*, 2000. *Öğretmenlerim Benim*, 2004. *Gerçek Sanat Yayınları*, İstanbul.

Düşler Yaşam Olsa 1998 Kültür Bakanlığı Yayınları,

Kırçıl 2004, Ankara, Onlar Yayınevi.

Öykü: Sessiz Muhalefet, 1992. *Yanımızdaki* 1994. *Kor ve Kül*, 1995. *Annem*, 1998. *Bir Ölümsüzlüktür Sevi*, 1999. *Acının Çiçeği*, 2000. *Yaşam Satan Adam*, 2001.

Şiir: On Sekiz Yaşından Büyükler Okuyamaz, Sen Gitsen de Aşk Tutar Ellerinden.

Roman: Saklanmış Zamanları üst başlığım taşıyan roman üçlüsünden Mor Mevsim, 1994.

Enver Gökçe inceleme, araştırma kitabı, 2000.

KÖMÜR KARASIDIR KANAYAN

1.

Sabırlı insandır madenci gözbebeğinde ışılan kömür karası
Sevgiyi kuşanır evden çıkarken onu uğurlayan bakışlarla
Kara kömürün ışıltısı kamaşır dilinin ucunda yakıcı ve kara
Gülüştü tutuşturur daha sökülmemiş som kömürleri
Vardiya başlamadan ilk ter damlası tomurcuklanır alnında
Avuçlarının içinde kazmanın soğuk sapı yanar utanarak
Sıkar yumruklarını parmakları kenetlenmiş birer sıradağ
Madencilerin toplanma yerine yürüyüşü sokaklarda birer marş
Yerin dibini inişi de yaşamın en güzel renkleriyle örülür
Milim milim oyar kara kayaları sevgiyle okşayarak

2.

Sevgi gözpınarlarında saklı çeyiz
Taş serttir ama dişlerin arasında sıkılı yaşam da
Kazmanın ucundan fişkırان kıvılcım
Kazanmanın yüzleri aydınlatan coşkusu
Tozların içinde uçuşan özlem yaşam sevinci
Damlayan biriken bereket
Emeğin aynasında yaşaran gelecek

3.

Kızgın bir babanın suskusuyla çalkalanıyordu Karadeniz
Kararıp kalmış karanlıklarını yıkamak için insanların
Daha güneş değmeden mavi mavi yalıyordu sokaklarını kentin
Güneş o sarı saçlı kız sıcacık annesi canlılığımızın
Acının alacası düşmeden dillerimize sen gel de ısınalım
Sevincin oyları işlensin günü birlik konuşmalarımıza
Oya gibi işlediğimiz dağ içleri bir gün de erincimiz olsun
Çocuklarımıza hazırladığımız gelecek mutluluğumuz
Deniz bize gelsin hamarat hamarat yıkayıp arıtarak
Acılarımızı kuşanıp hınçlarımızla bilenerек biz deniz olalım

4.

Usul usul soluyacak deniz
Ağır ağır gülümseyecek dağ
Acı emeğimizin ilk anası
Emek bitmek bilmeyecek
Sevinçlerimize gebe
Işıyıp şavkıyan alın terimiz
Süzüp yücelttiğimiz özlem
Sevinçlerimize gebe

5.

Galip bir derebeyi gibi Karadeniz'e bakıyordu Kara dağ
Hüzünlü kızgın ve yalnızdı delik deşik edilmiş yüreğiyle
Tutmuştu dikilişini sıkımişti dişini ah bile dememişti
Gün gelmiş oyulmuşluğu desteklenmeyince çöküvermişti
İçine gömülen ölülere ağlamaktan kapkara kesilmişti yüzü
Yaşayan ancak bilir acı karasının amansız olduğunu
Dağ deyip geçmemeli bu bizim Ferhat'ın anası
Karadeniz'in lacivert dalgalarıyla bir yıllardır
Sevişmenin erincini yaşamıştı mutlulukla/kıvançla
Bilen bilir acılar yüklüdü büklüm büklüm tüm çizgileri

6.

Anlayan duyar ve yaşar
Ağıt ağıt süzülen acıları
Dağ/çam ve bulut
Ağaç kuş balık ve taş
Emek/silah ve insan
Alın teri ve sömürü
Mutluluk/hüzün ve acı
Kavga/savaş/kırım
Süzülüp gitse sonsuzluğa

7.

Çelik darbeleriyle inerken dağ kan ter için yenilmiş bir boğa gibi
Böğürtlenler kararır kara derelerdi ballanarak kıpkırmızı
Yamaçlara tutunmuş armutlar tadını sağar som kayalara
Kazmanın saplandığı son kayalardan ışıklar kaynar
Birden gülümser Karadeniz babacan yakamozlarıyla
Çığlık çığlığa horana durur yunuslar en güzel şarkılarıyla
Kemençenin tellerinden çağlar fışkırır dağlardan düşen cavlan
Örgütlü emeğin kararlı kenetlenmişliğinin içinden
Dağların doruklarında haklı bir yaşam dalgaları

8.

Soğuk bir hava ve çın çın esen rüzgâr
Deli dalgalarla öpüşürken yağmur
Dağların tepesinde lapa lapa kar
İnce bir duman salar bacalar
Çorbanın buğusu süzülür göklere
Evin içinde sessizce dolanır mutluluk
Gece yavaşça örter yorgunlukları

9.

Karadeniz mavi mavi ağlar karalara damıtarak kanlı yaşını
Dağlar kapkara bir ağıtla içine çakar yaşını

Denizler her mevsim ve kıtada nazlı kızlardır bakire/gebe
Dağlar masum görünüşlü bıçkın ve çekici eros
Denizlerin de enfarktüsü olduğu görülmüştür çoğu zaman
Dağlar da babalansalar da göklere sık sık yakalanırlar bu illete
Baypas yaptırabilir yeryüzünün akıllısı dağları delerken
Dağ boyuna posuna bakmadan çöküp yığılmaz insanın üstüne
O zaman analar Karadeniz'in derinliklerine kınalı saçlarından sal
yapmaz
Kara derelerde kanlı gözyaşları o zaman sel olmaz

10.

Gülesi ağızlar yaptırdım
Kokusu bitmeyecek goncalar
Bahardalı canımızın içi dört mevsim
Sonra kucak kucak bulut
Dudak dudak öpücük
Al kendini kendine götür
Götür götür de kendine getir
Kaçıp gitmeden altımızdan yer
Sana en güzel soy
Yaşanacak güzel aylar/çağlar

11.

Silik bir gölge gibi dağılırlar eve giderken
Kapılarda pencerelerde bekleyen “çok şükür”
Gün boyu sırtlarına birken yorgunluğu süpürür
Yeni doğmuş bir insan hali girer kapıdan içeri
Gece mutlu bir gelecek için ninniler söyler
Sabah dinç bir bakışla yıkar bakışlarını
Sabah umuttur yaşama yeniden başlayış
Yağmur taneleri gibi tek tek toplanırlar meydana
Meydanda birden sağanak sağanak nefesleri

12.

Omuz omuza yürüyüş
Birliğin güvenini ateşler
Korkusuz yüreklerle
Daha bir hızlanırlar işe
Yürüyüşleri ölümsüz zafer
Bu güvenle takılır baretler
Kazmalar bu inançla sıkılır

13.

Ormanın bilgisini yaşamasa emek yanar
Maden orman yüklü dağların temelidir

Karadeniz'in öfkesinin tam adlıda durur
Sendikanın sığılaştığı yerde emeğin telleri kopar
Taşeron taş yer çakmak çakmak gözlerindeki hınçla
Para babası daha çok para doymamacasına
Politikacı sakız çiğner oy avlamak için
Teknolojinin nimetleri ve tuşlar emere amade
Savaş çığlıkları emeğin değerini bastırır
Döndüren güç alçakça göz boyar örter gerçeği

14.

Dağ mı çöker artık
Deniz mi basar
Yürekte titreyen korku
İşsizlik mi kahramanlık
Karın tokluğuna çalışmak mı
Razı olmak en büyük katliam
Kapının önü ayazda çıplak duruş
Cehennemdir neyi yaşasan

15.

İşıkların gözü körleştirilmişti hiçbir şey görünmüyordu
Korkunun ziftsi karanlığında sıcak döşeklerde uyuyorlardı
Kırk haramiler alıp götürse kenti kimsenin haberi olmayacaktı

Kentin pisliklerini yıkıyordu Karadeniz kör gözüyle
Böylesine hamarat içten ve sessiz şarkılar söyleyerek
İnce bir yunus sevgisiyle üstelik hiçbir şey ummadan
Yaşamın canlı yerlerine mevsimsiz tomurcuklar açmak
Alın terinin çoğaltıcı kokularını yüreklere serpmek
Birdenbire gelen acının tarifi ve zamanı görülmüş müdür
Ölüm de zaten grevi yapılamayan amansız baş belası

16.

Emek yasaının zincirsiz prangaları
Alaylı ötüşleri kampanaların çığlık çığlığa
Torbandaki akşama dönerim azığı
Baret yalancı soğuk korunağım
Kazmam/küreğim/söktüğüm kömür parçam
Bir sen anlıyorsun beni dikilişinle
Anam/sevdiğim/ekmeğim/geleceği
Koca dağ ölümüm benim

17.

Patronlar omuz omuza aptessiz namaza durur
Emeğin kopmuş iplerine bakarlar 'kâfir' yaftasıyla
Ahengi bozulan ezanın göklere asılan gürültüsü
Kaftan gibi giyilen birer zırh sırtlarında

Secdeye aynı hain düşüncelerle düşer başları
Emek arka saflarda alın terini secdeye akıtır
Korumaların heybetine saklanır Allah korkusu
Dilencilerin önüne atılır bozdurulmuş dolarlar
Benzin kokusu bırakarak giden arabalar ilenç salınır

18.

Cennet en güzel düş
Cennet baştan sona bu dünya
İnsanın avuçlarının içinde
Göz bebeklerde kaynayan pınar
Korkusuzca omuz omuza yürüyüş
Cennettir işte sevgi/bilgi/bilinç
Cennet içinde yürüdüğümüz hayat

19.

Dağları utandıran bir dikiliş dillerden dökülür gelir
Gökler delinir yağmurlar utancından insanlara merhameti yağar
Dikilmenin tohumu yeşerir genç/diri/dinamik ve savaştan
Dağ doğurdu/doyurdu/bugüne getirdi denilmeyecek bir daha
Derilip toplanıp akkorunda kömürün tüm dağ yasaları karacak
Ayağa kalkmış insanın erinci için ölüme bile eğilinmeyecek
Hakkı kapıp götüren bulunacak ta kırkınıcı kapının içinden

Yaşam bembeyaz bir sonsuzluğa uçurulacak inançla/hınçla
Karar bir toplanacak kentin en kara alanına kızgın yürekler
Ak bir gök gelecek öpüp alınlarından saracak insanları sevgiyle

20.

Emek /yürek/ağıt bizim
Sevinç/kavga/direnç bizim
Açlık/acı kol bizim
Orada düğmesi mührün
Yürünecek yol bizim

21.

Bahçe köşelerinde yer elması sarı renklerle gülümsüyor
Kestaneler kızarıyor vadelerde utanç duyarak
Sular kararıyor Karadeniz'e akmak istemezcesine
Böğürtlenler dikenlerine kanıyor hüznün tadında
Ayva sarısı yüzünü kapatıyor suyunu süzerek
Kara üzüm kuruyor suyu çekilmiş hayat gibi
İnsanın suyu çekilirse bir kadavra kalır geriye
Kim tutacak ellerinden sen ellerini uzatmazsan
Tüm çiçekler ve ballı meyveler sana bakıyor

22.

El ele tutuş
Birden bire dūřersin
Kimse kaldıramaz
Oysa hayat tek çare
Emek pas pas olursa
Ölümdür en büyük ceza
Yaşamak çekilmez acı

23.

Kar/kış/yorgunluk/açlık bizim anamız gelir yürünecek
Karadeniz dünya mitingine kalkmış direniyor yürünecek
Dağlar delinmenin sızısını göklere vermiş çınlıyor yürünecek
Coşarak bağrışıyor ağaçlarda kenetlenmiş yapraklar yürünecek
Acı/kahr silinip süpürölür emek aydınlığıyla yeryüzünden
Biriktirilmış enerjinin tüketilen hıncı dirilmış yürünecek
Başak dikilmış uçsuz bucaksız tarlalarda haykırıyor yürünecek
Abece ses olmuş/ sözcük olmuş/destan olmuş yazıyor yürünecek
Gazeteler/teleksler/faksalar/bilgi sunarlar sevgiyle hıçkırıyor
Okullar/görenciler/öğretmenler/fabrikalar/tarlalar el uzatıyor
Kayıtsız kořulsuz bir ortak duygu dūřüyor yüreklere yürünecek

24.

Gün görmemiş tek ses
Direnen tek yürek
Bükülmemiş bilek
İçi dışı bir insan
Kıvrımsız tek yol
Yaşanır tek dünya
Katlandığımız kahrır
Yaşadığımız işkence
Tek özlemi doğuruyor
İnsanca yaşamak

25.

Kim korur sevinci dağların karlı dorukları kadar
Deniz hangi tutkuyla yalar sahilin kumlarını
Üstüme neden yığılıyor bu görkemli dağ
Annemin türküsü kanıyor şu sızlayan kalbimde
Ekmek mi cennet mi daha güzel bir soran olsa
Eve gitmek yazıyor içimde karımın el sıcaklığı
Şimdi öğretmenler çocuklara bilgi sağıyordu
Oyunu özlüyordur çocuklar mutlaka
Bu dağ böyle neden uçuldar kim anlatacak
Anamın ak sütü yüreğime damlayan zehir

26.

Söyle bu koca dağa anam
Neden çöküyor üstüme
Ağıt düşmeden üstelik
Yavrularımı öpseydim
Bir de kara gözlü yârimi
Böğürtlen kanı damlıyor
Ben özlem miyim söyle
Bu dağ mıyım ben anne

27.

Bir ney iniltisi akar çamurlu sokakların içinden
Kulakları çınlatan zurna sesi tutulamayan el
Davul en güzel ninni uyumasını bilinler için
Bağlama tüm acıları aynı anda anlatır bilirsin
Aç ve çıplak bir çocuk sıcak şarkıların içinde üşür
Dağlar ve taşlar dişi sıkılmış bir ölüdür bugün
Ağaçlar haykırmaz direnişin uğultusudur o
Öğrenebilirsek eğer doğa en yüce öğretmen
Açlık ve yalnızlık öğrenilemeyen yaşam

28.

Çığ yuvarlanır büyüyerek

İçi boşaltılmış dağ yuvarlanır
İner yığılır insan üstüne
Saati/zamanı belli değil
Kalkan yok korunmak için
Patron sadece kazanmalı
Gereksiz gidere lüzum yok
Ölüm zaten alışılmış bir şey

29.

Sevinç akar gürül gürül kömür karasında kanayarak
Bir anne çocuğunun kara saçlarını okşar yutkunarak
Dar dehlizde kara teri damlar kazmaya madencinin
Kasma sesleri eklenir birbirine ve dünyayı kuşatır
Karanlık dehlizlerde yürek parçalayan nağmeler senfonisi
Okşanan saçların çıkardığı kıvılcımları ve de
Kazmanın ucundan çıkan kıvılcımlar dağı salları
Ölüm korkusu tutar ellerinden ezilmiş madencinin

30.

Titreyen dağ
Üşüyen insan
Yürüyen makine
Biriken güç

Toplanan kâr
Her şey sadece
Bir lokmanın hatırına

31.

İş aman dinlemez eğlenceyi de hüznü de sevmez
Eksilmeye asla dayanamaz kâr ve hırsın gücü
Öyleyse daha kararlı güçle vardiya başlamalı
O gece ay gümüşü bir sevinçle yıkadı denizi
Dalgalar kızıl dilli alevlerle dövdü sahili kinle
Sahil dağa tutundu can çekişen bir hayvan gibi
Dağ ihmali anlatamadı ve yüreğinin sökülüp alındığını da
Son gücü/direnci de uçup gitti göklere
Tutunamadı bir yerlere son gürültüsüyle göçtü

32.

Bildik sözler çürümüş sakız ağızlarda
Sonra hemen baskı ve korkutma
Maskelerin altında sırtan yüzler
Göstermelik kontroller ve denetimler
Yapma emirler ve yasaklar
Oysa cayır cayır yanan o yoksul yürektir
Güzel özler örtmez acıyı kanatır

Çünkü hiçbir ölüm güzel değildir

33.

Acıyı en iyi Yunus bilir ta yüreğinin içinde duyarak
Ölüm acısının merhemi ve tedavi de yoktur
Oturur şahdamarın tam ortasına oran kopmaz
Her atışta sevgilinin adı ve yaşanan anılar çınlar
Hüzünlü yüzler gibi yapışır kalır eşiklere
Gece acıyı biraz daha karatır inadına
Avunmak çocukların nefeslerindeki masumiyet
Oysa baba gülüşüyle aydınlanır çocukların okul yolu
Dolu filelerle eve gelişi babanın en büyük bayram

34.

Teri kaynardı alnında
Emeği ve yüreği sabır taşı
Güneş doğmadan başlardı işi
Omuzlayamadı koca dağı
Geriye okul yollarında
Bakışlarının sıcaklığından mahrum
Bir kız ve bir oğlan kaldı
Bir de çaresizliği sırtlanan anaları

35.

Bıçak kemiğe dayanırsa dağlar durur eğilir
Yaşamın alternatifi her şey yerle bir edilir
Bütün yürekler tek doğruya çarpar inançla
Aklın yolunun bir olduğu serilir yollara
Kan revan olsa da hayat ayağa kalkılır
Yaşam mevsimlerle yürümez bu acı kanun
Dağlar yıkılır insan emeğin ışığında durunca
Kar/kış da olsa Zonguldak akacak başkente

36.

Yürüyüşün ruhu dağlar
Bu gövde en büyük nehir
Tüm engelleri aşacak
Açlık unutulacak bir süre
Üşümek sırtlardan kovulacak
Bu deli sel Ankara'ya varacak

37.

Anlamayana derdimizi sonuna dek anlatmak için yolları açın
Kalkın gidiyoruz tek dileği yumruk gibi yürek yaparak
Dağlarda kar/boran var ve vuran kıran yarıp döndüren olacak
Açlık kötü katlansak da ayaz eteklerimizi savuracak tamam

Vurdumduymaz bizi döndüremeyecek çocuğumuza kırdırarak
Bu korku salmak değil korkusuz yüreklerinize canlarım
Andımı söylüyorum yüreğimizin içinde inancımız bu kesin
İnanç olup dikildiğimizde tüm yollar sevinç olup akacak
Halaya duracak kayıpsız yürüyüşümüz insanlığın dilinde
Korkutan korkup diz çökecek ve dirençli birliğimiz kazanacak

38.

Ömür uzun
Yol bitimsiz
Kırma belimizi kar
Soğuk vurma yüreğimize
Tiril tiril içimde yar
Sevdiğim dilinin sıcaklığına beni sar
Derdimiz ekmek/hak/hukuk
İnsan sığağında ne güzeldir yaşamak

39.

Birden bre durur tüm mevsimlerin sevinçleri ve hınçları
Büyük ve kırılmaz kahramanlık insanın insana uzanan eli
Küçücük suskunluklarıyla sönen köylerim ve şimdi kent
Yolları adım adım/metre metre soyunca direnen insan
Soğuksa alın kardeşim para/pul/sevgi/direnç/yatak/yorgan

Söktüğünüz tüm kömürlerin ısını/alevlerini getirdim
Dağda kozalak/kırık dal/börtü böcek merhabam ve parmaklarım
Yıldırıcıya bakıp körlük olmaz ve yolda insan geri durmaz
Dünya küçük insan soylu ve çok büyük bu kavganın anası
Şimdi devrilecek dağlar ve çıkıp gelecek bolluk/bereket

40.

Varmak ulaşılmaza
Burnumuzun dibindekine
İnancımız yaşamak
Andımız yürümek
Kararımız ulaşmak
Açmak defterleri
Aşmak yığılın sorunları
Ve gülesiyeye doymak
Barış yelkeniyle sonsuza açılmak

41.

Silahlarınız döndürücü değil dondurucudur biliyoruz kararlıyız
Kışın yasaları amansız insanın dayanışmasının sıcaklığında kavga-
mız
Başakları göksel ekmeğe diye kim yolladı böyle sıcak ve taze
Benim kardeşimin gözbebekleri soğuğa karşı bu açılan kapılar

Bizden size selam yüreğinin sıcaklığında soluduğum dostum
Doğru tektir ondan ki bu yol kırılıp dökülmeden yürünecek
Alınacaktır elimizden kapılan ve verilmeyen emek/hak
Sonsuz göklerin korkutuculuğu çocukluk oyuncaklarımız
Magmaya varmak için delinip duruyor işte dağlarımız
Sıcak ekmek ve çorba dağ enfaktına önlem ve yaşamak hakkımız

42.

Yeşil yaprak ucu bir sevinç
Ayazda sulusepken bir gülümseme
Omuzu saran sıcak bir kol
Yürümek için ayağa kalkmak son
Varılacaklara örtünün çocuklar
Soba sığağı bu soy merhabalar
Zonguldak'tan akkorlaşmış kömür
Ömür yaşamın en güzel dansı
Kavgamızı sevdalar giyinmişse
Bir içim su bu uzun yürümek

43.

Silahların karda ışımasından oluşan çakışla bir sessizlik sardı
göğü
Ürettiklerinin sonsuz katlarınca sıcaklık sardı bedenlerini

Soluğu tutup hıncı çoğaltmamak değil belki haykırmamak
Sabrın acı meyvesidir ölümlerden dönüp dönüp yaşamak
Dönülmeyecek kararımız su pırlıtsı yüreklerdeki ışıltı bu
Direnmek işimiz bizim egemenin engellemesi oyunlarla bezense
de
Gökteki mekanik gürültüler korku aşıl原因amaz yollarda sellerce
akanlara
Çığ düşmez dirençle bilenmiş insanın kararlı yürüyüşüne
Demirin buzlanan soğuğu dokunur geçer parmaklardan
Yüzbinlerce göz kararlılığın direnciyle sevinci bölüşür
Egemendir kürklü mantolar içinde bile yalnız ve üşür

44.

Korkmadık yıldırııcıdan yaşam bizim
Yürüdükçe çoğaldı kimliğimiz
Kararımız ve sevdamız masmavi
Düğün dernek her yaşadığımız gün
İnce uzun yollar aldı götürdü bizi
Yeryüzü dostları sevincimiz
Bilmek ve almaktır haklılık
Dostların kalkıp gelişi bundan
Bundandır işte hiç yıkılmayacağımız

45.

Yeniçağ'da çağları delen sessiz ve olgun kararlılık
Korkusuz bakışların ışıltısı köreltiyor namlunun hırsını
Yalnızlık yakılıp yıkılıyor dağların ortasında birden bire
Uzun Memet çıkıp geliyor avuçlarında yanan kömürlerle
Haberleşmiş dağ taş/uçan kuş/yer gök yarılmış ayağa kalkmış
Göçük altında kalan tüm emekçiler dirilmiş derlenip toplanmış-
lar
Yeryüzünün tüm alın teri şarkılarla kenetlenmiş kalkıp gelmiş
Emeği yazan eller ve emeği düşünen beyinler yeni baştan diyerek
Bu kez anlaşılma diyerek yaşanacakları anlatmaya kalkmış gel-
miş
Pak alınlarıyla ve dillerinin pasını silerek bilenip gelmiş
İnsan sıcaklığını yaşamak ve ölümün katılığını kırmak için
Bunca çoğalıyor ve kararlıysa insan hak edilen sömürsüz bir
yaşam

46.

Dağları delen benim
Dağları birer birer
Çiçekleri bilen benim
Arılarla vızıldeşip
Kuşlarla söyleşenim

Karanlığa ışınım
Yürekler'e sevinç
Açlığa ekmek ellerim
Özlemim geleceğim
Tokluğa dek yürüyeceğim

Alpaslan Akdağ

1975 yılında Diyarbakır / Çermik İlçesinde doğdu. İlk - Orta ve Lise öğrenimi Çermik'te tamamlayan Akdağ, 2002 yılında Dicle Üniversitesi Çermik Meslek Yüksek Okulu Büro Yönetimi ve Sekreterlik Bölümünü, 2006 yılında ise Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünü bitirdi.

2001 yılından bu yana kamu kurumunda memur olarak çalışmaktadır.

Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayınlanan Akdağ'ın aldığı ödüller;

2007, "10.Ulusal Ekmek Ödüllü Şiir Yarışması" Şiire Özendirme Ödülü.

2010, TPAO Adıyaman Bölge Müdürlüğü Büyükler Kategorisi İkincilik Ödülü.

2011, Güncel Sanat Dergisi "Kaygusuz Abdal Şiir Yarışması" Birincilik Ödülü.

2011, "Raşit KARA Şiir Yarışması" Birincilik Ödülü.

Evli ve biri kız olmak üzere iki çocuk babası.

YEDİKAT YERALTINDAN MISRALAR

*Bir kömür, bir uzak, bir kara, bir derin,
Ellerin, yeraltında yitmiş kocaman ellerin...
f.hüsnü dağlarca*

çöker, kanayan göğsüne ölümcül tortusu
parmak uçlarında seken bir grizu telaşının
nasırlaşmış elleri, kazma tutar madenci'nin
otağını yeraltında, kokusu kükürt
nikâhı, ölüme kıyılmıştır, cemaziyülevvel
neler geçmiş incecik eleğinden, kim bilir?
krom, bakır, altın, kömür zerrecikleri
ve neler solumuş ciğerleri ahhh, dili olsa da konuşsa
siyanür, metan gazı, karbon monoksit...
sonra,
iğneyle kazımak çelik granitleri, maharetle
tüflü kuyularda teslim etmek ruhunu, erken
kirlenmiş tulumunu kefen eyleyip gül tenine
günlerce hasret kalarak, sıcak yatağına

ve şakiyan, cıvıl cıvıl esrik seslerine
lacivert kırlangıçların, bigünah çocukların
ve kusursuz yedi renk bir gökkuşağının
efsunlu suretine, yana-yana, derinden...

ey gözleri zift karası yiğit ejderha!
sen ki;
güvercin göğsüne yuvalanmış bir volkan gibi
şahlanmış umudusun, ol katıksız emeğin
hırçın poyrazların tül kanatlarında savrulurken korkusuz.
derin ocaklarda
rutubetli toprağın, koynunda
binlerce metre altında olsan bile
rotatif gibi işleyen o kıvrak pençelerin
terlemiş, sırlı sıklam dinç bedenine
serçe yüreğimizdesin dört mevsim
s-aklımızda bir mücevher gibi
kitab-ı mukaddes'e yeminler olsun ki...

ey yeraltı uykusunda inleyen devasa çınar!
varoşların yanan sobalarında emaresi var
ve kızgın kazanlarında
yükü gemilerin, kara trenlerin
ve püfür püfür tüten bacalarında, devasa fabrikaların
kirletilmiş dünyanın dört bucağında yani
nasırlı ellerinin kusursuz emeği
çatal kara gözlerinin o-nuru varsa
eğil,
öpsün, şu günahkâr dudaklarımız
esrik, doyasıya ve hürmetle

o cehennemtaşı tertemiz alnından...

ağaran gün, sana açar gül yüzünü her şafakta
yorgun bir gecenin mahmurluğundan sıyrılıp
dua ve helallik dilenerek çıkılmış kapılardan
kasvetli bir veda havasında, birazda buruk
yar'ından, dost'undan, süt kokulu yavrundan
düştün ardına, ekmek derdinin
düştün,
kepaze hayatların kaygan zemininde, buyruksuz!
ve çetrefil tuzaklarına, asla boyun bükmeden asla!
bağrına yuvalanmış bir dinamit gibi patlayarak, içten...

karadır günün, zift karası, katran
kara bahtın gibi, p-ak alnına yazılmış ezelden
kursağındaki her lokmana göz konulmuş
hükmün verilmiş, çizilmiş künyen
gayrı,
mert olana isyan yaraşır diyerek
ve yıkmak için mavi gök kubbeyi başlarına
ve sırça köşklerini tarumar etmek için yarından tezi yok
hançeresi yırtılmış o gür sesinle
bağır avazınca!
yırtilsın dağlar, köpürsün deniz
bembeyaz bulutların tül göğsü parçalansın:
“emekçi kardeşlerim, birleşin!..”

Alaaddin Kara

1958 Zonguldak doğumlu. Zonguldak Taş kömürü Kurumunun, Üzülmez Müessesesi Dilaver Bölümüne Lağımçı olarak işe başladı. Madencilğin bir çok çalışma alanında usta ve nezaretçi olarak çalışan Kara halen Asma Ocağında maden teknikeri olarak çalışmaktadır. Madencilere ait fotoğraf çalışmaları ve sergileri bulunmaktadır. Şark Ocağında Üç Vardiyalık Bir Oyun adlı öyküsü, 2007 yılında Maden Mühendisleri Odası, Madenci Öykü yarışmasında Mansiyon ödülüne değer görüldü. Öykülerini 2011 yılında çıkan, Bir Mendil Kömür adlı öykü kitabında topladı. Evli ve iki çocuk babası.

BÜYÜK MADENCİ YÜRÜYÜŞÜ

BİRİNCİ GÜN - 4 OCAK 1991

Yarın sabah, kardeş sendikaların ve demokratik kurumların katkılarıyla, çevre illerden gelecek otobüslere binip Ankara'ya gideceğiz. Fısıltı gazetesi, "yarın şehir dışından 1000 otobüsün geleceğini" söylüyor.

Akşamın erken saatlerinde, berber dükkânlarının önünde sıra kapma yarışı başladı. Berberler ve ayakkabı boyacıları geç vakte kadar çalıştılar.

Mahallemizdeki kadınlardan bazıları da kocaları ile birlikte yürüyüşe katılacaklar. Sendikanın dağıttığı undan açtıkları yufkalarla; kıymalı, mantarlı, peynirli börek ve çörekleri bir gün önceden hazırlamışlar.

Kış gününün kasvetli soğuk havasının hâkimiyeti altında, 29 gün boyunca sokaklarda, şehrin ana caddelerinde, hakkımızı aramak, iş yerlerimize sahip çıkmak, ocakları kapatırmamak için yürümüşük.

“Bir kara iki kara, geliyoruz Ankara.”

*“Ankara’ya yürürüz, haklı kimmiş görürüz” diye bağır-
dık. Ankara ile uzlaşmak mümkündeğil.*

Akşamın alacakaranlığında esen kuzey rüzgârı insanın içini ürpertiyor. Arkadaşlarla yarınki yürüyüşü konuşmak için kahveye gidiyorum. Kahvenin içi, diğer günlerden daha kalabalık; dumandan göz gözü görmüyor. Her kafadan bir ses çıktığı için kimin ne dediği anlaşılmıyor. Kimileri, gruplu işçilerin bir kısmının yürüyüşe katılmayıp köylerine geri döneceklerini; kimileri de, yolcu otobüslerine trafik polislerinin ceza yazacakları için otobüs sürücülerinin gelmek istemeyeceklerini söylüyor.

Gün doğmadan kalkıp kahvaltımı yapıyorum. Mahalledeki evlerde de bizim evde olduğu gibi hareketlenmeler başlıyor. Tüm evlerin bacaları işbaşı yapmışız gibi erkenden tütüyor. Bugünün telaşı ve heyecanı başka günlerin heyecanınıza benzemiyor. Akşamdan hazırlanan içi köfte dolu ikilik ekmeği koltuğumun altına sıkıştırarak evden ayrılıyorum. Altmış beş grevini yaşayan lavvar emeklisi babam, kendime dikkat etmem konusunda beni uyarıyor.

Ara sokakları dikine kesen merdivenlerden aşağı iniyorum. Üzülmüş İlkokulu’nun önünden saparak, terk edilmiş Kok Fabrikası’nın önünden geçen dört yüz dört merdivenlerinden iniyorum. Çocukluk alışkanlığımla merdivenler ikişer ikişer indiğimi fark edince yavaşlıyorum. Hava tam ışımadı. Genel Maden İşçileri Üzülmüş Şubesi’nin ışıkları daha sönmemiş. Sendikadan içeri girerek, işçi arkadaşlarım

ile birlikte teker teker madenci tokası yapıyorum. Bendeki heyecanı onlarda da görüyorum.

Gece yarısı kentin tüm giriş ve çıkışları kapatılarak otobüslerin kente girişlerine engel olunduğunu, Üzülmaz Sendika Şubesi'nde öğreniyorum. Kente girişlerde yapılan aramalar daha da sıklaştırılmış.

“Biz de yürüme gideriz!” diyorlar. Üzerlerindeki giysilerin kalınlığı ve ellerindeki ekmek torbalarının doluluğu, yürüyüşe hazır olduklarını gösteriyor.

Rat, Kemerbeca, Aydın-tepe, Dilaver, Asma, Baştarla ve Çınar-tepe şirket evlerinde, mahalle ve gecekondularından gelen arkadaşlarla birlikte Sendika Şubesi'nin önünde toplandık.

İŞÇİ ANITINI VE KENTİ BOYDAN BOYA TUTAN MADEN İŞÇİLERİYDİ.

GMİS Üzülmaz Şubesine, Genel Merkez'den gelen telefonla yürüyüş düzeni alıyoruz. Şemsi Başkan'ın yapacağı konuşmadan sonra, Ankara'ya yürüyüp yürümeyeceğimiz belli olacak. Üzülmaz Şubesinin yürüyüş kolu tahminimizden de kalabalık. Karadon Şubesi'nin Şemsi Başkan'ın seçim bölgesi olması; Karadon'lu işçilerin yoğun katılımıyla gelebileceklerinin göstergesiydi. Merkez Şubesinin de grev boyunca gösterdiği kararlı ve coşkulu tutumu herkesin beğenisini almıştı. Çaydamar ocaklarının kapatılıp Üzülmaz'e bağlanması, orada çalışan işçilerin öfkelen-dirmişti. MTA işçilerinin örgütlü yapısı her zaman madencilerin arka-

sındaydı. Kozlu işçileri ise 1965'ten gelen grev geleneğinin farkındaydı.

Yürüyüş kolumuz, davul zurna ile sloganlar eşliğinde şehir merkezine doğru akmaya başladı..

“Ankara şaşırma, sabrımızı taşıрма!”

Dört kilometrelik yolu yürüyerek şehir merkezine giriyoruz. Üzülmez Caddesi girişinde Merkez Atölyesi işçileri bizi alkış ve sloganlarla karşılıyor.

“Ankara. Ankara duy sesimizi,

Bu gelen madencinin ayak sesleri!”

Üzülmez işçilerinin heyecanlı kalabalığı Merkez işçilerini iyice coşturmuştu. Onlarla birleşerek İşçi Anıtı'nın önüne doğru yürüyüşe geçtik. Ama şehrin merkezi tutulmuş olduğundan şehir merkezine giremiyorduk. Şehir merkezine barikat kurulduğunu düşünüyordum. Arkadaşlarım da benim gibi düşündüklerinden, öne doğru yükleniyorlardı. Öndeki polisin barikatını yıkmak istiyorduk. Ortada kalanlar sıkıştığından, aralarında fenalık geçirenler oldu. Görevliler bize dönerek bir şeyler anlatmaya çalışıyorlardı ama sloganlardan, davul ve zurnanın sesleri arasından onların ne dediklerini anlamıyorduk. Sonradan yanıldığımızı anladık. Bizim düşündüğümüz gibi, şehrin merkezini koluk kuvvetleri kuşatmamıştı. Bu defa İşçi Anıtı'nı ve kenti boydan boya tutan maden işçileriydi.

Köprünün üzerini Kozlu, Lavvar ve MTA işçileri sarmıştı. Gazipaşa Caddesi'ni, 20 kilometrelik Karadon ve

Gelik yolunu yürüyerek gelen Karadon işçileri tutmuştu. Sabah gün ışımadan yola çıkmışlardı. İşçilerin yönleri, Madenci Anıtı'nda konuşma yapan Şemsi başkana dönüktü. Ana cadde ve tüm ara sokaklar işçi kitlesi ile kilitlenmişti. Başkanın ses cihazı sonuna kadar açık olmasına rağmen, söylediklerini ses cihazından değil de, kalabalığın attığı sloganlardan anlayabiliyorduk.

“Ankara, maden işçilerinin sorunlarını çözmek yerine -maden ocaklarını kapatırım- diyerek tehdit ediyor. Onlar maden işçisini ve Zonguldak halkını daha tanımıyorlar. Bizi Ankara'ya götürecek otobüsleri kente sokmayarak seyahat hakkımızı elimizden alıyorlar. Demokrasi deyince bunlar mı akıllarına geliyor?” diyordu. Biz de;

“Güneş ufuktan şimdi doğar!

Yürüyelim arkadaşlar!

Çankaya şaşırma, sabrımızı taşıрма!

Silkele başkan düşecekler!” diye tempo tutuyor,

Ölüme de gideriz, yürüme de gideriz!” diye coşkuyla bağırıyorduk.

Şemsi Başkan “Ankara'ya yürüme gidiyoruz” diyerek Ankara yoluna doğru yöneldiğinde kalabalık ortadan ikiye ayrıldı. Başkan ve ekibi yürüyüş kolunun önüne geçiyordu. Karadon gurubunun öne geçmek istemesi ile bir kargaşa yaşandı.

29 gün boyunca şehir merkezine doğru yürüyüşe geçmiş, ana caddelerde yürümüştük. Bu defa ters istikamete,

şehir dışına doğru çıkıyorduk. Asma Atölyesi'nin girişindeki, "BU İŞ YERİNDE GREV VARDIR" yazılı bez afişin yanından, Asma 1 ve 2 numaralı kuyuların altındaki karayoluna geçtik. Dilaver istikametine değil de, Ankara istikametine doğru yöneldiğimizde işin ciddiyetini iyice kavradık.

Gökgöl Cezaevi'nin önünden geçtik. Eskiden işçi pavyonu olarak kullanılan bina, şimdi cezaevi olarak kullanılıyor. İki yamaç arasından akan Gökgöl deresinin kenarına kurulmuş, yaz kış rüzgârı eksik olmayan, güneş görmeyen rutubetli bir yerdi cezaevi.

BİZ, "ZİNDANLAR BOŞALSIN!" DİYE BAĞIRIRKEN, ONLAR DA "VUR VUR İNLESİN! ÇANKAYA DİNLESİN!" DİYE SLOGAN ATIYORLARDI.

Demir parmaklıkların her bir karesinden dışarı çıkmış eller kümesi bizi selamlıyor. Biz, "zindanlar boşalsın" diye bağırırken, onlar da bizim sloganlarımızı atıyorlar.

"Vur vur inlesin Çankaya dinlesin!"

Karşılıklı sloganlaşma tüm guruplar geçerken devam etti. Asma ve Gökgöl vadisi uzun süre bu sloganlarla yankılandı.

Yolda, Dilaver bölümünde motorcu olarak çalışan eniştemi görüyorum. Kış gününün yalancı güneşi ortaya çıktığından, paltosunu eline almıştı. Fazlalık gibi elimde duran köfteli ekmeği ona veriyorum. Üzülmez Sendika yöneticisi kırmızı görevli kolluğu takıyor koluma. Sendika se-

çimlerinde listelerine delege olarak yazmak istemezler ama buralarda işe yarıyoruz herhalde.

Emine Halayı da, kalabalığın içinde yürümeye çalışırken görüyorum. MTA'da çalışan enişteyi akciğer hastalığından kaybedince, M.T. A'ya çaycı olarak işbaşı yapmıştı. Kendisi de hasta ve güçsüzdü. Arkadaşlarını yalnız bırakmayı içine sindiremediğinden, yürüyüşe katılma ihtiyacı duyuyordu. Tünele girmeden geri dönmesini söyledim. Onun yerine ben gidiyordu işte! Ankara'dakilere *"Halanın selamı var!"* diyecektim.

Sapça Tüneli'ne geldiğimde yürüyüş konvoyunun önü duruyor. Görevliler, akın akın gelen gurupları olduğu gibi tünelin içine göndermek istemiyorlar. Düşüncelerinde haklıydılar. Gurupların aralarındaki mesafeleri açarak tünelin içine gönderiyoruz. Tünelin içinde atılan sloganlar, davul zurnanın eşliğinde yankılanarak, tünelin diğer ucundan çıkıyordu.

"Gemileri yaktık, geri dönüş yok!"

"Ankara Ankara duy sesimizi,

Bu gelen madencinin ayak sesleri!

Arkadan gelenler öndeki durumu bilmediğinden, ileri doğru kalabalığı sıkıştırıyordu. Tünelin ağzında, her bölge konvoyunun girişinde, kısa süre de olsa kargaşa çıkıyor. Son gurubun arkasına takılarak tünele giriyorum. Grup kendi sloganlarının yankısını duymak istercesine olanca gücüyle bağıyor.

“Ankara Ankara şaşırma, sabrımızı taşırma!”

Tünele girilmeden önceki düzen, tünelin çıkışında tamamen yok olmuştu. Bunda benim de payım vardı. Grupların arasındaki mesafeyi uzun tutmuştum. İşçiler, öndeki guruplara yetişmek için koşar adım yürüyorlardı.

Artık, Karamanlar’a doğru uzunluğu 1 km. aşan yorğun ve dağınık bir işçi topluluğu vardı. Yol kenarlarında, ayakkabılarını çıkartmış yorgunluk atan arkadaşlarıma rastladım. Kimisi de yiyecek torbalarındaki ekmekleri çıkartmış, atıştırmaya başlamışlardı bile. Karamanya ocağındaki yedek arkadaşım Muhammed, “Aklımda duracağına karnımda dursun; biz onları buraya kadar taşıdık, onlar bizi nereye kadar taşıyacak bakalım!” diyerek ekmeğini yiyordu.

“KÖYÜNÜZDEN KATILIM NASIL?” DİYE SORUYORUM.

“ORTAMI YOKLUYORLAR. BU KALABALIĞI GÖRDÜKTEN SONRA KATILIM TAM OLUR MEKTEPLİ!” DİYOR.

Yürüyüşe yolda katılan Elvan Köyü’nden guruplu arkadaşlara rastlıyorum. Muhittin arkadaşı görüyorum aralarında. Muhittin, bana *“mektepli”* diye hitap eder. *“Köyünüzden katılım nasıl?”* diye soruyorum.

“Ortamı yokluyorlar. Bu kalabalığı gördükten sonra, yürüyüşe katılım tam olur, mektepli!” diyor.

Gruplu ve köylü madencileri sokağa çekmek çok zor-

dur. Sokağa çıkmaya başladıklarında da sokağın hakkını verirler. Bu kez de köyelerine geri göndermek zor olur. Gündüz, akşama kadar yürürler. Akşam, gündüz maceralarını bire beş katarak, ballandırarak anlatırlar. Onlarla aynı yerde olduğunuza inanamazsınız. Sanki başka yeri anlatıyorlar, diye düşünürsünüz. Anlatımları, mizah doludur. Her anlattıkları olaya bir kurgu eklerler. Ve bu mizahi kurgularında, kendi köyelerinden birisine yer verirler. Bu akşam köy kahvelerinde anlatacakları olayları şimdiden merak ediyorum.

Dilaver Ocağında çalışan, aynı zamanda arabası ile işçi taşıyan ağabeyini soruyorum Muhutin'e..

“Koca Memed’de yürüyor mu?”

“Arkada, minibüsünü yürütüyor!”

Şehir Meclisi Üyesi Hakkı Dayının kahvesine sapiyorum. Kahvede dinlenen yürüyüşçülerin bir çoğu tanıdık. Hepsıyla teker teker tokalaşarak yürüyüş hakkındaki düşüncelerini öğreniyorum. Gözlerinin içleri gülüyor. Tünelden geçiş maceralarını, birbirlerine hararetle anlatıyorlar. Hakkı Dayı bize çay ısmarlıyor.

KADIN MUHABİR, TELEFONUN KARŞISINDAKİNE, YÜKSEK SESLE ANLATIYOR:

“YAZ ABİ YAZ! SÖYLEDİKLERİME İNANMAN ZOR! HAYAL BİLE EDEMEYECEĞİN BİR KALABALIK!”

Buradaki tek haberleşme cihazı kahvedeki telefon. Özel

televizyon kanalının muhabiri olduğunu düşündüğüm kadın muhabir, telefonun karşınındakine yüksek sesle anlatıyor:

“Yaz abi yaz!” diyor. “Söylediklerime inanman zor! Hayal bile edemeyeceğiniz bir kalabalık! Kentte bir tek hastalar, yaşlılar ve çocuklar kalmış! Diğerleri Ankara yolundalar, coşkuyla oraya geliyorlar! Burası şehrin 18 km. dışında Karamanlar denilen bir yer. Kimileri de mola vermeden Devrek istikametinde yola devam ediyorlar. Göremediğin için çok şey kaybettin! Kocaman bir yıldız kayıyor Başkentte abi! Çevresine ışıklar saçarak aydınlatıyor her yeri! Sen bunu göremeyeceksin, senin adına çok ama çok üzgünüm!”

Telefonun diğer ucundaki de bir şeyler söylüyor anlatılan. Kahvenin içini sevecen bir kadın kahkahası kaplıyor.

“Evet, evet çocuklarıma ilerde anlatacağım çok şeyler olacak. Koca bir kentin Ankara’ya taşınmasına tanıklık ediyorum. 80 bin insan akın akın önümden geçmeye devam ediyor.” diyerek telefonu kapatıyor.

Taşçılı ve çevre köylerindeki madenciler yürüyüş koluna yeni katılıyorlardı. Bu bölgede oturan guruplu köylü arkadaşlarımı yeni görüyorum. Akbaşı, Çeküç dayı’yı, Parmaksız Musa’yı, Akbıyık’ı; sağ ayağını sürüyerek giden Topal Şükrü’yü görüyorum. Çoğunun takma bir adı vardı. Takma adı olmayanlara da ad takarlardı. Bana da *“mektepli”* diye hitap ediyorlardı.

“Sende mi Şükrü dayı?” diye takılıyorrum.

“Sen de mi hükümete baş kaldırdın? Vatan haini diyecekler sana!” Yanındaki köylü arkadaşları gülüyorlar.

“Hökümata selam çakıp, geri döneceğim!” diyor. “Topal Şükri de geçti bu yollardan, desinler yahu! Benim gibiler de yaşıyor bu derelerde! Bizi niye hiç hesaba katmazlar ki?”

“İnanma!” diyor Nevzat. “Ankara’ya bedavadan gidecekti, olmadı. Şimdi de geri dönmeye utanıyor. Anlayacağın, mecburiyet karşısında bizimle yürüyor“

“Yanınıza ekmek de almamışsınız!” diyorum.

“Geriden arabamız geliyor. Hem ekmeklerimizi getiriyor, hem de kaçaklarımızı topluyor!”

Köylüler, işlerini sağlama almışlar, tam tekmil hepsi yürüyor. Kalabalığın aniden nasıl arttığını şimdi daha iyi anlıyorum.

İkinciye doğru benim de ayaklarım şişmeye başlıyor. Asfaltın üzeri, yalınayak Devrek istikametine doğru yürümeye çalışan işçilerle dolu. Yorgunluk tüm bedenimizi kapladığından yürümekte zorlanıyoruz.

Saatler boyunca yürümekten oldukça yoruluyorum. Diğer yürüyüşçüler de bitkin ve yorgun. Geriden gelen boş taşıtlara rast gelenler, taşıtlara binerek Devrek’e kadar gidiyorlar. Boş araba bulabilmek mümkün değil; arkadan gelen taşıtlar yanımızdan balık istifi geçiyor. Hava kararmadan Devrek’e girilmesi gerekiyor. Ama taşıtların sayı ve kapasiteleri bizi taşımaya uygun değil.

Zonguldak ve Belde Belediyeleri, bütün belediye oto-

büslerini peşimizden göndermişler. Köy minibüsleri, kamyonlar ve tırlar yürüyüşçüleri Devrek'e taşıyor. Kilimli Belediyesi'nin gönderdiği belediye otobüsüne sıkışarak biniyorum.

Arabalar, yoldaki yürüyüşçüleri Devrek'e bırakıp, tekrar tekrar geri dönüyor. Hava iyice kararmaya başladı. Şoföre yavaş gitmesi gerektiğini, yollarda hâlâ gece karanlığında yürümeye çalışan insanlar olduğunu söylüyorum. Öndeki yürüyüşçülerden iki kişinin araba çarpması sonucu yaralandığını anlatıyorum. Yol kenarlarında yürüyen işçiler tıka basa dolu olan otobüsümüze durması için el sallıyorlar.

Devrek'e girdiğimizde hava iyice kararmıştı. Üşümüş ve iyice acıkmıştık. Belediyenin ses cihazından yayılan metalik ses, tüm kahvehanelerin ve dükkânların sabaha kadar açık kalacağını bildiriyordu. İsteyenler de Devrek halkı tarafından misafir edilmek üzere evlere götürülecekti. Devrek halkı, tüm madencilere evlerini açmış, sıcak tencerelerine ortak etmişlerdi. Madenciler, aileleri rahatsız edeceklerini düşünerek evlere gitmeyi tercih etmediler. Kahve, salon ve çay ocakları gibi yerlerde daha rahat edeceklerini düşünüyorlardı. Eşleri ile yürüyenler, evlere konuk olmayı tercih ediyordu. Ben, kahvede durmayı tercih ettim.

Ekme, bisküvi ve şekerleme satılan tüm lokanta ve bakkallardaki raflar boşalmış, tek el bayilerdeki bütün sigaralar bitmişti. Dükkân sahibinden rica, minnet dil dökerek tezgâh altına girmiş sigaralardan bir kaç paket alıyorum.

KÖYLÜ KADINLARINDAN BİRİ, AYAĞINDAKİ LASTİK AYAKKABIYI ÇIKARTARAK, YÜRÜYÜŞ- ÇÜ KADINA VERİYOR. İŞTE, DAYANIŞMA DEMEK BUYDU!

Devrek terminali başta olmak üzere, tüm ara sokakta-ki kahvehaneler, çay ocakları ve lokantalar arı kovanı gibi uğulduyordu. Her yerde büyük yürüyüşün görkemi konuşuluyordu. Bulduğum kahvedeki sobanın çevresi insan halkası ile çevrili olduğundan, sobanın sıcaklığı uzak masalara ulaşamıyordu. Sobanın başında duran uzun boylu maddenci, arkadaşlarına yüksek sesle anlatmaya başladı:

“Önde GMİS yöneticileri, konuk sendikacılar ve analardan oluşan öncüler olmak üzere yürüyoruz. Analar grubunun hemen arkasındayım. Tarlada çalışan köylü kadınları, öndeki analar gurubuna su ve yiyecek verdiler. Analar grubundaki yürüyüşçü kadınlardan bazılarının ayakkabıları ayaklarını vurmuş olacak ki, ayakkabılarını ellerine almış yalınayak yürüyorlardı. Köylü kadınlarından biri ayağındaki lastik ayakkabıyı yürüyüşçü kadının önüne attı. Bunu gören diğer köylü kadınları da, ayaklarındaki kara lastikleri çıkartarak, yürüyüşçü kadınların önüne, asfalta doğru atmaya başladılar. Bu kez köylü kadınlarının ayakları çıplak kaldı. Yürüyüşçü kadınlar, ellerinde tuttıkları ayakkabıları köylü kadınlara vermek istemelerine köylü kadınları karşı çıktılar. Yürüyüşçü kadınların ayakkabılarını almadılar. İşte, dayanışma buydu! Yaşayarak öğrenmek demek bu şekilde oluyordu. Çok duygulandım. Emeğiyle çalışan birisi

olarak onur duydum.” Kahvedeki arkadaşlarım gibi ben de duygulanmışım. Konuşmayı yapan Merkez Atelyesi işçilerinden biriydi. Her eylemde ön saflarda yerini alırdı.

“Sağol Cevat abi dedi oturanlardan biri”

Bir başkası bu yürüyüşün anlamsız olduğunu ağzında geveledi. *“Hükümetin verdiği zammın yeterli olacağını, emekli olacakların grev sonrasında olumsuz etkileneceğini”* söylemeye çalıştı. Bir anda kahvedeki hava bozuldu.

“Seni yürüyüşe zorla mı getirdik lan!” dedi birisi. Bir başkası;

“Niye oyunbozanlık yapıyorsun! İstemezsen çekip gidersin!” Bir başkası da;

“Adam ocakları kapatacağım diyor, koskoca bir kenti yok etmeyi kafasına koymuş, sen de bize masal anlatıyorsun!” diye söylendi.

Yürüyüşümüzü anlamsız bulan adamın kahveyi terk etmesiyle kahvedeki tansiyon düşüyor. Adamın cahilliğine üzülüyorum. Dayak yemeden oradan dışarı çıkması da onun için bir şans.

DEVREK BELEDİYESİ, DEVREK HALKININ YÜRÜYÜŞÇÜLERİ KONUK ETMEK İSTEDİKLERİNİ BELEDİYEDEN ANONS ETTİRİYOR.

Saat başı haberleri izliyoruz. 29 gün boyunca, on binlerce madencinin şehir yürüyüşlerini dikkate almayarak, haber yapma gereği duymayan TRT, ilk haber olarak Madenci Yürüyüşünü veriyor. Madenci Anıtı’nda yapılan ko-

nuşmadan alıntı yaparak, Gököl yokuşundaki o görkemli kalabalığı gösteriyor. “Karamanlarda öğle molası vererek, Devrek istikametine doğru yola devam ettiler” diyordu. Özel Televizyonlar daha özenli, detaylı ve uzun gösteriyor. Kahvedeki madenciler, televizyonda gördükleri kalabalıklarda kendilerini arıyorlar; tanıdık bir yüz gördüklerinde de yüksek sesle bağıryorlardı.

“Aha Ali Dayı! Goca Ercep’e bak Ercebe!”

Asma Daimi Tamiratta çalışan arkadaşım İbrahim ile yanan sobanın etrafında bir süre ayakta dikiliyoruz. Tuvalet ihtiyacı için masadan kalkmak zorunda kalanların yerine oturuyoruz. Dilaver motor garajından Hüseyin yanımıza geliyor. Devrek Nikâh Salonu’nun boş olduğunu, istersek oraya gidebileceğimizi söylüyor. Belediye görevlileri nikâh salonunun kapıları açmışlar. Erken davranıp, oturduğumuz masadan kalkıyoruz. Nikâh Salonuna gidince şaşırıyoruz. Salon çok soğuk, tüplü ısıtıcı var ama tüp yok.; çay içmek için çaydanlık var, çay yok!

Devrek Belediyesi, Devrek halkının yürüyüşçüleri evlerine konuk etmek istediklerini tekrar tekrar anons ederek, konuk olmak isteyenlerin Belediye Binası’na gelmeleri konusunda uyarıyor. Çoğu madenciler gibi ben de kimseyi rahatsız etmek istemediğimden, “*sabah nasıl olsa gelir*” diyorum. İbo; “*Birer şişe kanyak bulursak, bizim dediğimiz gibi gelir!*” diyor.

Bir başka kahveye geçiyoruz. Buradaki kahveci, madencilerden hoşnut değil. Kahveci, “*Çok geç oldu, ben artık*

evime gideceğim,” diyor. Sobaya kömür atmıyor. Çay parasını herkesten alamadığından yakınıyor.

Kimsenin onun çayına muhtaç olmadığını söylüyorum. Kahvede oturan işçilerden çay ve şeker parası toplanarak kahveciye veriyorum. İçtiğimiz kanyanın da etkisiyle oturduğumuz masada uyuyoruz.

II GÜN - 05 OCAK 1991

Uyandığımda saat sabahın üçüydü. Ellerim ve ayaklarım uyuşmuş, sobanın kömürü yanıp geçmişti. Sobayı karıştırıp kömür atıyorum. Sobanın yüzü gülüyor. Isı, kahvenin her köşesine ulaşıyor. Arkadaşlarım benden bir saat sonra uyanıp, sobanın başına sokuluyorlar. Sabah ezanı okunuyor. *“Gün ışımadan sıcak bir çorba içip içimizi ısıtalım”* diyorum. Arkadaşlarımla birlikte terminalin üzerindeki çorbacıya çıkıyoruz.

Çorbacının tüm masa ve sandalyeleri doluydu. Bu doluluk, oraya çorba içmek için gelenlerden değil de sıcak bir yerde sabahlayabilme kaygısında olan madencilerden kaynaklanıyordu. Çoğu, masaların kenarlarına iliştirilen sandalyelerde salkım saçak uyuklamaya çalışıyordu. Arkadaşlarla ayaküzeri sıcak çorbamızı içiyoruz. Daha sonra fırsat kollayarak, tuvalete gitmek için oturdukları yerden kalkmak zorunda kalanların yerlerine oturuyoruz.

Arkadaşlara; *“bu sıcak mevziyi kaybetmeyelim”* diyorum. Oturduğumuz yerden kalktığımızda, boşalan sandalyelere anında birilerinin oturmak isteyeceğinden sandal-

yelerimizden kalkamıyoruz. “Burası bizimdi” veya “şimdi kalkmıştım!” gibi sahiplenme ifadeleri karşısında, karşısındaki cevabı hazır: “Babanın evinden mi getirdin?”

Sabah ayazı, Devrek Çayı’nın yatağından esen sabah rüzgârı ile buluştuğunda, dişlerimizi çatırdatıyor. Dışarısoğuk, üşüyoruz.

BÜTÜN GAZETELER, BÜYÜK MADENCİ YÜRÜYÜŞÜNÜ BÜYÜK PUNTALAR HALİNDE BAŞ SAYFADAN VERİYORLARDI.

Sandalyeme sahip çıkmalarını söyleyerek, günlük gazeteleri almak üzere dışarı çıkıyorum. Bütün gazeteler, Büyük Madenci Yürüyüşü’nü büyük puntolar halinde baş sayfadan veriyorlardı. Gazeteler, bütün detayları ile birlikte yürüyüşe yer vermiş, yürüyüş fotoğrafları sayfaları boydan boya kaplamıştı. Lokantaya birkaç gazete ile birlikte dönüyorum. Sabahın gün ışıklarını beklerken, gazete haberlerini tüm ayrıntılarına kadar okuyoruz. Cumhuriyet. Gazetesinin manşet haberi:

“Başkente gelmek için kiraladıkları otobüslere, gece yarısı el konulmasına kızan Zonguldaklı maden işçileri isyan halinde yaya yürüyüşe geçti. 80 bin öfkeli madenci Zonguldak’tan sloganlar eşliğinde yola çıktı.

“Ankara’ya kar yağıyor üşümedin mi?”

“Sen bu işin sonunu düşünmedin mi?”

Sabah saat 08.00. Devrek cadde ve sokakları işçilerle dolmaya başladı. Devrekliler sayıları on binlerle ifade edi-

len madenci konuklarını, nerelerde ve nasıl barındırabilmişti? Bu kadar kalabalık insan topluluğu nereye sığardı ki?

Yolda yemek için köy ekmeği, zeytin, peynir alıp, ekme torbalarımıza atıyoruz. Yürüyüş kolu terminalden çıkıp, Ankara asfaltına yöneldiğinde sloganlarımız Devrek Çayı'nın her iki yakasında yankılanıyor.

“Devrek halkına teşekkürler!”

Devrek halkı, madencileri bağrına basmış, onları eski bir dost gibi konuk etmişti. Acıktıklarında yemeleri için de yiyecek torbaları hazırlamışlardı. Şimdi daha coşkulu ve kararlıydık.

“Bir kara, iki kara, üç kara

Geliyoruz Ankara

Ha ninna, ha ninna!”

Eğerci Sapağı'nı geçip, Ankara yoluna dikildiğimizde, yokuşun sanıldığından da dik olduğunu görüyorum. Dilaver bölümündeki arkadaşarımla buluşuyorum. Naylon torbalarının içindeki yiyecekleri, bez bir torbanın içine koyuyoruz. Daha sonra torbanın sapına geçirdiğimiz sopa ile yiyecek torbasını yokuş yukarı sıra ile taşımaya başladık.

Dorukhan Tünelinin girişi polis ve jandarma timlerince kesildiğinden, barikatla ilk Analar Gurubu karşılaşıyor.

“Biz vatan haini miyiz? Askerin burada ne işi var!” diye barikatı kuran görevlilerle tartışıyorlar. Attıkları sloganların sesleri ta arkalara kadar geliyordu.

“Hükümetin değil, halkın askerisin!”

İşçiyiz, haklıyız, kazanacağız!

Tünelin girişi Zonguldak; çıkışı da Bolu sınırlarının içinde kalıyor. Bizi Zonguldak’tan dışarı çıkartmak istemiyorlar. Arkadan gelen otobüs, kamyon, tır, minibüs gibi her türlü taşıma araçları ile tünelin girişine kadar yürüyüşçüler taşınıyor. Öğleye doğru tünelin ağzına taşınıyoruz.

Çam ağaçlarının altında karnımızı doyururken, üzerimizde helikopterler dolaşiyor. Helikopterin içindeki insanları görebiliyorum. Diğer işçiler gibi ben de onlara el sallıyorum.

Aniden yükselen yamaçlardaki çam ve meşe ağaçlarının sıklığı ilk bakışta fark ediliyor. Sırtımızı güneşe verip ısınmak için açık bir alan bulamıyoruz. Ankara asfaltının sağ yanındaki düz bir gölgeli alana oturuyoruz. Yolun diğer tarafı daha dik ve ıslak. Her iki yamacın üst kısımlarında öbek öbek kar kümeleri görülüyor. Bizi burada tutarlarsa işimiz çok zor, diye düşünüyorum.

BAŞKAN DENİZER “BARİKATI AÇMAZSANIZ, BEN DE BAŞBAKAN İLE GÖRÜŞME YAPMAK İÇİN BOLU’YA GİTMEM!”

Daha sonra gelen haberlere göre, Başkan Denizler: *“Barikatı açmazsanız, ben de Başbakan ile görüşme yapmak için Bolu’ya gitmem”* diye dayattığından, barikatı açmak zorunda kalmışlar.

Tünelin içinden arabaların lamba ışıkları altında geç-

tik. Kimi erkenci işçiler, tünelin üzerindeki ormanlık alandaki patika yoldan yürüyerek, dağın arka yüzündeki asfalt yola ulaştılar.

Bir saat sonra, Mengen Dört Yol kavşağına ulaşabildik. Kimi arkadaşlarım Yeniçağ'a gidileceğini, çünkü oraya giden on bin kişinin bizi orada beklediklerini söylüyordu. Kimi arkadaşlarım da, Mengen'e gidip başkanı orada beklememiz gerektiğini, çünkü daha fazla insanın orada olduğunu iddia ediyordu.

Yürüyüş konvoyunun Mengen istikametine ilerlemesi ile biz de Mengen'e sapıyoruz. Yürüyüşe çıktığımızın ilk günündeki tıraşlı yüzümüzün ve temiz elbiselerimizin yerini pasaklı ve dağınık görünümümüz almıştı. Görünüşümüz, Mengen halkına göre ürkütücüydü. Gazete ve televizyon haberlerinden bizim oradan geçip Ankara'ya gideceğimizi biliyorlardı ancak; Mengen merkezine uğrayıp, orada konaklayacağımızı bilmiyorlardı. Doğrusu biz de bilmiyorduk.

MENGEN'İN BİZİ BARINDIRMASI MÜMKÜN DEĞİLDİ. BAKKAL VE TEKEL BAYİİ GİBİ TÜM ALIŞVERİŞ YERLERİNDEKİ YİYECEK VE SİGARALAR TÜKENMİŞTİ.

Davetsiz misafirlerin istilasına uğramıştı Mengen. Buldukları yere zarar vermeyen karınca topluluklarına benziyordu işçiler. Devrek'ten küçük bir yerleşim merkeziydi burası. Mengen'in merkezi; Kaymakamlık, cami ve okulun çevirdiği bir alan ve giriş caddesinin iki tarafında

yer alan evler ve dükkânlardan oluşuyordu. Arka bahçelerdeki ahşap yapılı evlerin perdeleri ürkek bakışlarla arada bir aralanıp kapanıyordu.

Mengen'in bizi barındırması mümkün değildi. Bakkal ve tekel bayii gibi alış veriş yerlerindeki tüm yiyecek ve sigaralar kısa sürede tükendi. Çay içmek ve ısınmak için kahvelerden birine uğruyoruz. Bütün masa ve sandalyelerde birer ikişer yorgun yürüyüşçüler oturuyordu. Ayakta uzun bir süre bekledikten sonra çay içebiliyoruz. Kâğıt oyunu oynayan Mengencililer, oyunları biter bitmez evlerinin yolunu tutuyorlar. Bazıları oyunlarının bitmesini beklemeden masadan kalkıyor. Bu fırsatı değerlendirmek isteğiyle boşalan sandalyelere yerleşiyoruz.

SICAK BİR YER BULMAK UMUDUYLA ÖNLERİNE ÇIKAN İLK KAHVEYE GİRİYORLAR. ÇARESİZLİKLERİ YÜZLERİNDEN OKUNUYOR!

Masanın çevresi kısa sürede mahalle arkadaşlarımla doluyor. Bunlardan bazıları Çaydamar Bölümü'nde, bazıları da Asma ve Dilaver Bölümleri'nde çalışıyorlar. Arkadaşlarımı uyarıyorum;

“Masamıza sahip çıkalım, bu gece buradayız!” Mahalle arkadaşlarım çoğalıyor. Bazen bir sandalyede iki kişi çapraz oturarak televizyon izliyoruz. Gece karanlığı ile birlikte gecenin ayazı da artıyor. Dışarıda bir yerde soğuktan durabilmemin mümkün olmadığı gibi; kahvenin içinde de sigara dumanından durmak mümkün değil.

Bir kalabalık işçi konvoyu daha giriyor Mengen'e. Yeniçağa giden gurup geri dönüyor. Sıcak bir yer bulmak umuduyla önlerine ilk çıkan kahvelere sapıyorlar. Oturacak bir yer bulamamanın verdiği çaresizlik yüzlerinden okunuyor. Tanıdık birkaç kişiyi daha aramıza katıyoruz. Kahvedeki çoğunluğu yakalıyoruz. "Rat kahvesini geçti", diyor M Çapraz. Kahveci, sıkışıklıktan çay servisi yapamayınca çay tepsisi elden ele dolaşüyor.

Televizyonlarda, ana haber bültenlerinde yine biz varız. İlk günün tüm coşku ve heyecanı TV ekranlarından dışarı taşıyor. Daha sonra, Başkan Denizler'in Başbakan Akbulut ile Bolu'da yaptığı görüşmelerle ilgili basın açıklamasına yer veriyorlar.

Başbakan Yıldırım Akbulut, İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu ile yapılan görüşmelerde yeni ücret verilmediğini söylüyordu. Önce yürüyüşün durdurulmasını istediklerini, verilen mesajları aldıklarını belirterek; arkadaşları ile durum değerlendirmesi yapacaklarını anlatıyordu. Başkanın verdiği demeçte de; nüfusu 5000 kadar olan Mengen'de kalınacağını, yürüyüşe kaldıkları yerden devam edileceğini tüm dünyaya bildiriyordu. Yerli ve yabancı bütün görsel ve yazılı basının ilgi alanı olmuştuk; tüm dünya bizden bahsediyordu.

"BİZ DE VARIZ! BU DÜNYADA BİZ DE YAŞIYORUZ!" MESAJI TÜM DÜNYAYA VERİLMİŞTİ

Gazeteler:

“Bolu’da tünel kapatan asker, on binlerce madencinin yürüyüşüne engel olamadı. İşçiler barikatı aştılar!” diyordu. Cumhuriyet gazetesinin haberi daha da anlamlıydı:

“Zonguldak maden işçilerini desteklemek amacıyla Diyarbakır’dan, Ergani Maden İşletmeleri’nde çalışan 235 maden işçisinin Ankara’ya gitmesine izin verilmedi” diye yazıyordu.

Sesimizi tüm emekçilere duyurabilmiştik. *“Bizde varız! Bizde bu dünyada yaşıyoruz”* mesajı dünyaya verilmişti. İşçilerin kıpırdanmaları bazılarını rahatsız etmeye başlamıştı. Ergani’li kömür işçilerine yapılan engelleme bundandı. Bir başka haberde Çankaya’ya gönderme yapılarak, *“Bolu pazarlığını Çankaya bozdu.Çözüm yok! İşçi yürüyor”* diye yazıyordu.

Mengen’lilerin ilk geldiğimiz andaki şaşkınlıkları zamanla kayboldu. Kadın yürüyüşçülerin evlerde konuk edilmeleri için Mengen halkına belediye hoparlöründen duyuru yapılıyor. Ağabeyimi ve yengemi aramama rağmen bulamıyorum.

Arkadaşım Yahya’ya;

“Bu soğukta sabahı getiremeyiz, şu tekel bayisini ziyaret edelim” diyorum. Bakkala uğrayıp içimizi ısıtacak bir şey arıyoruz. Raflarda tamamen boşalmış. Yiyecek ve içecek bir şey kalmamış. Kimsenin beğenmediği brendi yi alıp çantamıza atıyoruz. Kahvedeki televizyon saat başı haberleri veriyor. Kendi görüntülerimizi seyrederken bazen heye-

canlanıyor, bazen de duygulanıyoruz.

BAHÇE VE DÜZLÜKLERE MEYDAN ATEŞLERİ YAKILMIŞ, ATEŞLERİN ÇEVRESİ MADEN İŞÇİLERİ TARAFINDAN ÇEVİRİLMİŞTİ

Yürüyüşümüzün ikinci gününde kimi arkadaşlarımın sınırlarına hâkim olamadıklarını görüyorum. Hoşgörünün yerini iğneleyici sözler alabiliyor artık. Bunda en büyük etken soğuk hava ve uykusuzluktu. Soğuk hava, kulaklarımızı, burun ve ağız kenarlarımızı çatlatmaya başladı. Yine de on binlerce kişinin geriye dönmek istemeyip, direnc ve coşkuyla yürüyüşe devam etmek istemeleri onurumuzu okşuyordu.

Mengen'in tek otelinde gazeteciler kalıyordu. Gazetecilerle tanışan bir arkadaşım beni de otele davet ediyor. Gitmiyorum. Arkadaşlarımdan biri uzun süre ayakta kalıyor. Oturanların bitkinliğini ve yorgunluğunu gördüğünden sandalye sırasını kullanmıyor. Sandalyemi ona teslim ederek dışarı çıkıyorum.

Dışarıyı tahminimizden de soğuktu. Ama dışarıdaki şamatalı ve renkli yaşamı etkileyememişti. Şartlar çözümlerini de beraberinde getirmişti. Bahçe ve düzlüklerde meydan ateşleri yakılmış, ateşlerin çevreleri işçilerce çevrilmişti. Durumlarından hiç de şikâyetçi değillerdi. Çalınan tenekeleler eşliğinde halay çekip, göbek atıyorlardı. Meydan ateşlerinin yanında, battaniyelerine sarınıp uyuyanlar vardı. Göbek atıp parmak şaklatanların arasına ben de katılıyorum. Gazete ve televizyon muhabirleri bu canlı havayı belgele-

meye çalışırken, birkaç flaşta benim gözüme patlıyor.

Mengen'in dışına doğru düz arazilerde yakılan meydan ateşleri buraların sabaha dek uyumayacağını dosta düşmana anımsatıyordu. Teneke çalıp, halay çekenlerin haykırıışlarına, ormanların içinden gelen köpek ve çakal ulumaları karışıyordu. Yanan ateş ve odunlardan, odunlarını ortaklaştığımız fırıncıların memnun kalmayacaklarını düşünüyorum.

Kahveye geri döndüğümde, sigara dumanından göz gözü görmüyor, gözlerim yanıyor. Duman çıksın diye kapıyı açtığımızda üşüyoruz; kapıyı kapattığımızda da dumandan boğuluyoruz. Bir süre sonra oturduğum sandalyede kendimden geçip uykunun derinliklerine dalıyorum.

Birkaç saat sonra uyandığımda her tarafım soğuktan tutulmuştu. Sıcak bir çorba içip kendime gelebilmem için kahveden çıkıyorum. Terminalin yanındaki çorbacı dükkânına giriyorum. Masaların üzeri uyumaya çalışan madencilerle dolu. Mutfakta, aşçının yanında iki kâse çorba içiyorum. İçim ısınıyor. İçtiğim çorbanın parasını tanımadığım bir kişi vermiş. Dayanışmanın güzel bir yüzünü daha görüyorum. Sendika arabasından yapılan duyuru ile toparlanarak Dörtyol kavşağına gidiyoruz.

III.GÜN - 06 OCAK 1991

ÜZÜLMEEZ! KOZLUUU! KARADOOON!

Mengen girişindeki çift yönlü asfalt yola sığmıyorduk. Kendi bölgelerimizi bularak, yürüyüş kolunu oluşturmak

zaman alıyordu. Bölge isimlerini yazan afiş ve flamalar geri gönderilmişti. İçimizden biri, dağınık durumda olan arkadaşlarını toparlayabilmek için yanındakinin omuzlarına çıkarak bağıyordu:

“Üzülmeeee!”, *Kozluuuu!”*, *Karadooooo!”*. Bu çağırılarda fayda etmedi. Bu kez büyük guruplar halinde slogan atıyorduk. *“Üzülmez buraya!”*, *“Kozlu buraya!”*, *“Karadon buraya!”*

Sloganlar birbirine karıştığından kimin ne diye bağırdığı anlaşılmıyordu. Birkaç arkadaşıyla birlikte, dağınık olan bölüm arkadaşlarımızı toparlayabilmek için kalabalığın değişik yerlerine dağıldık. Hatırı sayılır bir kalabalık toplayarak öndeki yürüyüş koluna yetiştik.

Önde Şemsi Başkan ve Genel Maden İşçileri Sendikası'nın yöneticileri ile konuk sendika başkanları vardı. On binlerce madenci, Mengen'den Ankara istikametine doğru yürümeye başladık. Yürüyüş konvoyunun önü orman işletmesinin önüne vardığında, arka taraftaki kalabalıktan hiçbir şey eksilmiyordu. Bu olacak bir şey değildi! Yaşadığımız iki uzun ve soğuk geceden sonra bazılarımızın hastalanıp geri dönebileceklerini düşünmüştüm. Kadınların da bir kısmı geri dönebilirlerdi. Ama düşündüğüm gibi olmadı. Ne hastalar geri döndü, ne de kadınlar! Yürüyüş konvoyumuz birinci günden de kalabalık oldu, ikinci günden de... Konvoy lastik gibi uzadığı halde arka taraf daha kımıldamamıştı.

Yol kenarındaki yüksek tepelere çıkarak yürüyüş kon-

voyunun boyuna bakıyorum. Bir gün önce bize eşlik eden helikopter bizi yalnız bırakmıyor. Üzerimizde tur atarken işçiler devamlı el sallıyorlar. Daha sonra helikopter sayısı artıyor. Radyo tamircisi olan mahalle arkadaşımla Abdullah'ı görüyorum. Arkadaşları ile birlikte, bize sigara ve yiyecek getirmişler. Bulamadıkları için başkalarına vermiş. “fark etmez” diyorum. Evdekileri soruyorum “Onlar da sizi merak ediyorlar!” diyor.

YENİ GELENLER “BATTANİYELERİNİZ AKŞAMA KALMAZ GELİR” DİYORLAR.

Şehir merkezinde ve köylerdeki yürüyebilecek durumda olan tüm yetişkinler, madenci yürüyüşüne katılmışlardı. Üç günlük yorgunluğumuz kaybolmuş, onun yerini ilk günkü gibi coşku ve heyecan almıştı. Sloganlarımız ağzımızdan kendiliğinden çıkıyor, dağ, taş haykırışlarımızla yankılanıyordu.

“Gemileri yaktık, geri dönüş yok!”

Şemsi Başkan'ın, Başbakan ile Bolu'da yaptığı görüşmenin olumsuzluğundan sonra yürüyüşün uzun süreceği anlaşılmıştı. Zonguldak merkezi ve mahalle aralarında TMMOB Zonguldak Madem Mühendisleri Odası öncülünde battaniyeler toplanmaya başlanmıştı. Kadınlar, battaniye toplayıcılarına “nerede kaldınız!” diye kızmaya başlamışlar. Yeni gelenler, “battaniyeleriniz akşama kalmaz gelir” diyor.

Helikopterler telaşla üzerimizden gelip geçiyorlar. İç-

lerindeki görevlilerin üstlerine geçtikleri mesajlarla onları dehşete düşürdüklerini duyumsuyorum. Yerli ve yabancı televizyon muhabirleri ve gazeteciler, bu muhteşem görüntüleri kaydetme telaşı ile sağa sola koşuşturup duruyorlar. Biz de boş durmayıp, madenci arkadaşlarla slogan atıyoruz

“Ankara şaşırma, sabrımızı taşıрма!”

Yeniçağ girişindeki yolun, asker ve emniyet kuvvetleri tarafından barikat yapılarak kesildiğini duyuyoruz. Kimi madencilerin ayaklarında ocakta giydikleri ocak çizmeleri var. Buraya kadar bu çizmelerle nasıl gelmişler diye hayret ediyorum. Kimilerinin ayakları yürümekten ve kapalı kalmaktan su toplamış. Yolun kenarındaki toprağın üzerinden yalınayak yürüyenler var. *“Sizde ayakkabılarınızı çıkartıp yürüyün, çok iyi geliyor”* diyorlar. Ayakkabılarımı çıkarıp çıplak ayak toprağa basıyorum. Toprak, ayaklarıma iyi geliyor.

Kalabalığı yarıp ileri geçmeye çalışan ilkyardım arabasından aspirin istiyorum. Aspirini taneyle veriyorlar. Israr edince birkaç tane daha alıyorum. Bir süre sonra konvoyumuzun ilerlemediğini fark ediyorum. Oysa Yeniçağa’ya daha çok yolumuz vardı. Ön taraftan gelen sloganlar daha sık ve gür çıkıyordu.

“Burası Türkiye, İsrail değil!”

Ankara’ya kar yağıyor üşümedin mi?

Sen bu işin sonunu düşünmedin mi?”

Yürüyüş kolumuzun ön tarafı ilerleyemediğinden, ar-

kadan gelen gurupların sıkıştırmasıyla asfalt yolun kenarlarına taşıyoruz. “Barikat” kelimesi gizemli bir şekilde ağızdan ağza dolaşiyor.

“Barikata geldik!, barikat kurmuşlar!, barikat, asker ve polis kayınıyormuş! Biz ne barikatlar görmüştük!, Yıkar geçereziz barikatlarını!”

“Emekçiye değil, çetelere barikat!”

Bütün arkadaşlarım gibi ben de barikatı merak ederek ön tarafa doğru ilerlemeye çalışıyorum. Arkadan gelen kızgın madenci guruplarına meraklılar da eklenince, barikatın önü sıkışıyor. Görevli arkadaşlarımla birlikte yaptığımız uyarıların da faydası olmuyor. Fenalık geçirenlere ilk yardım arabası ile müdahale ediyorlar.

Asfaltın hemen üst yamacını dikenli ve bodur çalılıklar kaplamış. Onların bir kaç metre üzerinden sık ve gür ormanlık alan başlıyor. Yamaçtaki bodur ağaçların dallarından, çalılıkların tepelerinden tutunarak barikatın üst kısmına varıyorum. Barikatın, söylenenlerden de güçlü ve yerinin özenle seçildiği anlaşılıyor.

Asfalt yolun bir tarafında yaz kış gürüldeyerek akan Deller Deresi, diğer tarafında birden bire yükselerek geçit vermeyen Yeniçağ Ormanları uzanıyor. Vadinin içindeki dere ile orman ve devletin kolluk kuvvetleri arasında sıkışıp kalmıştık. Asfalt yolun ortasında kafa kafaya vermiş iki yol açma makinesi, asker ve polis timlerinin arasında utangaçça duruyorlardı. Onları yağlayan, süren, motorla-

rının sesini sevgiyle dinleyen işçilerin yollarını kesmişlerdi. Dozerin arkasında sıra sıra dizilmiş asker ve emniyet kuvvetleri her an saldıracakmış gibi bekliyorlardı.

“Ölmek var, dönmek yok!”

Tepeler, yerlerini ilerideki düz ovaya bırakmıştı. Ta ileride Kuzey Anadolu’yu boydan boya kesen E5 karayolunu görebiliyorduk. Biz istersek bu ve bunun gibi birkaç barikat daha geçebilirdik. Koskoca bir kent barikatla durdurulamazdı. Yüz bin kişinin önünde barikat mı kurulurdu. Bunu onlar da biliyordu.

“SİZ HANGİ BÖLGEDENSİNİZ ?” DİYE SORUYORUM. “ÜZÜLMEZ” DİYEREK BALTAYI TAŞA VURUYOR.

Vadi, ikindiye doğru soğuğa iyice teslim oldu. Yolun kenarlarına öbek öbek ateşler yakarak ısınmaya başladık. Islak çalı çırpıdan çıkan yoğun ateş dumanı gökyüzüne doğru değil de yatay ilerleyerek yürüyüş konvoyunun üzerine çöküyordu. Isınmak için yakılan ateşler dumandan zehirlenmelere yol açmaya başladı. Diğer görevli arkadaşlarımla birlikte yakılan ateşlerin söndürülmeleri için uğraşıyoruz.

Bulduğum yerin üst kısmında aniden bir cayırtı kopuyor. Alevler, yerdeki kuru çam dalını sararak aniden yükselmişti. Koşarak yanan ateşi söndürüyorum. Ateşi yakanlara bağırarak ‘ne yapmak istediklerini’ soruyorum. Ateşin başındakiler madencilere benzemiyorlardı. Bu yan-

gın bir kışkırtma olabilirdi.

“Siz hangi bölgedensiniz?” diye soruyorum. Biraz bekleddikten sonra “Üzülmez” diyerek baltayı taşa vuruyorlar. Onların sözüne inanmış gibi görünerek, “ben de Karadon bölgesindenim” diyorum. Çıkacak yangının bir felaket olacağını, bu felaketin hiç kimseye bir şey kazandırmayacağını anlatarak yanlarından ayrılıyorum. Tanıdık arkadaşları ormanlık alana gönderip, dikkatli olmalarını söylüyorum.

İlk yardım arabasındaki doktor, zehirlenmelerin arttığını Başkana söylüyor. Başkan’ın, sendikanın arabası ile ateş yakılmaması için duyuru yaptırması bile ateşlerin yakılmasına engel olamıyor. Isınma ihtiyacı, tüm ihtiyaçların önüne geçmiş.

ASFALT YOL YİRMİŞER METRE ARALIKLARLA BİR KİLOMETREYİ AŞAN ATEŞ ÖBEKLERİ İLE AYDINLANIYORDU.

Hava kararmadan gerideki Orman İşletmesi’nin düzlüğünde kamp kurulacağı söyleniyor. Yürüyüş konvoyu geriye dönerek, Mengen istikametine doğru yöneliyor. Herkesin başının çaresine bakması gerektiğini düşünüyorum. Her gün farklı arkadaş grubumuz oluyor. Bunun hiç farkında değiliz aslında. Ortak bir kavganın içinde olduğumuzdan yanınızdaki arkadaşların kim olduklarının hiç bir önemi yok. Önceki arkadaş gurubumu kaybettiğimden yeni bir arkadaş gurubu ediniyorum. Arkadaşlarımın çoğu, bölge delege işçilerinden oluşuyor.

Barikatın alt tarafındaki köprüden karşıya geçiyoruz. Bir su değirmeni ve onun yan tarafında yarısı beton ahşap karışımı iki katlı bir kır evi var. Ev ile değirmen arasında içi balık dolu bir havuzun kenarına ilişiyoruz. Katıksız kaldığımız zaman balıkları ekmeğimize katık edebiliriz. Önümüzden gelebilecek saldırıyı görür, savunmamızı alabiliriz. Arkamız ormana dayalı. Diğer gruplara göre daha savunmalı ve emniyetliyiz. Bir gün önceden birileri burada ateş yakmış. Küllerin içindeki ateş kolları hala kendilerini gizliyorlar. Sönmek üzere olan ateşi canlandırarak çevresini kuşatıyoruz. Ateşin boyu yükselince bir kaç kişi daha grubumuza katılıyor. Şimdi on kişilik bir ekibimiz oldu. Birçoğu grev sonrası emekliliklerini düşünüyor. İçlerinde en genç olanı benim. Onlara, yakacak ve yiyecek konusunda güvence veriyorum.

Bir el lambası bularak, gücü kuvveti yerinde olan Nusret ile odun aramak üzere ormanın karanlığına dalıyoruz. Şansımız iyi gidiyor; çalıkların arasına önceden saklanılmış, iri kütükleri çıkartarak ateşin başına sürüklüyoruz. Ormanın içine birkaç sefer daha yapıyoruz. Çam ağaçlarının arasından ince ağaç dallarının kırılırken çıkardığı çıtırtıları duyuyorum. Bazı insanlar tarafından gözetleneceğimizi düşünerek ormanı terk ediyoruz. Hava kararırken sulu kar atıştırıyor. Atılan sloganlardan barikatın önünün tamamen terk edilmediğini anlıyorum.

“Yağmur yağsa da, karlar yağsa da direneceğiz!”

Derenin karşısındaki asfalt yolda hareketlilik oluyor.

“Ekmek dağıtıyorlar” diyorlar. Ekmek arabasının yanından gelen bağırma, meydan ateşlerinde yanan kuru çam dallarının çitirtularına karışıyor. Ekmek dağıtanlar; “Ekmek geldi, ekmeeeeek!” diye, insan boyu kadar uzayan meydan ateşlerine doğru bağırıyorlar.

Ankara asfaltı, yirmişer metre aralıklarla bir kilometreyi aşan ateş öbekleri ile aydınlanıyordu. Çok acıklı ve bir o kadar da müthiş bir görüntü vardı. Madenci arkadaşlarımdaki azim ve kararlılık görüntüleri Mengen’in içlerine kadar gidiyordu. İnsanın iliklerini titreten kış ayazına madencilerin dayanamayacağını düşünenler bir kez daha yanılıyorlardı. Direniş uzadıkça şartlar zorlaşıyordu ama çaresini de beraberinde getiriyordu. Kısacık bir kaç günde çok şeyler öğrenmiştim. Yaşayarak öğrenmek demek bu olsa gerekti.

Önceden dağıtılan zeytin ve peynirlere yetişemiyorum ama arkadaşlara yetecek kadar ekmek alıyorum. Ateş boylarındaki guruplardan, ihtiyaçlarının fazlası kahvaltılık zeytin e peynirlerden alarak yiyecek durumumuzu düzeltiyorum. İçlerinden birinin yardımıyla yiyecekleri köprünün karşısına geçiriyoruz.

ATEŞ BOYLARINDA HALAYLAR EŞLİĞİNDE SÖYLENEN ŞARKI VE TÜRKÜLER, YOLBOYUNCA UZAYIP BİRBİRİNE KARIŞIYOR.

Ormandan taşıdığımız odunların ateşi, çevresini boyu kadar ısıtabiliyor. Moralimiz oldukça iyi. Motorcu Hasan’ın söylediği uzun hava, diğer ateş boylarını da can-

landırıyor. Alt tarafımızda, ağaçların altındaki gurup, halay çekiyor. Ateş boylarında halaylar eşliğinde söylenen şarkı ve türküler yol boyunca uzayıp birbirine karışıyor. Altımızdaki gurubun köprüye yakın kısımları meydan ateşleri ile dolu. Meydan ateşleri akşam ayazını kırmak istercesine göğe doğru uzanıyor.

Madencilerin durumlarını merak eden Şemsi Başkan, İlyas Salman ile Bilgesu Erenus'u da yanına alarak gurupları geziyor. Başkanı karşılamaya giden işçi arkadaşlardan birisi, yanan meydan ateşlerinin gözünü alması ile boşluğa basıyor. Köprüden aşağıya düşmesine rağmen ciddi bir yaralanması yok. Yaralı madenciyi, ambulansla hastaneye gönderiyoruz.

Ekip arkadaşlarımdan Nurettin, üç gündür göremediği direnişçi kardeşini merak ediyor. Samanlıkta iğne aramak gibi bir şeydi ama “biz yine de arayalım” diyorum. Bizimle birlikte bir arkadaşımız daha aramaya katılıyor. Yol boyunca gördüğümüz tüm meydan ateşlerine uğrayıp, tanıdıklarıyla sohbet ediyoruz. Bazı ekipler, hava kararmadan yakacak ihtiyaçlarını karşılamamışlar. Zifiri karanlıkta ormanın içinde odun bulamadıklarından çalı, çırpı ve ince ağaç dalları ile ısınmaya çalışıyorlar. Yolun üst kısmında karanlığın içinden gelen seslerle irkiliyoruz.

“Haydi, ho hooop!. Hep beraber arkadaşlar, ho hop!”

Biraz daha yaklaşınca, yamaçtaki kuru çam ağacının üzerine çıkmış beş kişiyi görüyoruz. “Bunlar ne yapıyor? Ağaç böyle mi yıkılır!” diyerek yanlarına gidiyorum. Ger-

çekten de ağaç köküyle beraber yıkılmak üzereydi. Toprağın içindeki ağaç kökü, demir ve metal çubuklarla iyicedeşilerek meydana çıkartılmıştı. Ama ağaç tek köküyle yıkılmamak için direniyordu. Şimdi sıra, direnen dip kökün, ağacı sallayarak kırılmasındaydı. Kökün kırılması ise üzerindeki adamların yıkılan ağaçla birlikte yere yapışmaları demekti. Yardıma ihtiyaçları yoktu. Onları izlemeye devam ettik. Bir süre sonra kuru çam ağacı, çatırtıyla yere yıkıldı. Üzerindekiler çekirge gibi yere zıplayarak kenara çekildiler. Şimdi birkaç ekibe yetecek kadar kuru odunları vardı.

Bunlar Karadon’lu maden işçileriydiler. Kendilerini en zor yaşam şartlarına uydurabilen; hayatlarından şikâyetçi olmayan madencilerin, yapamayacakları hiç bir iş olmadığını bir kez daha gözlerimle görüyorum. Yürüyüşümüzün zor koşullarda günlerce devam etmesinin nedenlerinden birisiydi bu.

Biraz daha ilerleyince gecenin ayazında, battaniyelerine sarılıp uyuyanlara rastlıyoruz. Böyle giderse yarın sabaha kadar bir kaç kişiyi soğuktan kaybedebiliriz, diye düşünüyorum. *“Uyumayın, donarsınız!”* diye kaldırdıklarımız bize kızıyorlar. Biz yine de onları ateşi yanan gurupların arasına yerleştiriyoruz.

Ateşlerden birinin başında arkadaşımızın kardeşini görüyorum. Grubundaki arkadaşlar, tanıdık ve güvenilir madenciler. Bizim yakacağımızdan daha fazla odunları ve yiyecekleri var.

“Burada üşümez, acıkmaz, başı belaya girmez!” diyo-

rum. “Yakacak ve yiyecek durumları bizden iyi!” Onu almadan oradan ayrılıyor. Geri dönerken, fazla olan elmalar-dan yetecek kadar alıyoruz.

ANA YOLDAN GELEN KORNA SESLERİNE İN-SAN SESLERİ KARIŞIYOR.

“BATTANİYELER GELDİ!” DİYE BAĞIRIŞIYOR-LAR.

Kamp yerine geldiğimizde, arkadaşları ateşin karşısın-da uyurken buluyorum. Havuzun içindeki balıklar kay-bolmuşlar. Nöbetçimiz uyuduğu için balıkları kaptırmışız. Saat 02 30. Anayoldan gelen korna seslerine insan sesleri karışıyor. “Battaniyeler geldi!” diye bağırıyorlar. Kamyona doğru koşarken bunun bir şaka olabileceği de aklıma düşü-yor. Ama gerçekten de kamyonda battaniyeler var. Gündüz görüştüğüm mahalle arkadaşım Abdullah’ın dediği gibi mahalle ve sokaklardan toplanan battaniyelerdi bunlar. Diğer arkadaşlarımla birlikte üç kez sıraya girerek üç tane battaniye alıyorum. Birisini kendime ayırarak, diğerlerini arkadaşlarıma veriyorum. Yanan ateşin üzerine biraz daha kütük atarak, ‘direniş battaniyesi’ne sarılıp uyumaya çalış-ıyorum.

4. GÜN - 07 OCAK 1991

Sabah gün ağarırken uyanıyorum. Deliksiz bir şekilde iki saatten fazla uyumuşum. Ateşe odun atıp közünü de dı-şarı çekiyorum Akşamdan kalan ekmekleri közün üzerine atarak, zeytin ve peyniri katık ederek karnımızı doyuruyo-

ruz. Ormanın yanmadığına seviniyorum. Bu ateş deryasının içinde orman'a kıvılcım sıçrayıp ormanın yanmaması gerçekten de bir mucize.

Derenin üzerindeki asfalt yolda alışılmadık bir hareketlilik oluyor. Barikata yakın olan kamp yerlerinden gelen telaşlı seslerle toparlanıyoruz. Direnişçi işçilerden bazıları aşağı doğru yol boyu koşarken bağıyorlar.

“Yılgınlık yok, direniş var!”

Barikatların yakınında ters giden bir şeyler oluyor. Oradakiler adına endişelenerek yola doğru koşmaya başladım. Arkadaşlarımda benimle birlikte koştular. Gördüğüm manzara karşısında pek fazla şaşırmadım. Böyle bir şeyi her an bekliyordum. Sezgilerim beni yanıltmamıştı.

UYKUDA YAKALANAN MADENCİLER, BARIKATIN ARKASINA KAÇIRILARAK, DİĞER MADENCİLERDEN UZAKLAŞTIRILİYORLAR!

Barikata yakın yerlerdeki yürüyüşçü madencilerin kimisinin ayakkabıları, kimisinin yiyecek torbaları asfalt yolun üzerine savrulmuştu. Kaçarak yakalanmayanların da uykulu gözlerindeki şaşkınlık okunuyordu. Asker ve polis, uykuda yakalayabildikleri madencileri barikatın arkasına geçirerek hırpalıyorlardı.

Kısa sürede yürüyüş kolunu oluşturarak, barikatın önüne diziliyoruz. Ekip arabası duyurusuna devam ediyor. Karayolunu işgal ediyormuşuz! TC'nin kaçınıcı maddesine göre suç işliyormuşuz! Saat 8 30'a kadar dağılmadığımız

durumda gereken yapılacaktı!

Yürüyüş kolumuz daha bir canlanıp, hareketleniyor. Dağılmamız için verilen süre geçtiği halde, müdahale eden olmuyor. Sabahın erken saatlerinde müdahale edilerek alınan arkadaşlarımızın sayısının iki yüz kadar olduğunu öğreniyoruz.

Yürüyüş kolu kısa sürede arkaya doğru uzuyor. Üşümek için slogan atıp, zıplıyoruz. Binlerce kişi asfaltın üzerinde zıplıyor. Asfaltın üzerinden çıkan patırtılar barikattaki kolluk kuvveti korkutuyor. Bu sırada Şemsi Başkan, yanımızdan geçerek barikatın önüne varıyor. Barikatın arkasındaki güvenlik görevlilerinin telefonlarıyla birileriyle görüşüyor. Uyurken gözaltına alınan arkadaşlarımızın salıverilmelerini yetkililerden istiyor anlaşılıyor. Gözaltına alınan arkadaşlarımız pazarlık konusu yapılabilir. Belirsizlik bir süre daha devam ediyor, slogan atarak, istemlerimizi dile getiriyoruz.

“İşçiyiz, haklıyız kazanacağız!”

Vur, vur inlesin Çankaya dinlesin!

Çankaya şaşırma, sabrımızı taşıрма!”

Mengen'e geri dönüş kararı ile bütün bedenimi yorgunluk kaplıyor. Dağınık ve isteksizce gerideki Orman İşletmesi'nin önüne doğru yol alıyoruz. Düzlükte arabalara binerek Mengen'e gideceğiz. Arabalara binemiyoruz. Belki de binmek istemiyoruz. Kalabalığın seyrekleşmesini beklerken ateş yakarak ısınıyoruz. Arkadaş gurubumdaki

iki arkadaşım kendini iyi hissetmiyor. Odun toplayıp geri geldiğimde onları ıslak çimenlerin üzerinde uyurken buluyorum.

Hava çiselemeye başlayınca, bir an önce yola çıkmamız konusunda birleşiyoruz. Mengen istikametine doğru yürürken ayaklarımız geri geri gidiyor. Barikat kontrollü olarak açıldığından yol boyunca arabalar az da olsa çalışıyor. Boş bir araba geçerken bizi de alması için el sallıyoruz. Duracak gibi yapıp, durmuyor. Biz de peşi sıra bağırıyoruz. Gün döndü, saatler bir hayli ilerledi. Yollar, geri dönen, ıslak, yorgun ve mutsuz madencilerle doldu. Arkamızdan gelen yolcu otobüsü ile Mengen'e indiğimizde hava karar-mak üzereydi.

Bizden önce gelen guruplar kahveleri tıka basa doldurmuşlar; hiçbir kahvede boş yer kalmamış. Kahvede oyun oynayan, buranın yerlisi olduğunu düşündüğümüz insanların yanlarında dikiliyoruz. Oynadıkları kağıt oyununu izlermiş gibi yaparak, masa ve sandalyelerine göz koyuyoruz. Bu numaramız yürüyüş boyunca çok işe yarıyor. Niyetlerimizi anlamış olmalılar ki, oyunu bitirmeden evlerinin yolunu tutuyorlar. Artık bizim de oturacak masa ve sandalyemiz vardı.

Televizyondaki haberlerde; gözaltına alınan madenci sayısının 197 olduğunu öğreniyoruz.. Ülkenin dört bir tarafından gönderilen ilaç ve battaniyeleri taşıyan arabaların Gerede'de güvenlik güçleri tarafında bekletiliyormuş. Bir gazetede, "*Madenci geceyi yağmurda geçirdi*" diye baş haber

yaparak, bir tarafta Cumhurbaşkanı'nın eşi Semra Hanımın kürklü fotoğrafını, diğer tarafta bizim topal Rüstem'in battaniyelere sarılmış halini gösteriyordu.

SENDİKANIN ALACAĞI BİR KARARLA, BİR KISIMIMIZ E5 KARAYOLUNA ÇIKABİLİRDİ. BİZ DE KARAYOLUNA ÇIKAN EKİBİN İÇİNDE OLMALIYDIK!

Ankara yürüyüşümüzün 4. gecesiydi. Sigara dumanlarından, göz gözü görmeyen kapalı mekânlarda sandalyelerde uyumaya çalışmak, belirsiz bir yarın için moralimizi olumsuz etkileyecekti. Yarın karar günüydü. Sendika kararıyla bir kısmımız geri dönebilir, bir kısmımız da E5 karayoluna çıkabilirdik. Biz, karayoluna çıkacak ekibin içinde olmalıydık. Onun için; birkaç saat sırt üstü uzanmamızın sağlık açısından faydası olacaktı.

Tekel bayinden, içimizi ısıtmak, kafamızın rahatlamasını sağlamak için votka alıyoruz. Gazoz şişelerine votkayı doldurarak, çevremize alkol aldığımızı hissettirmeden gazoz içer gibi kahvede demleniyoruz. İçimiz ısındığında, içtiğimiz gazozların faydasını görüyoruz.

Mengen'in meydanında dolaşan insan kalabalığına bakıyorum. Tümü tanıdık. İçlerinden bir tanesi "*gelin sizi sıcak bir yere götüreyim*" diyor. "Tamam!" diyorum , "*gidelim!*"

Gece karanlığında ara sokaklardan geçerek, geniş bir kapıdan içeri giriyoruz. Gerçekten de yer döşemeleri halı ile kaplı, sıcak bir ortam. Birçok madenci halıların üzerine

kıvrılmış, kendilerini uykunun derin kollarına bırakmışlar. Cami hocasının vaaz verdiği minberi ve duvardaki kutsal yazıları görünce irkiliyorum. “Alkol aldık bize yakışmaz!” diyerek kahveye geri dönüyoruz.

Genel Merkez Yöneticilerinden Sabri’ye rastladığımda, durumumuzu anlatıyorum. “Benimle gelin!” diyor. Bir avukatlık bürosundan içeri giriyoruz. Yanan sobanın yanında birkaç kişi kıvrılmış uyuyorlar. Burası tam bize göre diyoruz. Battaniyelerimizi odanın bir köşesine bırakarak, gezmek, havayı tartmak için dışarı çıkıyoruz.

BUNUN UCUNDA KAVGA DA OLSA BATTANİYELERİMİZİ ALMALIYDIK!. ONLAR BİZİM DİRENİŞ BATTANİYELERİMİZDİ!

Avukatlık bürosuna geri dönüyoruz. Odanın tamamına yakını, istif şeklinde yerde yatan madencilerle dolu.. Bizim battaniyelerimizi altlarına serip üzerlerine çamurlu çizmeleri ile basmışlar. Bizim gibi ilk kez kapalı bir yerde uydukları belli. Top atsanız uyanmazlar. Bizim battaniyelerimizi üzerlerine örtseler almayız. Ama onlara çamurlu çizmeleri ile basmaları zorumuza gidiyor. Battaniyelerimiz olmadan uyumamız mümkün değildi. Bunun ucunda kavga da olsa battaniyelerimizi almalıydık. Onlar bizim direniş battaniyelerimizdi.

Yerde yatanlardan birisini kaldırıyorum. “Altımıza serip, üzerlerine çamurlu çizmelerinizle bastığınız battaniyeler bizim. Arkadaşlarını kaldır! Battaniyelerimizi ver!” diyorum. Bizimkiler kavgaya çoktan hazır durumdalar.

Kararlı olduğumuzu görünce, arkadaşlarını uyandırarak, battaniyelerimizi geri veriyor. Biz de odanın boş köşesine uzanarak derin bir uykuya dalıyoruz.

Uyandığında, saat 07.30'u gösteriyordu. Deliksiz uyku, güne sağlıklı girmemizi sağlamıştı. Bütün lokantaları gezdiğimiz halde, içecek çorba bulamadık. Yiyecek torbasının içindeki kırıntılar sobanın üzerinde ısıtarak karnımızı doyuruyoruz.

5. GÜN - 08 OCAK 1991

“DUYDUN MU?” DİYOR! “NEYİ?” DİYE MERAKLA SORUYORUM.

Meydana yakın yerden arabalardan çay ve çorba servisi yapıldığına dair duyum alıyorum. Bazı arabalardan da simit ve pasta dağıtıyorlar. Yürüyüşle başlayan dayanışma devam ediyor. Duygulanıyorum.

Gezerken, arkadaşlarımdan Ali'ye rastlıyorum “*Duydun mu?*” diyor. “*Neyi?*” diye merakla soruyorum. “*Yönetim Kurulu kararı çıkmış, dönüyoruz!*” Böyle bir kararı beklememize rağmen, duyduğumuzda yine de hoşumuza gitmiyor. Kısa sürede meydanda küçük guruplar artarken, bunların çıkardıkları hararetle tartışmalar bir uğultu gibi meydanı dolduruyordu. Resmi olarak açıklanmayan karar, fısıltı halinde kulaktan kulağa yayılmıştı. Anlaşıyor ki; yönetim, bu önemli kararı madencilere alıştırarak söyleyecekti. Yanımdaki arkadaşların bir kısmı ‘kararın yanlış olduğunu’ söylüyor; bir kısmı ise ‘kararın doğru olduğunu’

düşünüyordu.

Dün akşam kaldığımız büronun sahibi arkadaşına teşekkür edip, battaniyelerimizi alıp bürodan dışarı çıkıyoruz. Dışarıda kendi aralarında tartışan madencilere rastlıyorum.

“Geri dönemeyiz! Hani, ölmek vardı, dönmek yoktu!”

Kısa sürede Mengen Belediyesi’nin önünde kendiliğinden kalabalık oluştu.

“Ölmek var, dönmek yok!”

Başkan canların işkencede!

Türkiye’nin sınırı Bolu Dağı mı?”

Başkan, canların seni bekliyor!” diye slogan atarak, Mengen Meydanı’nı uzun süre çınlatıyoruz. Başkanın konuşma yapmak üzere belediyeye geldiğini ıslık ve sevgi coşkusundan anlayabiliyordum. Başkan, yarım saatlik coşku gösterilerinden sonra, konuşma yapmak üzere binanın penceresinden gözükte. Yapacağı konuşmanın biçimi çok önemliydi. Kızgın ve kaygılı insan kitlesine geri dönüş kararını nasıl verecekti! Günlerce, *“gemileri yaktık geri dönüş yok,* diye bağırarak madencilere, *“şimdi geri dönüyoruz,”* demek pek de kolay değildi. Alanda, şimdiden geri dönüş kararına muhalefet eden işçilerin hâkimiyeti vardı. Alan sloganlarla inliyordu

“Gemileri yaktık, geri dönüş yok!”

Ölmek var, dönmek yok!

Yılgınlık yok, direniş var!”

Başkan, sakin ve kararlı bir halde:

“Canlarım nasılsınız! Şanlı grevimiz 40 gündür devam ediyor. İnsan gibi yaşamak istiyoruz. Cumhurbaşkanı kendisini MESS başkanı sanıyor. Bugün yürüyüşümüzün beşinci günü. Ekonomik ve demokratik haklarımıza el konulduğunu tüm dünyaya göstermek için buradayız. Sizler birer destan kahramanlarısınız, sizlerle gurur duyuyorum. Dün sabah uyurken arkadaşlarımız apar topar götürdüler. Bizi kışkırtıyorlar, bizi tahrik ediyorlar. Tahriklere kapılmayacağız! bana güveniyor musunuz?” diye sordu. Liderimize güveniyorduk.

“Güveniyoruz!” diye bağırdık.

“Sözümü dinleyecek misiniz?” diye devam etti.

Kalabalığın içinden her zaman olduğu gibi kendiliğinden bir slogan üretildi.

“Başkan, sözünü dinleyeceğiz!”

Ve alan, uzun süre bu sloganla inledi. Şimdi Başkan’ın durumu daha da kolaylaşmıştı. Başkan, geri dönüş kararını kolayca açıkladı. Sloganların arasından aykırı sesler de çıkıyordu ancak, seslerini duyuramıyorlardı.

Şimdi; kamyonlarla, turlarla, köy minibüsleriyle, hüznünlü şekilde geri dönüş yolculuğu başlamıştı. Geri dönüşün yenilgi olmadığını bildiğimiz halde, öfkeli ve yorgun hallerimiz yüzlerimizden okunuyordu.

Geride dönmek istenmediğinden olsa gerek, Mengen’in

kalabalığı erimek bilmiyordu. “Geceye kadar geri dönemeyiz” diye düşünüyorum. Mengen’den dışarı, asfalt yola çıkarak beklemeye başladık. “Geride kalanlar var mı?” diye merak edip geri dönüyorum. İnsanların birbirlerine çarpmadan geçemediği Mengen, tam bir hayalet kentini andırıyordu. Kasabada kimseler yoktu. Kılık kıyafetimden direnişçi işçilerden olduğum anlaşılıyordu. Alanda dolaşan tek tük insanlar tarafından yadırgandığımı hissediyor, bu durumdan kaygılanıyorum. Arkadaşlarımın yanına gidince kendimi emniyette hissediyorum.

Oturduğumuz kahvede, bir tek bizim gurubumuz var. Onlara, Mengen’deki durumu anlatıyorum. Ortalık sivil polis kaynıyor. Meraklı, şüpheli gözleri peşimizde bırakarak, Dört Yol’a gidiyoruz. Burada, Bolu Belediyesi’ne bağlı otobüslerle geri döneceğimiz söyleniyor. Bekliyoruz. Otobüsler gelmiyor. Bolu Valisi, son durumu görmek için yanımıza geliyor. Direnişçilerden birisi “araba gönderecektiniz, hani araba!” diye bağıyor. Bir başkası “araba gelmezse biz de geri dönmeyiz!” diyor. Vali kendisini zorda hissediyor.

Bolu Belediyesi’ne ait otobüsün önümüzde durması ile arabaya biniyoruz. Eve döndüğümde hava iyice kararmıştı. Oğlum uyuyordu. Küçük kızımı kucağıma aldığımda beni tanıyamadı, ağlamaya başladı. Duvarda asılı aynaya bakıyorum. Yürüyüşün beşinci gününde, uzayan sakalım ve çamurlu elbiselerimle banyonun yolunu tutuyorum.

Gürdal Özçakır

1970 Kdz. Ereğli'de doğumlu. İlk ve orta öğrenimini sırasıyla Alemdar İlkokulu, Atatürk Orta Okulu ve Kdz. Ereğli Lisesinde tamamlayan Özçakır, Marmara Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü 1991 yılında bitirdi.

1991 yılından itibaren öğretmenlik görevine başlayan Özçakır halen Kdz. Ereğli Anadolu lisesinde Tarih öğretmeni olarak çalışmaktadır.

Zonguldak-Ereğli havzası ile ilgili yaptığı çalışmalarını ve makalelerini Memleket Dergisi, Değişim Dergisi, Uyanış Dergisi, Gazetereğli Gazetesi ve haberzonguldak2 internet sitesinde yayımlanmıştır.

Kitapları: 1923-1950 Kdz. Ereğli Futbol Tarihi 2008, Karadeniz'de Bir Destan Gazi Alemdar Gemisi, 2008.

Evli ve üç kız babasıdır.

“ZONGULDAK MADEN MÜHENDİS MEKTEB-İ ÂLİSİ”

BİR OKULUN BİR HAYALİN HİKÂYESİ

“Bizde ekseriya atılan kuvvetli adımlar ve ümit verici teşebbüsler sonradan ferdi ve sosyal etkenlerin tesiri altında duraklayıp geriler.”

Bu tespit 1954 yılında yayımlanan İş Dergisi’nin 20-159 no’lu sayısındaki makalede Mehmet Refik FENMEN’in dilinden Zonguldak Yüksek Maadin ve Sanayi Mektebi’nin açılmasından kapanmasına kadar geçen süreci en güzel şekilde ifade ediyor.

İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat - 4 Mart 1923) önemli sonuçlarından biri de “Maden Sorunları” görüşülürken alınan “En mühim bir servet kaynağı olan madenlerimizin kendi fen adamlarımız tarafından ilmi bir surette tetkik edilmesi” kararıdır. Bu karar bir anlamda açılacak olan Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Âlisi’ni (Zonguldak Maden

Mühendisi Yüksek Okulu) müjdeliyordu. Okulun açılışı ve öğretime başlaması savaş yorgunu olan yoklukla sefaletle boğuşan yeni Cumhuriyet'in ilk önemli eğitim atılımıdır. (1)

1924'den önce Türkiye'de bir kaç tane maden mühendisi bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda ki verilere göre bu rakam 37 civarındadır. Kaldı ki bu 37 maden mühendisinden bazıları maden ve petrol mühendisi veya jeolog-maden mühendisi gibi günümüzde net karşılığı olmayan diplomalara sahiptir. Bu mühendisler, Fransa'da veya Almanya'da öğrenim görmüşlerdir. (Reşit GENÇER, Abdullah Hüsrev GULEMAN, Hadi YENER, Seferiadis vb.) (2)

OKULUN AÇILIŞI VE YAPISI

Yüksek Maadin ve Sanayi Mühendis Mektebi (Zonguldak Yüksek Maden Mühendisi Mektebi) Türkiye Cumhuriyeti'nin madencilik alanında maden mühendisi yetiştiren ilk yüksekokulu olma özelliğini taşır. (3)

Türkiye'deki "Türk Maden Teknik Elemanı" miktarının yetersizliği dikkate alınarak, madenciliğin ihtiyaç duyduğu mühendisleri yetiştirmek üzere Ticaret Vekâleti'nin kararı ile kurulan okul 20 Ekim 1924 Pazartesi günü yapılan açılış töreninin ardından öğretime başlamıştır.

Okul ilk mezunlarını 1927 - 1928 ders yılı sonunda vermiştir. Bundan sonra üç dönem daha mezun veren okul 1930 -1931 ders yılından sonra İktisat Vekâleti'nin aldığı ani bir karar ile kapatılmış, ilk üç sınıftaki öğrenciler İstanbul'daki Yüksek Mühendis Mektebi'ne devredilmiştir.

Okulun açıldığı ilk dönemlerde kullanılan binalar I. Dünya Savaşı sırasında havzadaki şirketlerden toplanan paralarla kışla olarak inşa edilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın ardından bu binalar dönemin Havza-i Fahmiye Müdürü olan Hüseyin Fehmi

(İMER) Bey'in girişimi ve bölge komutanı Hayri Bey'in de yardımıyla Havza-i Fahmiye (Zonguldak Kömür Bölgesi) emrine bırakılmıştır.

Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Âlisi asıl gelişimini İstanbul Darülfünunu Fen Fakültesi Umumi Fizik (Elektrik Kısmı) müderrisi ve elektrik mühendisi Mehmet Refik (FENMEN) Bey'in müdürlüğe atanmasından sonra göstermiştir. (4)

Okulun kuruluşunda, zamanın en gelişmiş okullarından Belçika'nın Mons şehrindeki "Ecole des Mines" örnek alınmıştır. (5)

Mehmet Refik FENMEN Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Âlisi'ne 1925 yılında müdür olarak tayin edilmiştir. Cumhuriyet döneminin bu ilk yüksek öğretim kurumunu, Türkiye açısından örnek teşkil edecek bir mühendislik okulu haline getiren Mehmet Refik FENMEN'dir. 1928 yılında Havzayı Fahmiye (Kömür Havzası) Umum Müdürlüğü'ne de getirilmesi, okulun uygulamayla iç içe maden mühendisleri yetiştirmesine büyük katkıda bulunmuştur. Okul, tam olarak belirlemeyen nedenlerden ötürü 1931 yılında kapatılmış, Mehmet Refik FENMEN de, 1932 yılında İstanbul Mıntıkası Sanayii Müdürlüğü'ne atanmıştır. Mehmet Refik

FENMEN'in, daha önce İstanbul'da Mühendis Mektebi müdürlüğünde ve Darülfünun'da edindiği idarecilik ve öğretmenlik deneyimlerini, Zonguldak maden okulunda en iyi şekilde kullandığı söylenebilir. İstanbul'da Mühendis Mektebi'ndeki uygulamalarıyla, Zonguldak'taki uygulamaları karşılaştırıldığında, bu daha da iyi anlaşılacaktır.

Mevcut bilgilere ek olarak iki noktaya daha değinilebilir. Birincisi, Mehmet Refik FENMEN'in Darülfünun'da olduğu gibi, Zonguldak'ta da Einstein'ın görelilik kuramının derslerde okutulmasını sağlamış olmasıdır. 1931 tarihli Zonguldak "Maadin ve Sanayi Mühendisi Mektebi-Talebe Rehberi"ne göre, 2. sınıfta okutulan "Hareket ve Kuvvaniyet" dersi bünyesinde "Hususî ve Umumî İzafiyet Nazariyesi"ne yani özel ve genel görelilik kuramına yer verilmiştir. İkinci olarak da, Mehmet Refik FENMEN'in, daha önce Osmanlıca olarak Arap harfleriyle yayınladığı "Fenn-i Elektrik ve Tatbikat-ı Sinaiyesi" adlı kitabını geliştirerek tekrar yayınlamış olmasıdır. Kitabın 1929 yılında Latin harfli olarak yayınlanan 3. basımı, "Zonguldak Yüksek Maden Mühendis Mektebi Dersleri: Elektrğin Sinaî Tatbikatı" adını taşımaktadır. (6)

Mehmet Refik FENMEN, Zonguldak Yüksek Maadin ve Sanayi Mektebi'ne geliş amacını sonradan şöyle açıklamaktadır; "Bu sevimli endüstri bölgesinde, kurulacak bir mektep de, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'nde, gerek talebelik hayatımda gerek sonraları, hükümetimizin emriyle yapmış olduğum müşahede ve tetkiklerime, güzel bir tatbik sahası bulmuş olmak benim için büyük bir mazhariyet idi." (7)

OKULUN AÇILIŞ AMACI VE EĞİTİM KADROSU

Okulun açılış amacı “ Madenlerin çıkarılmasında ve sanayi de madenlerin işletilmesinde teorik ve pratik gerekli bilgiye sahip maden mühendisleri yetiştirmektir.” Bu amaçla açılan okulun öğrenim süresi dört yıl olup eğitim parasız ve yatılıdır. (8)

Mehmet Refik Bey bir yandan havzada çalışan ve özellikle Almanya’da öğrenim görmüş olan maden mühendislerini muallim olarak okula alırken öte yandan da özellikle Belçika’dan sözleşmeli öğretim elemanları getirilmesini sağlamıştır. (9)

1926-1927 döneminde başlayan meslek dersleri (Petrografi, Şimendifer, İşletme, İzabe, Topografya, İnşaat, Arziyat) için Belçika’dan 4 ve Fransızca dersi için İsviçre’den 1 Profesör getirilerek dersler Fransızca verilmeye başlanmıştır. (10)

Bütün bu çalışmalar sonucunda güçlü bir öğretim kadrosu oluşmuştur.

Okulun eğitim kadrosundan tespit edilen eğitimciler şunlardır:

Mehmet Refik FENMEN: Müdür Vekili ve Elektrik Müderrisi (Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i Âlisi Müdürü), Mehmet Arif BEYİİKÇİ: Kimya Müderrisi, Kerim ERİM: Matematik Muallimi, Hayri DENER: Fizik Muallimi, Nazım Bey: Resm-i Hendese Muallimi, Hafız Bey: Resm-i Hendese Muallimi ve Tatbiki Mihanik (Uygulamalı Mekanik) Bahattin BİRSAN: Jeoloji Muallim Muavini (1928 Mezunu Okul

Birincisi), M. KESLINGER: Arziyat (Jeoloji) ve Paleontoloji Müderrisi, PLUMIER (Pülümiye) : Belçikalı, CHARLES (Şarl) : Belçikalı Jeoloji Müderrisi, GARET (Gare) : Belçikalı Makine Müderrisi, GUINGNARD (Ginyar): Belçikalı Maden İşletme Müderrisi, N. SOUPERTE: Belçikalı Kimya Muallimi, RUDOLF PIRJANE: Fransızca Muallimi, Bedri Hüsnü BEKİROĞLU, Naci ÜÇER, Halil PEKMEN, Cemal Zühtü AYSAN, Tefik AYYILDIZ: (1928 yılı mezunlarından) (11)

MEHMET REFİK FENMEN'İN FAALİYETLERİ

Maden mektebi ilk kurulduğunda, Zonguldak'ta, iki katlı mütevazı bir binaya yerleşmiş, üç sınıflı, ortaokul mezunu kabul eden bir orta derecede yatılı bir okuldu. Bu okulda sadece basit kimya laboratuvarı vardı. Parasız ve yatılı öğrenci kabul eden bu okul, çoğunluğu Anadolu'dan gelmiş fakir fakat okuma isteği azmiyle yanıp tutuşan öğrencilerle dolmuştu. Mehmet Refik FENMEN okulunu anlatırken, “talebesinin madencilğe olan sönmez aşkı, muallimlerin fedakârlığı bu mütevazı müesseseye canlı bir ruh veriyor, emin bir istikbal vaad ediyordu. Karadeniz'in madenlere yakınlığı, arazisinin vüs'ati (zenginliği) müessesenin inkişafını (gelişimini) temin edecek başlıca unsurlardan idi” demektedir. Çok kısa surede hızlı bir gelişme gösteren bu okul, yabancı dilde eğitim yapan, öğrencilerini yurtdışı stajlara gönderen, sosyal ve sportif etkinlikleriyle (basketbol, atletizm, futbol ve tenis) küçük fakat günümüz koşullarında bile çağdaş sayılabilecek bir üniversite kimliği kazanmıştır. Mezunları ülkemizin çok farklı yörelerinde, yurt madenciliğinin gelişmesine katkıda bulunacak-

lardır. Bunlardan bazıları da, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli kömür havzası olan Zonguldak'ta madencilik çalışmalarını sürdüreceklidir. (12)

Mehmet Refik Bey'in bakış açısı, deneyimi ve gayreti sonucunda okul hızlı bir gelişim göstermiştir. Öncelikle üç tane yeni bina yapılarak yerleşim sorunu çözülmüş, başta sınaî kimya olmak üzere laboratuvarlar kurularak donatılmış, mineraloji ve petrografi koleksiyonları oluşturulmuştur.

Mehmet Refik Bey öğrencilerin Fransızca öğrenmesi için büyük gayret göstermiş ve bunu başarmıştır. Yabancı hocalar derslerini Fransızca olarak anlatmaktadırlar. Başlangıçta dersler tercüme edilirken daha sonra öğrenciler doğrudan dersleri anlayabilecek düzeye gelmişlerdir. Öğrenciler Fransızca öğrenmelerini sağlamak için dersler dışında da aralarında Fransızca konuşmaya zorlamıştır. Mehmet Refik Bey Fransızca öğrenme yanında öğrencilerin sosyal bakımdan gelişimine de büyük önem vermiştir. Spor olarak futbol, voleybol ve tenise önem vererek bu alanlarda öğretmenler getirmiştir. Binicilik ise zaten zorunlu bir derstir. (13)

Laboratuvarlarıyla, koleksiyonlarıyla, her türlü cihazlarıyla zamanın en modern Maden Yüksek Mühendisi Mektebi halinde çabuk gelişen bu okulun mezunları, tatilleri sırasında Türkiye'deki madenlerde ve mezuniyeti takiben 3 ay da Avrupa'daki madenlerde ciddi bir stajdan geçirildikleri için, mevcut yerli yabancı maden şirketlerince maddi ve manevi çok iyi şartlarda derhal angaje edilmişlerdir. Öğrenciler her tedris yılı sonunda bir ay ocaklarda işçi gibi çalışarak staj yap-

tıkları gibi, okulu bitirince de Avrupa'daki maden ocaklarına staja gönderilirdi. Bu stajlarını başarı ile tamamlayanlara da diplomaları verilmezdi. (14)

Okulun 1930-1931 yılı mezunlarından Enver Necdet EGERAN, Mehmet Refik FENMEN ve okuldaki eğitim hakkında şu bilgileri veriyor:

“Refik Bey’i, 1927’de Zonguldak Maden Yüksek Mühendis Mektebi’ne girdiğimde tanıdım. Hem okulun müdürüydü, hem de elektrik derslerini veriyordu. 1925’den 1927’ye kadar, hepsi kendi alanlarında isim yapmış olan matematik profesörü Kerim Bey, fizik profesörü Hayri Bey ve kimya profesörü Arif Bey sıra mesleki derslere gelene kadar ders vermişlerdi.

Mehmet Refik Bey, mesleki dersler için yabancı uzmanlar getirtti. O kadar titizdi ki, yabancı hocalarla bizzat mülakat yapar, ondan sonra sözleşme imzalardı. Dersleri tam olarak kendileri takip etsin diye tüm talebeye Fransızca kursları aldırıldı. Mezun olduktan uzun yıllar sonra MTA’da çalışırken, İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi’nden mezun bir meslektaşım ile bir konuda anlaşamadık. Kendi iddiasının doğru olduğunu ispat etmek için mektepte tuttuğu notları getirdi. Ben ona, mektepte okuduğumuz kitabı gösterdim, Arkadaşımın notlarında tercümeden kaynaklanan bir hata vardı. Aramızdaki fark buydu.”

Mehmet Refik FENMEN 1927 yılında “Ameli Telsizcilik ve Ameli Otomobilcilik” kitapları ile Max PLANCK’ın “Işığın Doğası” isimli eserinin çevirisini yayınladı. 1930-31 yıllarında

ise 3 ciltlik “Elektroteknik” kitabı ile termodinamik ve yanma üzerine 2 ciltlik “Hararetin Tekniği” adlı eserlerini tamamladı. Tüm bu yayınları, Zonguldak Maden Mühendis Mektebi’nde öğrencilere ders kitabı olarak okutuluyordu. (15)

OKULDA OKUTULAN DERSLER

Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti tarafından 22 Nisan 1930’da Ankara’da bir sanayi kongresi toplanmıştır. Maden İhracı Sanayi kapsamındaki “Zonguldak Raporu”nun “Sınaî Tedrisat” bölümünde Türkiye’deki madenlerin gelişimine yardımcı olmak üzere Çavuş, Başçavuş ve Messah (Ölçüm Elemanı) yetiştirilmesi gereği üzerinde durulmuş ve “bu meslek sahiplerini yetiştirmek üzere Zonguldak Yüksek Maden Mühendis Mektebi’ne ilâveten bir maden meslek şubesinin açılması” önerilmiştir.

Burada önerilen günümüzdeki deyişle “endüstri mühendisliği”dir ve Encümen “hükümetçe bütün bu hususların ehemmiyetle nazara itibara alınmasını” arz etmektedir.

Zonguldak Maden Mühendis Mektebi-âlisi müdürü Mehmet Refik Bey kongreye sunduğu “Sınaî Tedrisat” başlıklı raporunda çeşitli örnekler vererek yaptığı açıklamaların ardından sanayi mühendislerinin yetiştirilmesi konusunda aşğıdaki öneriyi getirmiştir.

“İşte, bize lâzım olan bu mühendisleri en az bir masrafla yetiştirmek için elimizde müstesna bir fırsat var. Yüksek maden mühendisi mektebimize üçü ecnebi olmak üzere mevcut 14 mühendis muallim sanayi mühendisliği için lâzım olan

derslerin birçoğunu bugün tedris ediyorlar. Sanayi mühendisliği için lazım olup ta Yüksek Maden Mühendisi Mektebinde tedris olunmakta olan fenler şunlardır:

Yüksek Riyaziyat, Sınaî Fizik, Fizik, Sınaî Elektrik, Tahlili Mihanik, Jeoloji ve Madeniyat, Kimya, Topografya, Tahlil-i Kimya, Makine İnşaatı, Hendese-i Resmiye, Tatbiki Mihanik, Muvazenet-i Tersimiye, Ahşap, Kargir İnşaat, Mukavemet-i Ecsam, Demir ve Betonarme İnşaat, Termodinamik, Fenni İzabe

Bu derslere yalnız sanayi dersleri ilavesi ile bugün müteşebbis sermayedarlarımızın ihtiyacı olan sanayi mühendislerinin yetiştirilmesi mümkündür.” (16)

Yukarıda ki verilerle ile beraber okulda okutulan dersler hakkında ayrıntılı bilgiye sahip oluyoruz.

Ayrıca bu derslerden başka Ahmet Cemil Beyin şahadetnamesinde tespit ettiğimiz şu derslerde okutulmuştur:

Paleontoloji, Umumi ve Tatbiki Arziyyat, Maadin İşletmesi (17)

1930 Sanayi Kongresi'nin ardından okulun adı Yüksek Maadin ve Sanayi Mühendis Mektebi olmuştur. Bu durum kongreye sunulan raporlar doğrultusunda maden mühendisi yanında sanayi mühendisi yetiştirme konusunda hazırlıklar yapıldığını göstermektedir. (18)

OKULUN KAPATILMASINA GİDEN ESRENGİZ SÜREÇ

1931 yılında kapatılan Mühendis Mektebi, “Jeometr

(Maden Topografi), Başçavuş” gibi teknik eleman yetiştiren iki yıllık meslek okuluna dönüştürülür. “Maden Meslek Mektebi” adıyla eğitime devam edilen okulda, 1931-1932 ve 1932-1933 yıllarında iki devrede 35 öğrenciye “başçavuş” eğitimi verilir. Okul Müdürü Mehmet Refik FENMEN, 1932 yılı sonunda 7 yıl hizmetten sonra İstanbul’a tayin olur.(19)

1931 yılı başlarında okula Viyana’dan bir Jeoloji ve Paleontoloji profesörü getirilmesi için İktisat Vekâleti’nin isteği üzerine İcra Vekilleri Heyeti kararı alınmış olması okulun kapatılması gibi bir konunun gerek iktisat Vekâleti’nin ve gerekse hükümetin gündeminde olmadığını kanıtlamaktadır.

Bundan kısa bir süre sonra okulun 1931 yılı ortalarında iktisat Vekâleti tarafından yeterli sayıda maden mühendisinin yetiştirildiği ve daha fazlasının işsiz kalacağı, 1929 ekonomik bunalımının Türkiye’yi de etkilemiş olduğu ve hükümetin tasarruf önlemleri alması gibi gerekçelerle kapatılmış olması inandırıcı değildir. Bu tarihten sonra çeşitli kurum ve kuruluşlar adına maden mühendisliği öğrenimi görmek üzere çok sayıda öğrenci başta Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine gönderildiği gibi Zonguldak havzasında da çok sayıda yabancı maden mühendisi çalışmaktadır.

Bütün bunlar göz önüne alındığında okulun kapatılmasının altında başka nedenlerin olduğu kuşkusuz ortaya çıkmaktadır. Kadri YERSEL ve Enver Necdet EGERAN gibi okulla ilgili anılarını yazmış olan mezunlar da bu konuda susmayı tercih etmişlerdir. (20)

Okulun kapanma sebebini araştıran emekli madenci

araştırmacı yazar Erol ÇATMA'nın bu konudaki tespitleri şu şekildedir:

Zonguldak Maden Mühendis Mekteb-i alisi'nin kapanışı konusunda yaptığım araştırmalardan kesin bir netice alamadım. Bu okulun 1929-1930 yılı mezunlarından Bahri SAVAşKAN, bir röportajda bana şunları söylemiştir:

“Ortada neden kapatıldığına dair sarih bir şey yok. O tarihte 70 mühendis yetiştirdikten sonra kapatılıyor. Tahmini olarak bir fikir yürütmek gerekirse 70 mühendis Türkiye'ye yeter deniliyor. Fakat o konuda hata edildi.”

Bu cevabın ardından, “Hocam, yabancı mühendisler bizimkilerin iki katı maaş alıyorlardı. Bizden yetişen mühendise ihtiyaç olmasına rağmen, okulun kapatılmasını anlamakta zorluk çekiyorum.” Doğrultusundaki sorumu, Bahri SAVAşKAN şöyle yanıtladı: “şirketler, yabancı mühendislere verdikleri paradan sonra, devlete de para veriyorlardı. Ama ondan sonra değişti tabii bu. Türk Mühendisler çoğalınca, yabancı mühendisler azaldı.” Bahri SAVAşKAN'ın okulun kapatılması konusunda tatmin edici bir şey söylememesi pek ikna edici olmadı ve konu karanlıkta kaldı. (21)

Bir Kafkasya şehidi'nin yetimi ve dolayısıyla Darüşşefaka'nın bir diğer mezunu olan merhum Kadri YERSEL'in, daha Kurtuluş Savaşı'nın tozu dumanı bile dağılmadan parlayan ve 1931 yılında Zonguldak'ta söndürülen bilim ve fen kıvılcımı ile ilgili olarak yayınlanmış anılarında aktardıkları ise şöyledir: “ Okuldan 70 mühendis yetişmişti. Bir deyişe göre bu sayı yeterli görüldüğünden, diğer bir deyi-

şe göre o yıllardaki büyük ekonomik buhranın zorlaması ile bu okul kapatıldı Geride kalan 3 sınıfın, hepsi de lise mezunu olan ve aralarında iki de kız bulunan öğrencileri, İstanbul'daki yüksek okullara nakledildiler. Birkaçı ile mühendis olarak karşılaştık. Ama kızların ne olduklarını öğrenemedim Kısa bir süre sonra bu kapatmanın yanlışlığı anlaşıl原因 olarak maden teknisyenleri, açılan kurslarla mühendis statüsüne yükseltildiler. Batıya öğrenciler gönderildi.” (22)

1927-1928 döneminde 16 kişi ile ilk mezunlarını veren yüksek okul, 1928-1929 döneminde 12, 1929-1930 döneminde 17, 1930-1931 döneminde de 25 kişi olmak üzere 7 yılda, 4 sınıftan toplam 70 mezun vermiştir. (23)

1924 - 1925 döneminde açılan Mühendis Mektebi 1930-1931 mezunlarını verdikten sonra, mühendis eğitimi durdurulur ve 13.06.1931 tarihinde okul kapatılır. Bu karar nedeniyle okulu bitiremeyen, hepsi lise mezunu, 1930-1931 döneminin üçüncü sınıftan 9, ikinci sınıftan 3, birinci sınıftan 25 olmak üzere toplam 37 öğrenci de İstanbul'daki yüksek okullara nakledilirler. (24)

OKULUN İKİ BAYAN ÖĞRENCİSİ

Okulun ilk bayan öğrencisi 1328 (1912) doğumlu, Bolulu Galyocu zade Ali Rıza Beyin kızı, Erenköy Kız Lisesi mezunu, 01.10.1929 tarihinde 148 numara ile okul kaydı yapılan Emine Mediha Hanımdır. Emine Mediha Hanımın, Amelebirliği muhasibi (velisi) Fahri bey'in 14.12.1929 tarihinde yazılı müracaatı üzerine, bünyesi ve ahvali sıhhiyesinin müsait olmadığından dolayı kaydı okul idaresi tarafından 16.12.1929

tarihinde kaydı silinmiştir.

Okula, ikinci bayan öğrenci olarak 01.10.1930 tarihinde kaydı yapılan fakat ikmale kalması ve okulun kapatılması nedeniyle okulu bitiremeyen ve Türkiye'nin ilk bayan maden mühendisi olma şansını kaybeden öğrenci ise 174 numaralı, Zonguldak'ta Fabrikatör olan Osman Bey'in kız kardeşi, Semiha Hanım'dır. Ayrıca Semiha Hanım kütük defterindeki son öğrencidir. Okulu terk etme tarihi olarak 13.6.1931 tarihi yazılmıştır. (25)

İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi 1953'de kurulduğuna göre aradan geçen 22 yıl Türkiye madenciliği ve maden mühendisliği açısından kaybedilmiş olan 22 yıldır. Zonguldak Maden Mühendis Mektebi-İ Âlisi'nin mezunları Türkiye'deki madencilik sektöründe çok önemli yerlere gelmişler ve çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Okul ve mezunları konusunda 1930-1931 yılı mezunu Enver Necdet EGERAN tekrar aşağıdaki değerlendirmeyi yapmaktadır:

“Kapatılmamış olsaydı şimdiye kadar Avrupa'daki birçok üniversitenin çok üstünde talebe yetiştiren mükemmel bir Grande Ecole olarak devam edecekti. 1935 yılında ekonomiye devletçilik ağırlığı verilmek istendiği zaman, Zonguldak Maden Yüksek Mühendislerinin Avrupa ve Amerika'da tahsil görmüş Yüksek Mühendislerle birlikte yüze yakın bir yekün teşkil etmesi MTA, Etibank ve EKİ müesseselerinin kuruluşuna imkân vermiş ve devlet eliyle madenciliğin geliştirilmesi sağlanmıştır. Halen işletilmekte olan tüm önemli madenlerin ilk etüd ve aramalarında ve işletmelerinde fiilen

çalışmış olan Zonguldak Maden Yüksek Mühendis Mektebi mezunlarının Türkiye madenciliğinde özel bir yeri vardır”. (26)

Tahir KARAUĞUZ'UN çıkardığı Zonguldak'ın ilk gazetesi “Zonguldak Gazetesi” ilk mezunların diploma töreni haberini sütunlarına büyük bir sevinç ve gururla taşımıştı. Haberin bir bölümünde şöyle yazmaktadır:

“28 Eylül günü bütün memleket münevverleri ile beraber yüksek mühendis mektebimizin yeni binasında ki salonda hazır bulunduk. Cumhuriyetin feyzi ilk mahsullerinden birini daha veriyordu. 16 genç o gün ki hatiplerden birinin dediği gibi : “Hepsi yirmi, yirmi beş bahar görmüş on altı genç vatanın ufku 16 bahar fecri gibi tepelerden doğuyordu.” (27)

Evet, bu tan ağarması Zonguldak'ın tepelerinde 7 sene devam etti. Ama maalesef ikinci güneşi gibi süzüldü kaybolup gidiverdi emeğin başkentinin semasından. Büyük âlim Kemal Paşazade'nin Yavuz Sultan Selim için yazdığı mersiyesinde ifade ettiği gibi:

Şems-i asr idi, asrda şemsün

Zilli memdûd olur zamanı kasir

(İkinci güneşi gibiydi; nitekim ikinci vakti güneşin gölgesi uzun olmakla birlikte, zamanı kısadır, çabucak geçiverir.

Ya da çok muhabbet tez ayrılık getirdi.

Tayfun Tabakoğlu

1956 yılında İstanbul'da doğdu. Gemi Yapı Meslek Lisesi mezunu. 1974 yılından 1996 yılına kadar Camialtı Tersanesinde işçi olarak çalıştı. TÜRK-İŞ'e bağlı Dok Gemi-İş Sendikası Camialtı Şubesi Mali Sekreterliği görevinde bulundu. '89 ve '91 Bahar Eylemleri ile çok sayıda işçi mücadelesinde yer aldı.

MADENCİ ve TERSANECİ TELEVİZYON PROGRAMINDA

1991 yılının başındayız. Zonguldak ayakta.

Bazen bir durumu anlatırken kullandığımız sözcükler abartılıdır. Ama bu kez “Zonguldak ayakta” diyorsak durumu abartmıyoruz. Aksine ayakta diyerek belki de hafife bile almış oluyoruz. Sadece Zonguldak değil Türkiye ayakta. İşçi uyumuyor. Zonguldak uyumuyor. Ankara uyumuyor.

Zonguldak bir sel gibi Ankara’ya akıyor. Daha bir süre önce “Elveda proletarya” benzeri kitapların yayımlandığı ve pek revaçta olduğu dönemde maden işçisi tüm ülkeye değil aynı zamanda dünya işçi ve sendika hareketine moral ve güç veriyor. Maden işçisinin bu meydan okuyuşuna

tanık olmak isteyenler ise Zonguldak'a koşuyor.

Biz de tersane işçileri olarak bu önemli ve büyük mücadelede yerimizi almak için ilk günden gelişmeleri yakından izliyoruz. Maden işçisinin derdi bizim derdimiz. Tersane işçileri olarak 89 Bahar Eylemleri olarak bilinen süreçte etkili ve belirleyici olarak yer aldık. Ancak yaptığımız tartışmalar sonucunda Zonguldak'a gitmek yerine bizzat İstanbul'da kalıp buradan kamuoyu oluşturmak ve eylem desteği yapma kararı alıyoruz.

Madenci grevine medyanın ilgisi ilk günlerde oldukça zayıf. Madenci Ankara kapısına dayanınca medyanın ilgisi artmaya başlıyor. Ama belli ki o ilgi ellerine fırsat geçtiğinde bir düşmanlığa dönüşecek. Özellikle 1980 sonrası medya belirleyici ölçüde işçi ve sendika düşmanlığının bayraktarlığını yürütüyor.

İşte böyle bir dönemde tersanede çalışırken bir telefon geliyor. Önemli televizyon kanallarından birisi tarafından aranıyorum.

Programın yapımcısı gündeme uygun olarak bir maden işçisiyle bir tersane işçisini programa çıkarmak istediklerini belirtiyor. Tabii diyorum. Gün ve saat konusunda anlaşılıyor.

Televizyonda neler söyleyeceğimizi tersane işçisi arkadaşlarla tartışıyoruz.

Kolay mı ülkenin en büyük televizyon kanallarından birisi işçi sınıfına kapılarını açıyor.

Medyamız her durum karşısında kendine hemen bir konum bulabilme özelliğine sahip.

Gece gündüz işçi ve sendikaların aleyhine yaptıkları haberler, yorumlar arasında bizler az da olsa derdimizi anlatacağız. Onlarda bize diyecekler ki, “Bakın! Biz herkese söz hakkı tanıyoruz.”

Olsun dedik. Bütün bunları bildiğimiz halde.

Programın gün saati geldiğinde televizyon kanalında buluştuk. Madenci arkadaşla birlikte bir odada bekliyoruz. Söz konusu program akşam 23.00 gibi başlıyor. Bugüne kadar böyle olmuş. Biz de program sunucusu ve yapımcıyla konuşuyoruz. Ülke sorunlarını tartışıyoruz. Tartışmalarımız ilerledikçe bize “siz gerçekten işçi misiniz” diye soruyorlar. Bir işçinin ülke sorunlarına çözüm getirebileceğini düşünmüyorlar.

Saat 23.00’a yaklaşıyor, makyaj odasına geçiyoruz. Makyajımız yapılıyor. Stüdyoya doğru yöneliyoruz. Ama rejiden gelen bir haberle yeniden bekleme odasına geçiyoruz. Ne oldu diyoruz. Bir gelişme olmuş programa biraz geç gireceğiz. Önemli bir gelişme varmış!

Bekleme odasında televizyona bakıyoruz. Önemli gelişme dedikleri otomobil yarışı. Canlı değil. Banttan veriliyor. Hem de birkaç yıl öncesine ait.

Tabii biz o anda hiçbir gelişmeyi kötüye yorumlayacak durumda değiliz.

Olumsuz düşünecek bir durum olmaması lazım. So-

nuçta bizi bu programa davet edenler kendileri.

Yaklaşık 1 saat kadar sonra oto yarışının biteceği bizim programın başlayacağı bildiriliyor.

Tekrar stüdyoya yöneliyoruz. Ama yeniden bir haber geliyor. Haftanın maç özetleri yayına giriyor.

Yine beklemedeyiz.

Program yapımcısı ve sunucunun suratları asılıyor. Bir koşuşturmadır gidiyor.

Bu gelişmenin pek de normal olmadığı belli.

Neyse bir süre sonra maç özetleri bitiyor. Televizyon kanalı reklamlara geçiyor.

Yeniden stüdyoya geçiş hazırlıklarına başlıyoruz. Yine bir haber. Biraz daha bekleyeceğiz.

Bu kez yayına müzik klipleriyle devam ediyorlar.

Saat gece yarısı 03'ü gösterirken stüdyoya alınıyoruz.

Program yapımcısı bu durumun ilk defa başlarına geldiğini belirtiyorlar. Arkasından ekliyorlar: "İlk defa bir işçi sorununu ele aldık."

Durum net. Türkiye yataktayken bizler işçi sınıfının sorunlarını dile getireceğiz. Bizleri de otel kâtipleri, gece bekçileri izleyecek. Böylece medyada görevini yerine getirmiş olacak. Hem çıkan gür sesimizi boğmaya aynı zamanda kimsenin duymayacağı bir şekilde de duyurmaya çalışacak.

Program öncesi yaşadıklarımız maden işçisi arkadaşla

moralimizi hiçbir şekilde bozmuyor.Aksine işçi sınıfının dertlerini taleplerini bütün açıklığıyla dile getiriyoruz.

Bugün yüzlerce televizyon kanalı ve yazılı basında sendikanın örgütlü olmamasının elbette bir anlamı vardır.

Kendi bünyesinde sendikaya, toplu sözleşmeye izin vermeyen bir medya işçi sınıfın hak mücadelesini destekleye bilir mi?

Bu programdan kısa bir süre sonra; Zonguldak madencisi, Zonguldak halkı demir yumruğunu masaya vurdu!

Artık madencinin atacakları manşetlerine ve televizyon kanallarına ihtiyaç yoktu.

Manşetleri bizzat madenci atıyordu.

